

Plan upravljanja destinacijom Zeleni istok Zagrebačke županije za razdoblje 2027.-2030.

Dubrava · Gradec · Farkaševac

Zagreb, studeni 2026.

Naručitelj:
Turistička zajednica područja Zeleni istok Zagrebačke županije
Ulica braće Radić 2, 10342 Dubrava
Direktor: Ivan Katalenić

Izvršitelj:
Institut za turizam
Vrhovec 5, 10000 Zagreb
Ravnatelj: doc. dr. sc. Damir Krešić

Voditeljica projekta:
dr. sc. Izidora Marković Vukadin

Autori:
dr. sc. Izidora Marković Vukadin
dr.sc. Ivo Beroš
Leona Matotek, mag. Geo.

Suradnici u izradi:
Općina Dubrava, Općina Gradec, Općina Farkaševac
sudionici 1. radionice s dionicima (Dubrava, 28. 10. 2026.)

Fotografije:
TZ Zeleni istok; Institut za turizam

Status dokumenta:
1. izvještaj (Faza I) - radna verzija za verifikaciju Naručitelja

Zagreb,23. studenog 2026.

Sadržaj

1. UVOD 5
1.1. Definicija i svrha plana upravljanja destinacijom 5
1.2. Metodologija i proces izrade 6
1.3. Struktura Plana upravljanja 8
2. ANALIZA STANJA 9
2.1. Analiza internog okruženja destinacije 9
2.1.1. Opća geografska obilježja, klima i administrativna podjela 9
2.1.2. Demografska obilježja, radna snaga i ljudski potencijal 10
2.1.3. Prometna dostupnost i opremljenost 11
2.1.4. Infrastrukturna opremljenost 12
2.2. Institucionalni okvir razvoja turizma 13
2.2.1. Ključni dionici i upravljačka tijela 13
2.2.2. Razvojni dokumenti 18
2.2.3. Prostorno-planski dokumenti 19
2.3. Performanse turističkog sektora 19
2.3.1. Turistički dolasci i noćenja 19
2.3.2. Sezonalnost i tržišta 20
2.4. Projekti u funkciji razvoja turizma 20
2.5. Analiza eksternog okruženja 21
2.5.1. Pregled trendova odgovornog i održivog turizma 21
2.5.2. Analiza i procjena konkurentnosti 21
2.6. Analiza stanja digitalizacije 24
2.7. Analiza organiziranosti i dostupnosti usluga u destinaciji 25
2.8. Analiza komunikacijskih aktivnosti 26
3. RESURSNA OSNOVA 27
3.1. Turističke atrakcije 27
3.1.1. Metodološki okvir za analizu i vrednovanje resursa 27
3.1.2. Prirodna baština 27
3.1.3. Antropogena baština 29
3.1.4. Narodne nošnje i tradicijsko odijevanje 31
3.1.5. Manifestacije i ostale turističke atrakcije 32
3.1.6. Ocjena atrakcijske resursne osnove 34
3.2. Turistička suprastruktura 34
3.2.1. Smještajni kapaciteti 34
3.2.2. Ugostiteljski kapaciteti 35
3.2.3. Ostala turistička suprastruktura 35
4. POTENCIJALI ZA RAZVOJ I PODIZANJE KVALITETE TURISTIČKIH PROIZVODA 37
5. POKAZATELJI ODRŽIVOSTI 39
5.1. Obvezni pokazatelji održivosti 39
5.1.1. Zakonska obveza izrade pokazatelja i objave njihovih rezultata 39
5.1.2. Metodološka objašnjenja obveznih pokazatelja 39
5.1.3. Rezultati obveznih pokazatelja održivosti 40
5.2. Specifični pokazatelji održivosti 44
5.2.1. Metodološka objašnjenja odabranih specifičnih pokazatelja održivosti 44
5.2.2. Rezultati odabranih specifičnih pokazatelja održivosti 45
6. RAZVOJNI SMJER S MJERAMA I AKTIVNOSTIMA 48
6.1. Razvojne potrebe i prilike (SWOT analiza) 48
6.2. Identificiranje općih načela i ciljeva turizma 52
6.2.1. Vizija razvoja turizma 52

6.2.2. Kvalitativni ciljevi razvoja 52
6.3. Strateška uporišta razvoja i prioriteti 53
6.4. Identificiranje kvantitativnih ciljeva Plana upravljanja 55
6.5. Mjere i aktivnosti 56
7. SMJERNICE I PREPORUKE ZA DIONIKE RAZVOJA 58
7.1. Smjernice i preporuke za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave 58
7.2. Smjernice i preporuke za turističke zajednice 58
7.3. Smjernice i preporuke za druge dionike u turizmu i upravljanju turizmom u destinaciji 59
8. POPIS PROJEKATA 60
8.1. Cilj 1: Stvaranje poticajnog okruženja za razvoj održivog turizma 60
Mjera 1.1. Turistička infrastruktura u prirodi i suprastruktura u skladu s pokazateljima održivosti 60
Mjera 1.2. Očuvanje, interpretacija i dostupnost prirodne i kulturne baštine 65
8.2. Cilj 2: Razvoj autentičnih turističkih proizvoda temeljenih na prirodi i tradiciji 68
Mjera 2.1. Smještaj u prirodi i lokalni lanci vrijednosti 68
Mjera 2.2. Razvoj proizvoda aktivnog odmora, lova, ribolova i edukacije u prirodi 69
Mjera 2.3. Manifestacije i živa tradicija 70
8.3. Cilj 3: Učinkovito upravljanje destinacijom i jačanje dionika 71
Mjera 3.1. Organizacija i umrežavanje ponude 71
Mjera 3.2. Edukacija i potpora dionicima 73
Mjera 3.3. Praćenje održivosti i posjetitelja 73
8.4. Cilj 4: Stvaranje prepoznatljivosti Zelenog istoka 73
Mjera 4.1. Vizualni identitet i digitalna prisutnost 73
Mjera 4.2. Zajednička promocija s TZ Zagrebačke županije i susjednim destinacijama 74
8.5. Projekti od posebnog značaja za razvoj destinacije 74
9. MJERENJE NAPRETKA I IZVJEŠĆE O PROVEDBI 76
9.1. Podrška i implementacija Plana upravljanja destinacijom 76
9.2. Izvješće o provedbi 77
10. ZAKLJUČAK 78
LITERATURA I IZVORI 79
Prilog 80
Istraživanje zadovoljstva lokalnog stanovništva turizmom 80

1. UVOD

Plan upravljanja destinacijom Turističke zajednice područja Zeleni istok Zagrebačke županije (dalje: TZ Zeleni istok) temeljni je dokument za planski razvoj održivog turizma na području općina Dubrava, Gradec i Farkaševac za razdoblje 2027.-2030. Njegova je svrha usmjeriti turistički razvoj prema načelima održivosti, uvažavajući potrebe lokalne zajednice, posjetitelja te prirodnih i kulturnih resursa. Plan se temelji na Zakonu o turizmu (NN 156/23), Pravilniku o pokazateljima za praćenje razvoja i održivosti turizma (NN 112/24), smjernicama ministarstva nadležnog za turizam za izradu planova upravljanja destinacijom te na važećim razvojnim i prostorno-planskim dokumentima općina i Zagrebačke županije.

Zeleni istok je nova destinacija. Općinska vijeća Dubrave, Farkaševca i Gradeca donijela su odluke o osnivanju zajedničke turističke zajednice sa sjedištem u Dubravi, a zajednica je s radom započela krajem 2025. godine. Područje do tada nije imalo vlastitu lokalnu turističku zajednicu, pa ovaj Plan ujedno postavlja prvu sustavnu polaznu osnovu za upravljanje turizmom. Sve tri općine pripadaju IV. skupini indeksa razvijenosti jedinica lokalne samouprave, što razvoj turizma čini i pitanjem ukupnog gospodarskog razvoja i zadržavanja stanovništva. Područje od tri općine, s 9.271 stanovnikom na 278,5 km², nudi očuvan ruralni krajolik, velike šume hrasta lužnjaka, ribnjake i vodotoke Česme i Glogovnice, zaštićena područja Varoški lug i Česma, vinograde Gradečkog kraja, lovišta te sakralnu i biskupsku baštinu, uz živu folklornu tradiciju i narodne nošnje. Istodobno se suočava s izazovima tipičnim za kontinentalna ruralna područja: depopulacijom, skromnom smještajnom ponudom, niskom prepoznatljivošću te neorganiziranom turističkom ponudom.

Ovaj dokument predstavlja **1. izvještaj** izrade Plana (Faza I prema Ponudi Instituta za turizam od 24. srpnja 2026.). Izvještaj obuhvaća analizu stanja, resursnu osnovu, potencijale za razvoj turističkih proizvoda i izračun obveznih i specifičnih pokazatelja održivosti. Razvojni smjer, mjere, popis projekata i sustav praćenja (Faza II) bit će razrađeni u 2. izvještaju, nakon verifikacije ovog izvještaja od strane Naručitelja.

1.1. Definicija i svrha plana upravljanja destinacijom

Plan upravljanja destinacijom identificira ključna pitanja turističkog razvoja područja i daje jasne smjernice za upravljanje resursima, koordinaciju dionika i donošenje odluka. Omogućuje kontinuirano praćenje turističkih aktivnosti putem pokazatelja održivosti, vrednovanje postignutih ciljeva te prilagodbu aktivnosti promjenama na tržištu.

Dokument uključuje analizu stanja, analizu i vrednovanje turističkih resursa i atrakcija, pregled trendova i razvojnih projekata, izračun pokazatelja održivosti, SWOT analizu te portfelj turističkih proizvoda. Posebna se pažnja posvećuje usklađivanju potreba svih dionika: tri općine, turističke zajednice, poduzetnika i OPG-ova, udruga, lokalnog stanovništva i posjetitelja.

Ključni ciljevi Plana upravljanja destinacijom TZ Zeleni istok su:

1. **Održivi razvoj turizma** kroz čuvanje prirodnih i kulturnih resursa kroz održivo korištenje i promociju, uz turističko opterećenje primjereno malim ruralnim naseljima i zaštićenim područjima.
2. **Stvaranje temeljne turističke ponude** temeljem razvoja prvih tržišno spremnih proizvoda (boravak u prirodi, lov i ribolov, cikloturizam, eno-gastronomija, tradicija i manifestacije) i smještaja u prirodi.
3. **Jačanje prepoznatljivosti** na temelju pozicioniranja Zelenog istoka kao zelene izletničke i vikend-destinacije na pola sata od Zagreba, unutar brenda Zagrebačke županije.

4. **Sudjelovanje i koordinacija dionika** kroz povezivanje triju općina, OPG-ova, ugostitelja, udruga i susjednih turističkih zajednica.
5. **Praćenje i evaluacija,** te uspostava sustava prikupljanja podataka i pokazatelja održivosti od samog početka rada zajednice.

Proces izrade temelji se na participativnom pristupu: konzultacijama, strateškim radionicama i istraživanju stavova stanovnika i turista. Time se identificiraju razvojni prioriteti, provedba se usmjerava kroz akcijski plan, a Plan postaje i alat za privlačenje partnera, investitora i sredstava iz nacionalnih, EU i LEADER izvora.

1.2. Metodologija i proces izrade

Institut za turizam u izradi Plana polazi od načela otvorenosti, multidisciplinarnosti i uključenosti razvojnih dionika. Elementi Plana određeni su Smjernicama i uputama za izradu plana upravljanja destinacijom Ministarstva turizma i sporta, prilagođenima veličini i razvijenosti destinacije.

1. Fazni pristup izradi Plana. Plan se izrađuje u tri međusobno povezane faze koje odgovaraju na pitanja: Gdje smo danas? Kamo želimo ići? Kako doći do željenog cilja? Na temelju toga Plan se dijeli na tri tematske cjeline:

1. Analiza stanja i analiza resursa
2. Pokazatelji održivosti
3. Prioritetne razvojne strategije te akcijski plan s mogućim izvorima financiranja.

Ugovorno, izrada je podijeljena u dvije faze: **Faza I**. koja uključuje analizu stanja i izračun pokazatelja održivosti (ovaj izvještaj) i **Faza II**, koja obuhvaća izrada Plana upravljanja (razvojni smjer, mjere, projekti, praćenje). Svaka faza podliježe verifikaciji Naručitelja prije početka rada na sljedećoj.

2. Metodološki postupak. Za izradu Plana koristi se standardni metodološki okvir za planske dokumente u turizmu:

- Prikupljanje podataka iz sekundarnih izvora - razvojni i prostorno-planski dokumenti općina i Zagrebačke županije, planovi upravljanja zaštićenim područjima JU Zeleni prsten (PU 047 i PU 049), podaci DZS-a (Popis 2021.), sustava eVisitor, Registra kulturnih dobara RH, Bioportala, proračuni općina te internetski izvori.
- Obilasci terena - obilazak ključnih lokaliteta u sve tri općine radi procjene spremnosti atrakcija, infrastrukture i suprastrukture.
- Intervjui s ključnim dionicima - načelnici općina, direktor TZ Zeleni istok, TZ Zagrebačke županije, lovačke i ribolovne udruge, OPG-ovi, iznajmljivači i ugostitelji
- Primarno istraživanje - anketa lokalnog stanovništva - online anketa o zadovoljstvu stanovnika turizmom provedena od 24. rujna do 25. listopada 2026. prema Smjernicama ministarstva (N = 90).
- Strateška radionica s dionicima - 1. radionica održana je 28. listopada 2026. u Dubravi (analiza stanja, SWOT, vizija i smjernice), uz 14 sudionika iz javnog sektora, udruga i privatnog sektora.
- Prezentacija i savjetovanje - javna prezentacija nalaza, prezentacija Turističkom vijeću i općinskim vijećima te javno savjetovanje o nacrtu integralnog dokumenta.

Nakon izrade slijedi postupak usvajanja propisan Pravilnikom o metodologiji izrade plana upravljanja destinacijom (NN 112/24): nacrt se upućuje na javno savjetovanje, Turističko vijeće TZ Zeleni istok utvrđuje prijedlog i upućuje ga predstavničkim tijelima, a s obzirom na to da Plan obuhvaća tri općine,

usvajaju ga sva tri općinska vijeća. Usvojeni Plan objavljuje se u službenim glasilima i na mrežnoj stranici TZ-a, popis projekata dostavlja se ministarstvu nadležnom za turizam, a TZ do 31. ožujka svake godine podnosi izvješće o provedbi.

Slika 1.1. Proces izrade i usvajanja Plana upravljanja destinacijom Zeleni istok. I

Izvor: Ponuda Instituta za turizam (2026.); Pravilnik NN 112/24, čl. 5., 8., 15. i 18.; obrada autora

1.3. Struktura Plana upravljanja

Plan upravljanja destinacijom Zeleni istok podijeljen je u deset poglavlja, po uzoru na planove upravljanja kontinentalnih destinacija (npr. Plan upravljanja destinacijom Bjelovarsko-bilogorske županije, 2025.).

- Poglavlje 1 **(Uvod)** daje osnovu za razumijevanje Plana: svrhu, ciljeve, metodologiju i proces izrade.
- Poglavlje 2 **(Analiza stanja)** obuhvaća geografska, demografska, prometna i infrastrukturna obilježja, institucionalni okvir i dionike, turistički promet, projekte, trendove i konkurentnost, digitalizaciju, dostupnost usluga i komunikacijske aktivnosti.
- Poglavlje 3 **(Resursna osnova)** sistematizira i vrednuje prirodnu i antropogenu baštinu, uključujući nematerijalnu baštinu, manifestacije te turističku suprastrukturu.
- Poglavlje 4 **(Potencijali za razvoj)** postavlja portfelj turističkih proizvoda i potrebe za podizanjem njihove kvalitete.
- Poglavlje 5 **(Pokazatelji održivosti)** razrađuje metodologiju te donosi polazne vrijednosti obveznih i specifičnih pokazatelja.
- Poglavlje 6 **(Razvojni smjer s mjerama i aktivnostima)** donosi SWOT analizu, viziju, strateške ciljeve i uporišta, kvantitativne ciljeve te mjere i aktivnosti.
- Poglavlje 7 **(Smjernice i preporuke za dionike razvoja)** daje smjernice općinama, turističkim zajednicama i ostalim dionicima.
- Poglavlje 8 **(Popis projekata)** razrađuje projekte po ciljevima i mjerama te projekte od posebnog značaja.
- Poglavlje 9 **(Mjerenje napretka i izvješće o provedbi)** opisuje sustav provedbe, praćenja i izvješćivanja.
- Poglavlje 10 **(Zaključak)** sažima glavne poruke Plana.

2. ANALIZA STANJA

2.1. Analiza internog okruženja destinacije

Područje obuhvata Plana čine općine Dubrava, Gradec i Farkaševac, kojima kao destinacijom upravlja Turistička zajednica područja Zeleni istok Zagrebačke županije sa sjedištem u Dubravi. U sustavu turističkih zajednica područje je dio Zagrebačke županije i surađuje s regionalnom Turističkom zajednicom Zagrebačke županije.

2.1.1. Opća geografska obilježja, klima i administrativna podjela

Zeleni istok nalazi se u sjeveroistočnom dijelu Zagrebačke županije, na dodiru vrbovečkog prigorja, Moslavine i porječja Česme, u jugozapadnom dijelu Panonske Hrvatske. Područje graniči s Gradom Vrbovcem i Općinom Kloštar Ivanić u Zagrebačkoj županiji te s Bjelovarsko-bilogorskom (Čazma, Štefanje) i Koprivničko-križevačkom županijom (Sveti Ivan Žabno). Tri općine zajedno zauzimaju 278,5 km² i obuhvaćaju 58 naselja.

Slika 2.1. Općine i naselja Zelenog istoka (veličina kruga prema broju stanovnika)

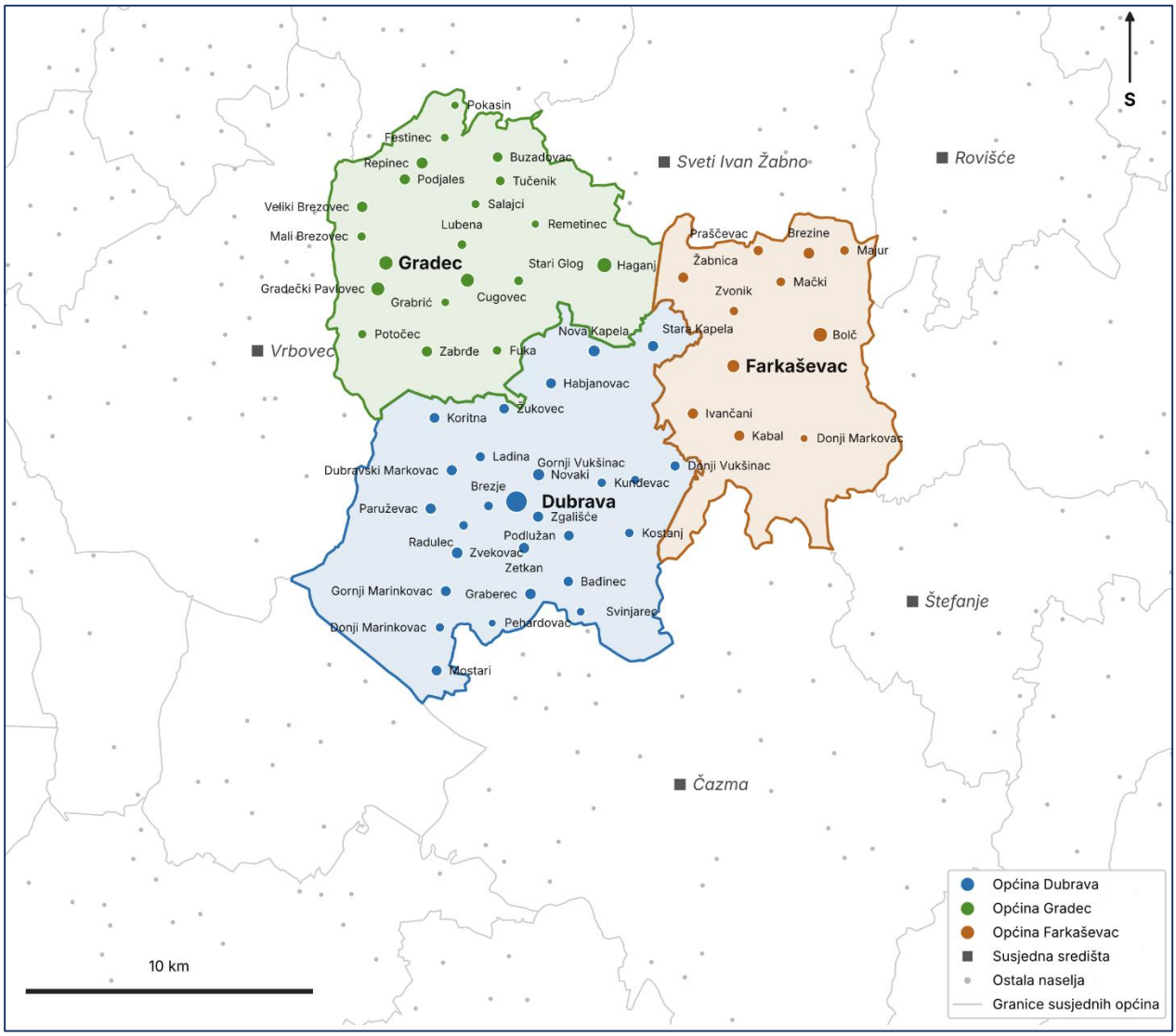

Izvor: GIS slojevi granica općina i naselja Republike Hrvatske , DZS Popis 2021.; obrada autora

Reljef je pretežno nizinski i blago brežuljkast. Na sjeveru, u Općini Gradec, uzdižu se obronci prigorja s tradicionalnim vinogradima (Podjales, Repinec, Fesnec, Pokasin, Gradec), zabilježenima već u prvoj katastarskoj izmjeri 1858. godine, te šumski kompleksi Cugovca, Grabrića i Lubene. Južni i istočni dio čine doline Glogovnice i Česme s poplavnim šumama, livadama, oranicama i ribnjacima. Najvrjedniji prirodni prostori su šumski kompleks Varoški lug u Općini Dubrava i rezervat šumske vegetacije Česma kod Donjeg Markovca u Općini Farkaševac te ribnjaci uz Česmu (ekološka mreža Natura 2000).

Klima je umjereno topla vlažna s toplim ljetom (Cfb prema Köppenu), s toplim ljetima i umjereno hladnim zimama. Pogoduje poljoprivredi, stočarstvu i boravku u prirodi od proljeća do jeseni, dok zimski mjeseci traže sadržaje u zatvorenom i događanja, što potvrđuje i uspjeh adventskih manifestacija. Suše i snižavanje razine podzemnih voda prepoznati su kao rizik za šume i ribnjake. Poljoprivreda je okosnica lokalnog gospodarstva. U Općini Dubrava prihod od poljoprivrede ostvaruje 1.239 kućanstava, od čega je 411 usmjereno na govedarstvo i proizvodnju mlijeka. Farkaševac ima dugu tradiciju stočarstva, a Gradec vinogradarstva, što su prepoznatljivi elementi za ruralnu i eno-gastronomsku ponudu.

2.1.2. Demografska obilježja, radna snaga i ljudski potencijal

Prema Popisu 2021. na području TZ Zeleni istok živi 9.271 stanovnik, što je 14,7 % manje nego 2011. (10.863) i 19,2 % manje nego 1991. (11.480). Gustoća naseljenosti iznosi 33,3 stan./km², znatno manje od prosjeka Zagrebačke županije i Hrvatske. Najveći pad u oba razdoblja zabilježio je Farkaševac (-19,4 % od 2011., -28,4 % od 1991.) (tab.2.).

Tablica 2.1. Broj stanovnika, površina i gustoća naseljenosti po općinama

Općina	Broj naselja	Površina (km²)	Stanovnici 1991.	Stanovnici 2011.	Stanovnici 2021.	Promjena 2021./2011.	Promjena 2021./1991.	Gustoća 2021.
Dubrava	27	115,7	5.511	5.245	4.520	-13,8 %	-18,0 %	39,1
Gradec	20	89,0	3.788	3.681	3.189	-13,4 %	-15,8 %	35,8
Farkaševac	11	73,8	2.181	1.937	1.562	-19,4 %	-28,4 %	21,2
Ukupno	**58**	**278,5**	**11.480**	**10.863**	**9.271**	**-14,7 %**	**-19,2 %**	**33,3**

Izvor: DZS, Popis stanovništva 1991., 2011. i 2021. (podaci za 1991. zbrojeni po naseljima iz GIS sloja naselja RH, 1995.); Provedbeni program Općine Dubrava 2021.-2025.

Pad stanovništva rezultat je negativnog prirodnog prirasta i iseljavanja. U Općini Dubrava u razdoblju 2011.-2020. zabilježeno je 134 rođenih i 304 umrlih te 1.115 doseljenih i 1.249 odseljenih. Najveća naselja su Dubrava (oko 1.230 stanovnika), Haganj, Gradečki Pavlovec i Gradec u Općini Gradec te Bolč i Farkaševac u Općini Farkaševac. Već je 1991. čak 39 od 58 naselja imalo manje od 200 stanovnika, a 12 manje od 100. Takva mreža malih naselja ograničava dostupnost usluga, ali otvara prostor za kuće za odmor i smještaj u očuvanim selima.

Prema anketi lokalnog stanovništva (2026.), 96,7 % ispitanika ne ostvaruje nikakav prihod od turizma, a 84,4 % u mjestu živi dulje od deset godina. Na radionici s dionicima manjak radne snage najčešće je navedena prijetnja razvoju (7 od 10 odgovora). Najvažniji ljudski potencijal za turizam čine obiteljska poljoprivredna gospodarstva, iznimno brojne i aktivne udruge (lovačke, ribolovne, kulturne i folklorne, ženske, umirovljeničke, sportske i vatrogasne - detaljno u poglavlju 2.2.1.) te blizina tržišta rada Zagreba i Vrbovca.

2.1.3. Prometna dostupnost i opremljenost

Zeleni istok ima dobru cestovnu povezanost sa Zagrebom: od Dubrave do istoka Zagreba vozi se oko 30 minuta (tab. 2.2.). Brza cesta D12 (Vrbovec 2 - Bjelovar) ima čvor Farkaševac, a dionica Vrbovec 2 - Farkaševac otvorena je 2019. godine. Iz Vrbovca se brzom cestom i autocestom dolazi do Zagreba.

Tablica 2.2. Cestovne udaljenosti središta općina od okolnih središta (km)

Odredište	Dubrava	Farkaševac	Gradec
Vrbovec	12	≈ 21	≈ 7
Čazma	13	≈ 19	≈ 27
Ivanić-Grad	22	≈ 35	≈ 31
Bjelovar	28	≈ 22	≈ 37
Zračna luka Franjo Tuđman	50,4	≈ 60	≈ 48

Izvor: Provedbeni program Općine Dubrava 2021.-2025. (Dubrava); procjena izrađivača za Farkaševac i Gradec

Promet pješaka u sve tri općine organiziran e u centralnom naselju, a u tijeku je rekonstrukcija Zagrebačke ulice u Dubravi (oko 900 m, oko 1 mil. EUR) s nogostupom prema Ladini te uređenje autobusnih stajališta, što povećava sigurnost pješaka i biciklista.

Slika 2.2. Prometna povezanost područja TZ Zeleni istok Zagrebačke županije

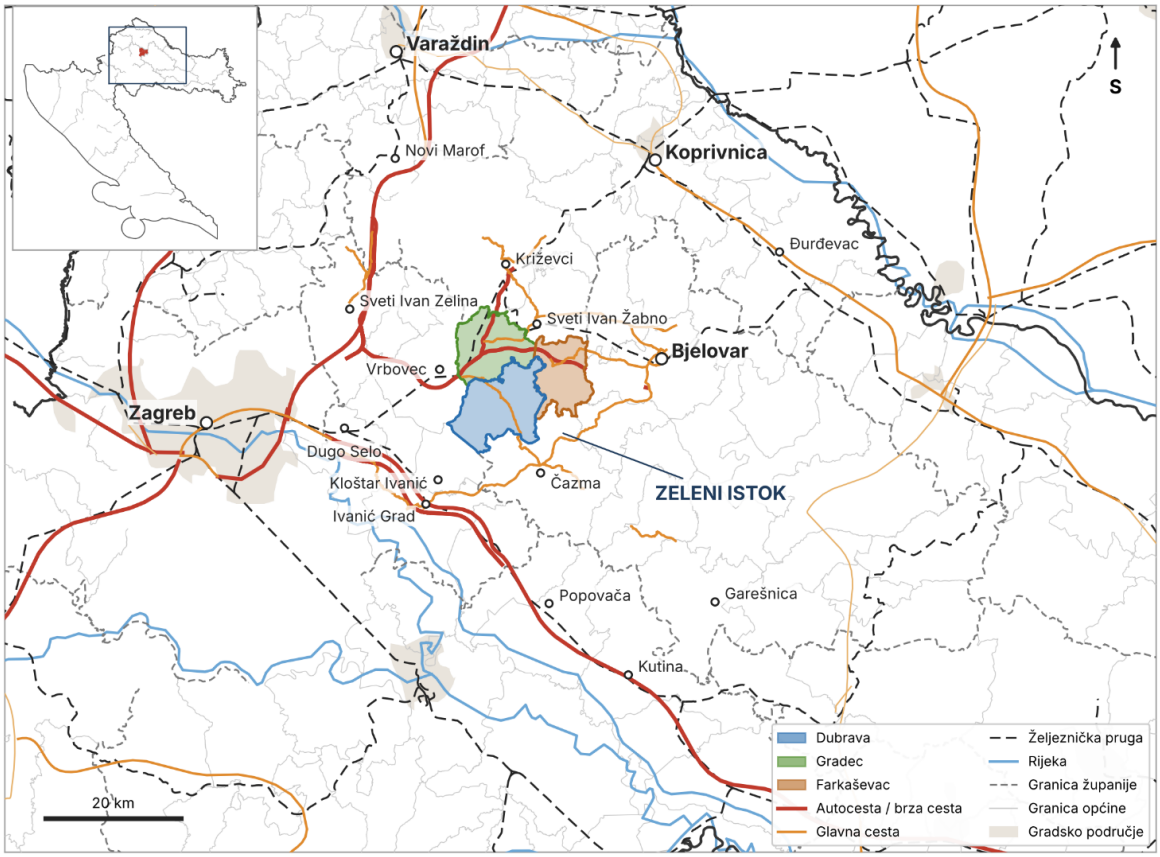

Izvor: Natural Earth; OpenStreetMap; GIS slojevi granica općina i županija; obrada autora

Kroz Općinu Gradec prolazi magistralna pruga M201 (Zagreb - Dugo Selo - Križevci - Koprivnica - granica s Mađarskom), dio Mediteranskog koridora TEN-T mreže. U sklopu rekonstrukcije i izgradnje drugog kolosijeka na dionici Dugo Selo - Križevci (36,4 km) izgrađen je novi kolodvor Gradec, uz rekonstrukciju kolodvora Vrbovec i Križevci. Dionica Vrbovec - Križevci dovršena je i vlakovi njome voze po oba kolosijeka, dionica Dugo Selo - Vrbovec puštena je u promet, a završni radovi u kolodvoru Dugo Selo planirani su do kraja 2026., uz mogućnost produljenja u 2027. Pruga je elektrificirana, a nakon završetka omogućit će brzinu do 160 km/h i učestalije regionalne vlakove prema Zagrebu (u voznom redu 2024./2025. 26 vlakova dnevno između Zagreba i Koprivnice u oba smjera). Kolodvor Gradec time postaje ulazna točka Zelenog istoka za posjetitelje bez automobila: izletnici iz Zagreba mogu vlakom doći do Gradeca i nastaviti biciklom ili pješice prema Gradečkom perivoju, vinogradima, ribnjaku Fuka i Tučeniku, a vezom vlak + bicikl i prema Dubravi. To je posebno važno za cikloturizam i održivu mobilnost. Dubrava i Farkaševac nemaju željezničku prugu; najbliži kolodvori za njih su Gradec i Vrbovec.

Javni autobusni prijevoz svodi se na linije prema Vrbovcu, Zagrebu i Čazmi, pa su posjetitelji Dubrave i Farkaševca i dalje većinom ovisni o automobilu. Zato su potrebna rješenja „zadnjeg kilometra" od kolodvora Gradec i Vrbovec (najam bicikala i e-bicikala, prijevoz na poziv za grupe, usklađivanje s voznim redom vlakova).

2.1.4. Infrastrukturna opremljenost

Kvalitetna komunalna infrastruktura (vodoopskrba, odvodnja, gospodarenje otpadom, elektroopskrba, internet) čini „nevidljivu okosnicu" razvoja turizma i preduvjet je za smještaj i ugostiteljstvo.

- Gospodarenje otpadom

  Javnu uslugu sakupljanja i odvoza komunalnog otpada na području sve tri općine obavlja tvrtka Komunalac Vrbovec d.o.o. Sustav je potpuno digitaliziran i prilagođen europskim ekološkim standardima odvojenog prikupljanja otpada „od vrata do vrata". Kućanstva koriste čipirane spremnike za miješani komunalni otpad, a redovito se odvoze papir, plastika te glomazni otpad. Uz kontinuirani rast stope recikliranja, mještanima su na raspolaganju fiksna i mobilna reciklažna dvorišta za zbrinjavanje posebnih vrsta otpada.

- Vodoopskrba i odvodnja

  U sve tri općine usluge vodoopskrbe obavlja Vodoopskrba i odvodnja Zagrebačke županije d.o.o.. Kroz EU projekt „Regionalni vodoopskrbni sustav Zagrebačke županije - Zagreb istok" i prateći sustav aglomeracije, na području općina Dubrava, Farkaševac i Gradec ostvarena su najveća infrastrukturna ulaganja u povijesti ovog kraja, kojima se trajno rješava pitanje vodoopskrbe i javne odvodnje. U segmentu vodoopskrbe, investicija vrijedna više od 124 milijuna eura radikalno je promijenila dotadašnje kritično stanje. Izgradnjom stotina kilometara novih cjevovoda, modernih crpnih stanica te novih vodotornjeva u Dubravi i Farkaševcu, javni sustav spojen je na stabilno vodocrpilište Kosnica. Time je dotadašnja iznimno niska pokrivenost od svega 43% podignuta na blizu 90%, a stanovnicima su osigurani i besplatni kućni priključci na mrežu. Paralelno s vodovodom razvija se i sustav javne odvodnje (kanalizacije) u sklopu projekta aglomeracije. Središnja točka ovog sustava je novi, suvremeni Uređaj za pročišćavanje otpadnih voda (UPOV) u Vrbovcu koji pročišćava otpadne vode cijelog vodoopskrbnog područja. Dok je vodoopskrba već dosegnula visoku pokrivenost u sva tri središta, mreža sanitarnih kolektora i kanalizacije trenutačno se širi postupno, krećući od urbanijih zona i gospodarskih središta prema perifernim naseljima općina, s ciljem postupnog ukidanja pojedinačnih sabirnih jama i potpunog ekološkog očuvanja ovog ruralnog područja.

- Elektro-energetska mreža

Distribuciju i održavanje elektroenergetske mreže na području Dubrave, Farkaševca i Gradeca provodi HEP -Operator distribucijskog sustava (HEP ODS), a tehnička nadležnost nad naseljima podijeljena je između distribucijskih područja Elektra Križ, Elektra Zagreb i Elektra Bjelovar. Pokrivenost mreže iznosi 100%. S obzirom na to da se radi o ruralnom području s prevladavajućim nadzemnim vodovima, sustav je povremeno izložen utjecaju vremenskih nepogoda. Zbog toga HEP ODS kontinuirano investira u rekonstrukciju niskonaponske mreže, ugradnju betonskih stupova, polaganje podzemnih kabela u središtima općina te modernizaciju transformatorskih stanica kako bi se omogućio lakši prihvat novih kućnih solarnih elektrana.

- Lokalne komunalne djelatnosti i općinska poduzeća

  Za svakodnevno održavanje javnih površina, nerazvrstanih cesta, poljskih puteva i mjesnih groblja, općine su razvile različite operativne modele ovisno o svojim specifičnostima i veličini:

  1. Općina Gradec: Osnovala je vlastito lokalno komunalno poduzeće KOMGRAD Gradec d.o.o. kako bi osigurala vlastitu mehanizaciju i radnu snagu. Tvrtka općini omogućuje veću operativnu brzinu i ekonomičnost pri održavanju lokalnih puteva, javnih površina te ostalih manjih komunalnih zahvata.
  2. Općina Dubrava: Upravljanje lokalnim uslugama povjerila je vlastitom trgovačkom društvu Dombra 1094 d.o.o. Ovo poduzeće primarno brine o uređenju mjesta, održavanju javnih površina i upravljanju grobljima, dok se za specifične potrebe (poput dimnjačarskih usluga) oslanja na koncesiju s Komunalcem Vrbovec.
  3. Općina Farkaševac: S obzirom na manji bio stanovnika, Farkaševac nema zasebno komunalno poduzeće. Umjesto toga, manje svakodnevne tehničke poslove i uređenje zelenila rješava interno, putem komunalnog odsjeka i redarstva unutar Jedinstvenog upravnog odjela, dok veće projekte i tehničko održavanje ugovara s vanjskim partnerima i zajedničkim društvom Komunalac Vrbovec

U ruralnim naseljima infrastruktura je osnovna, ali dovoljna za razvoj malog smještaja. Prioritet je dovršetak sustava odvodnje i bolja pokrivenost brzim internetom, nužnim za iznajmljivače i goste koji rade na daljinu.

2.2. Institucionalni okvir razvoja turizma

Institucionalni okvir za razvoj turizma Zelenog istoka čine tri općine osnivačice, TZ Zeleni istok, županijske institucije te razvojni i prostorno-planski dokumenti. Zajednica je osnovana uz početno financiranje općina (npr. Općina Gradec u proračunu za 2026. planira 20.000 EUR potpore TZ-u), a u idućim godinama očekuje se prijava na nacionalne i EU pozive za razvoj destinacija i događanja.

2.2.1. Ključni dionici i upravljačka tijela

Razvoj turizma Zelenog istoka oslanja se na uključivanje raznolikih skupina i pojedinaca koji mogu doprinijeti oblikovanju smjera razvoja ili su izravno zainteresirani za turizam kao gospodarsku i društvenu djelatnost.

- **Javni sektor** - jedinice lokalne i regionalne samouprave, turističke zajednice, javne ustanove za zaštitu prirode i kulture, obrazovne ustanove i komunalna društva. Njihova koordinacija ključna je za izgradnju održivog turističkog sustava.
- **Privatni sektor** - iznajmljivači, ugostitelji, izletišta, OPG-ovi i vinogradari, obrtnici i pružatelji usluga. Oni stvaraju ponudu i izravno ostvaruju korist od turizma.
- **Civilno društvo** - udruge građana, kulturne i folklorne, ženske, lovačke, ribolovne, sportske i vatrogasne organizacije te vjerske zajednice. U Zelenom istoku upravo su udruge nositelji gotovo svih manifestacija, lovne i ribolovne ponude te očuvanja tradicije i narodnih nošnji.
- **Lokalno stanovništvo** - izvor autentičnosti, gostoljubivosti i podrške razvoju; njegovo zadovoljstvo prati se pokazateljem ZL-2.

Zbog male veličine destinacije svaki pojedini dionik ima razmjerno velik utjecaj na ponudu, pa je osobna i redovita koordinacija važnija nego u većim destinacijama. Popis dionika u nastavku proširen je u odnosu na popis pozvanih na 1. radionicu. Izrađen je na temelju popisa udruga na mrežnim stranicama općina, Registra udruga Republike Hrvatske Adresara članova Lovačkog saveza Zagrebačke županije, proračuna i izvještaja o izvršenju proračuna općina (2025.-2026.), općinskog glasila „Moja Dubrava" (2026.), lokalnih medija i zapisnika radionice.

Tablica 2.3. Dionici iz javnog sektora razvoja turizma na području TZ Zeleni istok

Dionik / institucija	Sjedište	Područje djelovanja i uloga u turizmu
Općine i turističke zajednice		
Općina Dubrava	Dubrava	Osnivač i sjedište TZ-a; javna infrastruktura, Kulturni centar, SRC Dubrava, manifestacije (Dan općine, DubravaFest, Advent), EU projekti
Općina Gradec (načelnica Monika Grgoić)	Gradec	Osnivač TZ-a; Biskupski dvorac i perivoj, Kulturni centar Gradec, Tržnica Gradec, cikloturizam, Dan općine i Advent
Općina Farkaševac (načelnik Matija Copak)	Farkaševac	Osnivač TZ-a; manifestacije (Advent, Ljeto, Uskrs u Farkaševcu, Praznik rada u Kablu), poučne staze uz Česmu
TZ područja Zeleni istok Zagrebačke županije (direktor Ivan Katalenić)	Dubrava	Upravljanje destinacijom, razvoj proizvoda, promocija, eVisitor, pokazatelji održivosti, koordinacija dionika
Turistička zajednica Zagrebačke županije	Zagreb	Regionalna koordinacija, brend „Zagrebačka županija", kampanje, cikloturističke karte, studijska putovanja
Susjedne TZ: Grada Vrbovca, Grada Čazme, Grada Križevaca, Ivanić-Grada	okolni gradovi	Zajedničke rute, paketi, manifestacije i promocija
Županijske i državne institucije		
Zagrebačka županija - upravni odjel nadležan za gospodarstvo i turizam	Zagreb	Županijske potpore, Plan razvoja ZŽ 2021.-2027., Plan upravljanja destinacijom ZŽ
JU Zeleni prsten Zagrebačke županije	Zagreb	Upravljanje zaštićenim područjima i ekološkom mrežom (Varoški lug, Česma, Ribnjak Dubrava); interpretacija, poučne staze, posjećivanje
JU za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode BBŽ	Bjelovar	Suupravljanje područjima ekološke mreže uz Česmu (PU 047)
Hrvatske šume d.o.o., Uprava šuma	Zagreb	Gospodarenje šumama, šumske ceste, lovišta u državnom

Dionik / institucija	Sjedište	Područje djelovanja i uloga u turizmu
Podružnica Zagreb (nadležne šumarije)		vlasništvu, rekreacija u šumama
Ministarstvo kulture i medija, Konzervatorski odjel u Zagrebu	Zagreb	Zaštita i obnova kulturnih dobara (Biskupski dvorac Gradec, sakralna baština)
Zavod za javno zdravstvo Zagrebačke županije	Zagreb	Monitoring vode za ljudsku potrošnju (pokazatelj SUVR-1)

Izvor: općine Dubrava, Gradec i Farkaševac; Glasnik Zagrebačke županije 21/2024; JU Zeleni prsten; obrada autora

Tablica 2.4. Dionici iz privatnog sektora i sektorske organizacije

Dionik	Općina / mjesto	Područje djelovanja
Smještaj		
Koliba Rustica	Gradec, Tučenik	Kuća za odmor
Kuća za odmor Zeleni raj	Dubrava, Nova Kapela	Kuća za odmor
Mala Vila	Dubrava, Stari Glog	Kuća za odmor
Ostali iznajmljivači registrirani u eVisitoru	sve tri općine	Obiteljski smještaj
Ugostiteljstvo i izletišta		
Izletište Mlađan (turistički OPG)	Dubrava	Hrana i piće, izletište, klizalište „Božićna bajka”; najjači magnet za jednodnevne posjetitelje
Restoran Sablić; Pizzeria Tilia; party kuća i kafići	Dubrava	Ugostiteljstvo (ukupno 12 objekata u općini)
Restoran Špica; Castello; resort Raven Breg; kafići	Gradec	Ugostiteljstvo i prostor za događanja (5 objekata)
Kafići i objekt brze prehrane	Farkaševac	Ugostiteljstvo (3 objekta)
OPG-ovi, vinari, rekreacija i ostale usluge		
OPG-ovi s prodajom na imanju (mlijeko i sir, meso, med, voće i povrće)	sve tri općine	Eno-gastro ponuda, prodaja na kućnom pragu
Vinogradari i vinari Gradečkog kraja (Podjales, Repinec, Fesnec, Pokasin)	Gradec	Vino, kušaonice, vinska cesta
Tržnica Gradec	Gradec	Prodaja proizvoda OPG-ova
Konjički klub Libertas (ranč u Bolču)	Farkaševac, Bolč	Škola jahanja, terensko i terapijsko jahanje
Obrtnici, proizvođači suvenira i rukotvorina, servisi bicikala	sve tri općine	Prateće usluge i suveniri
Sektorske organizacije		
HGK - Županijska komora Zagreb; Obrtnička komora Zagrebačke županije	Zagreb	Edukacije, potpore, udruživanje poduzetnika
Lokalne akcijske grupe: LAG Prigorje (Gradec, Farkaševac), LAG Moslavina	Vrbovec, Kutina	LEADER natječaji za ruralni turizam, OPG-ove i udruge

Dionik	Općina / mjesto	Područje djelovanja
(Dubrava)		

Izvor: evidencija TZ Zeleni istok (2026.); tzpzizz.hr - popis ugostiteljskih objekata (listopad 2026.); Plan razvoja Općine Farkaševac 2021.-2027.; obrada autora

Udruge su najbrojnija i najaktivnija skupina dionika. Iz tablica 2.5.-2.7. vidljivo je da područje ima više od 60 aktivnih udruga i klubova, od čega pet lovačkih udruga s lovištima, četiri ribolovne udruge, više kulturnih i folklornih udruga te 23 dobrovoljna vatrogasna društva. Napomena: KUD „Frankopan" iz Dubrave, naveden u ranijim izvorima, više ne djeluje; folklornu tradiciju u Dubravi danas nastavljaju Kulturna udruga „Sveti Martin" i Udruga žena općine Dubrava.

Tablica 2.5. Udruge i civilno društvo - Općina Dubrava

Udruga / organizacija	Uloga u turizmu
Kultura, tradicija i nacionalne manjine	
Kulturna udruga „Sveti Martin"	Folklorna sekcija (~15 članova, slavonski plesovi i pjesme); organizator Međunarodne smotre folklora „Kolo tradicije i folklora" u sklopu DubravaFesta (5. izdanje, 13. 6. 2026.)
Udruga žena općine Dubrava	Tradicijska kuhinja (zbirka recepata „Dubravo, Dubravo, i ta tvoja jela"), nastupi u dubravskim narodnim nošnjama (npr. „Kaj su jeli naši stari", Vrbovec)
Udruga Češka beseda Zagrebačke županije	Češka manjinska baština, božićni koncert u crkvi sv. Margarete, nastupi na smotrama
Mažoretkinje Općine Dubrava (uključujući skupinu 60+)	Nastupi na manifestacijama; juniorski duo osvojio zlato na državnom prvenstvu 2025.
Oldtimer klub „Antique"	Izložba oldtimera na Danu općine (60+ vozila)
Lov, ribolov i šume	
Lovačka udruga „Golub" Dubrava (Zvekovac 84)	Lovište I/160 „Varoška"; 80 godina djelovanja; nositelj lovnog turizma
Lovačka udruga „Sokol" Vukšinac (Podlužan 20-A)	Lovište I/159 „Čret-Grede"
Športsko ribolovna udruga „Gornji Vukšinac"	Ribolovne vode, natjecanja, ribolovni turizam
Udruga privatnih šumoposjednika „VRBA"	Korištenje privatnih šuma za rekreaciju i edukaciju
Sport i rekreacija (članice Športske zajednice Općine Dubrava)	
NK „Dubrava"; NK „Zvekovac"; NK „Croatia" Nova Kapela; MNK „Dubrava Deer 19"	Turniri, sportske pripreme, korištenje SRC-a Dubrava
Rukometni klub „Dubrava"; Stolnoteniski klub „Sveta Margareta"	Turniri (npr. regionalni stolnoteniski turnir za ~100 mladih)
Streljačko društvo „Dubrava 1094"; Pikado klub „Bradić"	Natjecanja; SD „Dubrava 1094" osvojilo 11 medalja na državnim prvenstvima

Udruga / organizacija	Uloga u turizmu
Organizatori biciklijade „Dubravski vitez” (Općina, udruge)	Memorijalna biciklijada (30 km, 200+ sudionika)
Socijalne, umirovljeničke i vatrogasne organizacije	
Udruga umirovljenika općine Dubrava; Blok umirovljenika Dubrava	Volonteri na događanjima, prenošenje znanja i običaja
Udruga žena liječenih od raka dojke „Sveta Margareta”	Humanitarne i javnozdravstvene akcije, milenijska fotografija
Vatrogasna zajednica Općine Dubrava: DVD Dubrava, Mostari, Nova Kapela, Paruževac, Podlužan, Vukšinac, Zvekovac, Koritna	Sigurnost i logistika događanja, vatrogasna natjecanja (Kup DVD-a Dubrava)

Izvor: Općina Dubrava - Udruge; Športska zajednica Općine Dubrava; Lovački savez Zagrebačke županije - Adresar; „Moja Dubrava” br. 15 (2026.); Prigorski.hr

Tablica 2.6. Udruge i civilno društvo - Općina Gradec

Udruga / organizacija	Uloga u turizmu
Kultura, folklor i tradicija	
Izvorno folklorno društvo - Ogranak Seljačke sloge Gradečki Pavlovec	Izvorni plesovi, pjesme i običaji Gradečkog kraja; narodne nošnje od domaćeg platna; djeluje neprekidno od 1947. (~80 članova); proračun Općine 2026.: 3.000 EUR
Udruga žena Tučenik	Očuvanje običaja i kulture, predstavljanje sela na manifestacijama, tradicijska kuhinja
VIS „Gratia”	Glazbeni program, božićni koncert
Lov i ribolov	
Lovačka udruga „Gaj” Gradec (Gradec 156)	Lovište I/161 „Gaj”
Lovačka udruga „Vidra” Cugovec (Grabrić 33)	Lovačka udruga bez vlastitog lovišta
Lovačka udruga „Jelen” Lubena (sjedište Predavec, Sv. Ivan Žabno)	Lovište I/163 „Krčevine” (dijelom na području Gradeca)
Športsko ribolovno društvo „Šaran” Fuka	Ribnjak Fuka, ribolovna natjecanja, ribolovni turizam
Športsko ribolovno društvo „Stržen” Gradec	Ribolov i ribolovna natjecanja
Sport, socijalne i vatrogasne organizacije	
NK „Graničar” Tučenik; NK „Sloboda” Gradec	Sportski turizam; u pripremi klupska zgrada NK „Graničar” (685.402 EUR)
Udruga umirovljenika Gradec	Volonteri, prenošenje lokalnog znanja; sudjelovala na 1. radionici
Vatrogasna zajednica Gradec (11	Sigurnost događanja; vatrogasni domovi u Potočecu, Velikom Brezovcu,

Udruga / organizacija	Uloga u turizmu
DVD-ova, 248 članova)	Podjalesu, Repincu, Zabrđu i Tučeniku
Gradsko društvo Crvenog križa Vrbovec	Humanitarne i socijalne aktivnosti, prva pomoć na događanjima

Izvor: Općina Gradec - Udruge; Proračun Općine Gradec za 2026.; Lovački savez Zagrebačke županije - Adresar; Radio Vrbovec; zapisnik radionice (28. 10. 2026.)

Tablica 2.7. Udruge i civilno društvo - Općina Farkaševac

,	Uloga u turizmu
KUD „Stari graničar" (sjedište Cirkvena; članovi iz Farkaševca i Sv. Ivana Žabna)	Folklor i graničarska tradicija; nastupi na manifestacijama
Lovačko društvo „Srndač" Bolč (Majur 42)	Lovna djelatnost (bez vlastitog lovišta)
Lovište Česma - Bolčanski lug I/II s lovačkom kućom u Kablu	Lovni turizam, smještaj lovaca
Športsko ribolovna udruga Bolč	Ribolov i ribolovna natjecanja
Konjički klub Libertas	Konjički turizam, terapijsko jahanje
NK „Farkaš" Farkaševac; NK „Žabnica"; NK „Mladost" Brezine	Sportski događaji, korištenje igrališta
Vatrogasna zajednica Općine Farkaševac: DVD Farkaševac, Kabal, Bolč, Žabnica	Sigurnost i logistika događanja (Advent, Ljeto u Farkaševcu)
Udruge civilnog društva financirane javnim natječajem Općine (15.300 EUR u 2025.)	Humanitarne, kulturne i socijalne aktivnosti

Izvor: Plan razvoja Općine Farkaševac 2021.-2027.; Godišnji izvještaj o izvršenju Proračuna Općine Farkaševac za 2025.; Lovački savez Zagrebačke županije - Adresar

2.2.2. Razvojni dokumenti

Nacionalna razina. Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine (NN 2/2023) potiče cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam, uz očuvanje okoliša, prostora i klime, što je osobito važno za kontinentalna ruralna područja poput Zelenog istoka.

Županijska razina. Relevantni su Plan razvoja Zagrebačke županije 2021.-2027., Plan upravljanja destinacijom Zagrebačke županije do 2028. (nacrt 2025.), Operativni plan razvoja cikloturizma, Strategija kulturnog razvoja 2016.-2026., Program ublažavanja i prilagodbe klimatskim promjenama (2024.) te Prostorni plan Zagrebačke županije. Dokumenti usmjeravaju razvoj prema aktivnom odmoru u prirodi, cikloturizmu, eno-gastronomiji i kulturnoj baštini.

Lokalna razina. Razvojni dokumenti općina prepoznaju ruralni turizam kao razvojnu priliku:

- **Općina Dubrava** - Plan razvoja 2024.-2030. i Provedbeni program; viziju Dubrave kao središta ruralnog turizma i cilj povećanja broja kulturnih događanja; PPUO (V. izmjene i dopune, 2023.).
- **Općina Gradec** - Provedbeni program 2025.-2029.; obnova i prenamjena Biskupskog dvorca, Kulturni centar Gradec, cikloturizam; PPUO (V. ID) i UPU Grabrić.

- **Općina Farkaševac** - Plan razvoja 2021.-2027. i Provedbeni program 2022.-2025.; ruralni, lovni i konjički turizam, poučne staze uz Česmu; u SWOT-u ističe nedovoljno razvijenu turističku infrastrukturu i nepostojanje značajnijih smještajnih kapaciteta; PPUO (IV. ID).
- **Zaštićena područja** - Plan upravljanja PU 047 Česma i PU 049 Varoški lug (JU Zeleni prsten, 2023.-2032.) s aktivnostima posjećivanja, interpretacije i nove poučne staze.
- **LAG Prigorje i LAG Moslavina** - lokalne razvojne strategije s intervencijama za ruralni turizam i diversifikaciju OPG-ova.
- **Statut TZ Zeleni istok** (Glasnik Zagrebačke županije 21/2024).

Zajednička nit svih dokumenata su ruralni turizam, aktivni odmor u prirodi i očuvanje zaštićenih područja. -

2.2.3. Prostorno-planski dokumenti

Prostorni plan Zagrebačke županije i prostorni planovi uređenja općina Dubrava (V. ID, 2023.), Gradec (V. ID) i Farkaševac (IV. ID) okvir su za smještaj turističkih sadržaja. Područje nije opterećeno neplanskom gradnjom, što je prednost za očuvanje ruralnog krajolika. Smještaj u kućama za odmor i na OPG-ovima moguć je unutar postojećih građevinskih područja naselja, uz očuvanje tradicijskog oblikovanja gradnje, a za zonu Grabrić u Gradecu izrađen je urbanistički plan uređenja.

2.3. Performanse turističkog sektora

Turistički promet Zelenog istoka danas je vrlo skroman: sustavno bilježenje u eVisitoru na razini područja započelo je s kolovozom 2024., a u 2023. zabilježeni su tek pojedinačni dolasci. Kontekst daje Zagrebačka županija, koja je u 2024. ostvarila oko 169.400 dolazaka i oko 307.000 noćenja (rast od oko 14 % u odnosu na 2023.), uz 4.761 krevet. Najveći dio prometa ostvaruju Velika Gorica, Jastrebarsko, Sveta Nedelja i Samobor, dok je istočni dio županije turistički slabo razvijen.

2.3.1. Turistički dolasci i noćenja

Broj noćenja i dolazaka na području Zelenog istoka u razdoblju 2023.-2025. prikazan je na slici 2.3. Do 2023. na području Zelenog istoka nije bilo zabilježenih dolazaka i noćenja u sustavu eVisitor, a stalniji broj dolazaka i noćenja bilježi se tek od kolovoza 2024. godine.

Slika 2.3. Broj noćenja i dolazaka na području TZ Zeleni istok Zagrebačke županije u razdoblju 2023.-2025.

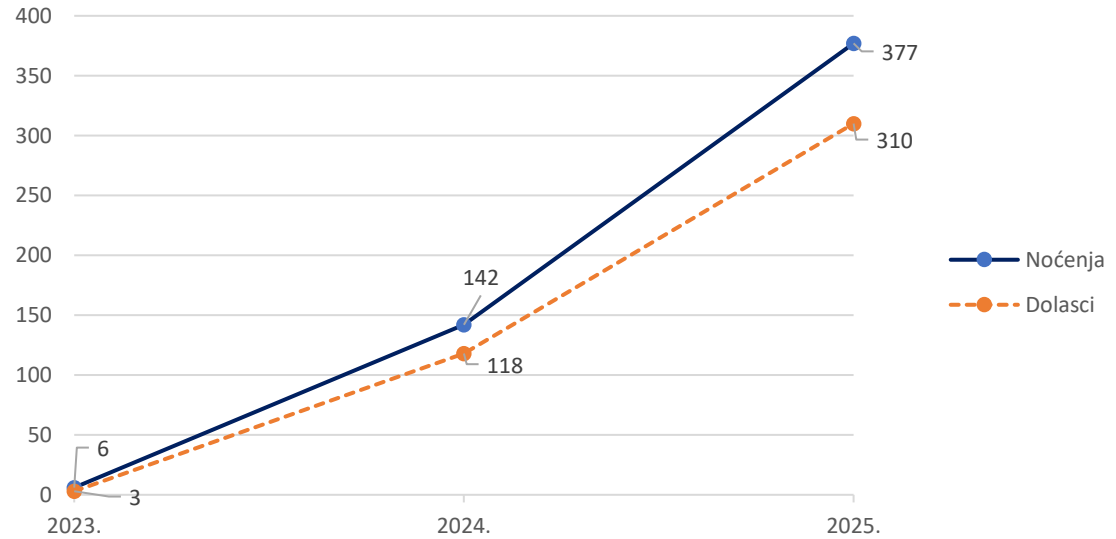

Izvor: eVisitor

Prosječna duljina boravka na području Zelenog istoka je 1,2 noćenja. Turistički dolasci i noćenja ostvareni su u objektima registriranim unutar sustava eVisitor kao kuća za odmor, odnosno soba za iznajmljivanje.

Premda je u 2025. zabilježen ukupan rast broja noćenja za 165 %, a dolazaka za 163 %, za usporedbu je relevantniji period od kolovoza do prosinca. U razdoblju od kolovoza do prosinca 2025. godine je zabilježen rast broja noćenja od 27 %, a dolazaka za 21 % u odnosu na isto razdoblje 2024. godine.

2.3.2. Sezonalnost i tržišta

Najvažniji turisti na području Zelenog istoka su domaći turisti koji su u 2024. ostvarili 88 % noćenja i 93 % dolazaka, dok su u 2025. ostvarili 88 % noćenja i 90 % dolazaka. U usporedbi sa stranim turistima, domaći turisti borave nešto kraće: u 2024. je duljina boravka domaćih turista bila 1,1 noćenja, dok je duljina boravka stranih turista bila 2,1 noćenja; u 2025. godini duljina boravka domaćih turista je bila 1,2 noćenja, a stranih 1,5 noćenja.

U 2025. godini broj noćenja i dolazaka domaćih turista rastao je u odnosu na 2024. godinu za 166 % i 155 %, redom. U istom periodu, broj noćenja i dolazaka stranih turista rastao je za 159 % i 263 %, redom.

Među stranim turistima, najveći broj dolazaka su ostvarili turisti iz Austrije, dok su ostali dolasci bili ili iz susjednih zemalja (Mađarska, Slovenija) ili s tradicionalnih tržišta (Italija, Njemačka, Švicarska).

Gledano prema mjesecima, broj noćenja i dolazaka na područje Zelenog istoka je dosta ujednačen, s manjim brojem noćenja u ljetnim mjesecima. Najveći broj noćenja se ostvaruje u studenom i prosincu.

2.4. Projekti u funkciji razvoja turizma

Općine Zelenog istoka provode niz projekata koji izravno ili posredno jačaju turističku ponudu. Prema Pravilniku, projekti od posebnog značaja za razvoj destinacije su oni vrijednosti najmanje 1 mil. EUR s izrađenom projektnom dokumentacijom.

Tablica 2.10. Projekti u provedbi i planirani projekti u turizmu ili podržavajućim sektorima

Projekt	Općina	Vrijednost (EUR)	Status
Priroda, rekreacija i infrastruktura			
Poučno-edukativna staza Varoški lug (3 km)	Dubrava	65.770*	U pripremi
Tematsko-poučna staza Brod uz stari tok Česme (Natura 2000)	Farkaševac	300.000	Planirano
Šetnica na nasipu kanala Dunjara (jezero - most Ivančani)	Farkaševac	200.000	Planirano
Biciklistička staza Haganj - Črnec	Gradec	—	U pripremi
Šumska cesta Tučenski lug 1 (870 m)	Gradec	≈ 160.000	U provedbi
Sportsko-rekreacijski centar Dubrava (teren, rasvjeta, streetball)	Dubrava	312.000	Realizirano
Klupska zgrada NK „Graničar” Tučenik	Gradec	685.402	U pripremi
Dječji park Šanac; „Igralište snova” Zvekovac	Dubrava	81.726 (Šanac)	U provedbi
Rekonstrukcija Zagrebačke ulice s nogostupom	Dubrava	≈ 1.000.000	U provedbi
Baština, kultura, događanja i gospodarstvo			
Prenamjena Biskupskog dvorca u turističko-kulturni centar	Gradec	3.811.907	U pripremi

Projekt	Općina	Vrijednost (EUR)	Status
Energetska obnova Biskupskog dvorca	Gradec	—	Prijavljeno
Kulturni centar Gradec - I. faza	Gradec	1.311.812	U provedbi
Kulturni centar Dubrava (rekonstrukcija i dogradnja)	Dubrava	≈ 588.640	Realizirano
Tržnica Gradec - prodaja proizvoda OPG-ova	Gradec	707.234	Realizirano
Regionalni centar za razvoj stočarstva	Dubrava	≈ 10.000.000	U pripremi
Manifestacije Farkaševca: Ljeto, Advent, Uskrs, Praznik rada	Farkaševac	103.000 / god.	U provedbi

** Idejni projekt, bez PDV-a. Izvor: općine Dubrava, Gradec i Farkaševac (2026.)*

2.5. Analiza eksternog okruženja

2.5.1. Pregled trendova odgovornog i održivog turizma

Klimatske promjene, zelena tranzicija i promjena ponašanja putnika glavni su trendovi koji oblikuju turizam. Suvremeni je turist iskusan, okolišno i društveno osviješten te aktivno koristi digitalne kanale i umjetnu inteligenciju u planiranju putovanja. Strategija razvoja održivog turizma do 2030. stavlja naglasak na razvoj destinacija, a ne na rast broja dolazaka, i na kvalitetu života lokalnog stanovništva. Za Zeleni istok najvažniji su sljedeći trendovi:

- Kratki odmori i izleti u prirodu u blizini velikih gradova - potražnja stanovnika Zagreba za vikend-odmorom, mirom i „sporim" turizmom.
- Aktivni odmor - cikloturizam (e-bicikli, gravel rute), hodanje, promatranje ptica i foto-safari.
- Autentična gastronomija i lokalni proizvodi - OPG-ovi, sir i mlijeko, vino malih vinograda, domaća kuhinja i divljač.
- Živa tradicija - interes za nematerijalnu baštinu, narodne nošnje, rukotvorine i sudjelovanje u običajima kao doživljaj.
- Smještaj u prirodi - kuće za odmor s bazenom, glamping, tematizirani smještaj.
- Odgovorni lovni i ribolovni turizam - uz gospodarenje divljači i lokalnu gastronomiju.
- Edukacija u prirodi - škole u prirodi i programi za obitelji uz zaštićena područja.

Područje je turistički neotkriveno, što treba gledati kao prednost: očuvan okoliš i niska opterećenost omogućuju da se turizam od početka razvija prema načelima održivosti.

2.5.2. Analiza i procjena konkurentnosti

Za analizu konkurentnosti odabrane su tri destinacije čija su najvažnija turistička obilježja usporediva s resursima Zelenog istoku. Riječ je o ruralnim kontinentalnim destinacijama, u kojima je naglasak na boravak u prirodi, aktivni odmor i manifestacije. Odabrane su destinacije Južna Bilogora (Grubišno polje i Veliki Grđevac), Posavina i Prigorje (Brckovljani, Orle i Rugvica) te Pisarovina.

TZP Posavina i Prigorje	
Broj stanovnika	15.654 (krajem 2025.)
Broj noćenja	1.361 (2025.)
Glavne atrakcije	- Rijeka Sava i Natura 2000 područja uz Savu

	- tradicijska drvena arhitektura i čardaci - župne crkve u Rugvici, Brckovljanima i Orlima - vinogradi i voćnjaci prigorskog dijela - folklorna i gastronomska baština
Smještaj i ugostiteljstvo	- smještajni kapaciteti su uglavnom u kućama za odmor i obiteljskim imanjima. - Ugostiteljska ponuda oslanja se na ruralni prostor, OPG-ove, lokalne proizvođače i tradicionalnu gastronomiju.
Manifestacije	- Dani hrane i tradicijskih proizvoda Posavine i Prigorja - Advent u Posavini i Prigorju - Sava kojoj pripadamo - Savska regata - Bartolovo - Pešice kroz Gorice - Kolinje kak negda - Augustinovo - Zimski festival radosti
Turistički proizvodi	- ruralni i seoski turizam - eno-gastro turizam - kulturni i manifestacijski turizam - aktivni turizam, biciklizam i pješačenje
Okruženje	- riječna Posavina - poplavne livade - šumski kompleksi - staništa ptica močvarica - vinogradi i voćnjaci prigorskog dijela - blizina Zagreba
Promocija	- web stranica TZP Posavina i Prigorje - zajednički brend „Posavina i Prigorje - Čarolija prirode, povijesti i gostoljubivosti!“ - razvoj zajedničkih ruta, digitalne promocije i identiteta „zelene destinacije“

TZP Južna Bilogora	
Broj stanovnika	7. 142 (krajem 2025.)
Broj noćenja	607 (2025.)
Glavne atrakcije	- Centar Mate Lovraka (Vlak u snijegu, Mlin družbe Pere Kvržice) - Izletište Bara, - Staza prijatelja prirode, - Poučna staza Injatički Brijeg, - šume i ribnjaci Južne Bilogore, - Etno kuće (Bilogora, Ivanovo Selo) - brojne sakralne građevine (Župna crkva sv. Josipa u Grubišnom Polju, Župna crkva Duha Svetoga u Velikom Grđevcu, ...)

Smještaj i ugostiteljstvo	- Smještajni kapaciteti (2025) sastoje se od kuća za odmor, smještaja na OPG-ovima i objektima u domaćinstvu. - Ugostiteljsku ponudu čine restorani, bistroi, caffe barovi i slastičarnice
Manifestacije	- Dan grada Grubišno polje - Gospodarski sajam, Grubišno polje - Traktorijada, Veliki Grđevec - Lovrakovi dani Kulture
Turistički proizvodi	- Kulturni i interpretacijski turizam - Turizam temeljen na prirodi - zeleni i rekreacijski turizam - Gastro i seoski turizam
Okruženje	- Bilogora i njezini šumski predjeli - potok Grđevica i rijeka Česma - izletišta i ribnjaci - lovišta - pješačke i biciklističke staze - Natura 2000 područja
Promocija	- web stranica TZP Južna Bilogora - naglasak na identitetu temeljenom na prirodi, Lovrakovoj baštini, aktivnom odmoru i ruralnom doživljaju.

TZO Pisarovina	
Broj stanovnika	3.566 (krajem 2025.)
Broj noćenja	2.974 (2025.)
Glavne atrakcije	- Rijeka Kupa i plaža Lijevo Sredičko na Kupi - Jamnička kiselica - Donja Kupčina - selo roda i zavičajni muzej Donja Kupčina - Spomen-kuća Titanic 100 - Krašograd - sakralna baština i ruralni krajolik
Smještaj i ugostiteljstvo	- Smještaj u objektima u domaćinstvu, kućama za odmor, te sobama za iznajmljivanje - izletnički sadržaji - ugostiteljski objekti povezani s boravkom u prirodi, eno-gastro ponudom i rekreacijom uz Kupu.
Manifestacije	- kulturne i tradicijske manifestacije povezana s ruralnom baštinom i lokalnim identitetom: Jurjevo i ophodi jurjevčana, Dan Općine Pisarovina, Pjesmom do Božića - događanja povezana s Kupom (Kupske večeri)
Turistički proizvodi	- izletnički turizam - boravak u prirodi - biciklizam i pješačenje - kulturno-edukativni sadržaji
Okruženje	- dolina Kupe

	- šumoviti i brežuljkasti krajolik - livade i poljoprivredni prostor - sela tradicionalnog karaktera - staništa roda i drugih vrsta ptic
Promocija	- web stranica TZO Pisarovina - destinacija se pozicionira kao mirno kontinentalno odredište u blizini Zagreba - naglasak na autentičnosti, prirodi, rijeci Kupi i ruralnom identitetu

Zeleni istok s navedenim destinacijama dijeli još i blizinu Zagreba (naročito s Posavinom i Prigorjem te Pisarovinom), što upućuje naglasak na razvoj izletničkog turizma, ali i na širenje turističke ponude u smjeru aktivnog i kulturnog turizma. Posebno je važno turističku ponudu širiti u suradnji s lokalnim društvima čime se podiže atraktivnost destinacije, a istovremeno se obogaćuje i život lokalne zajednice.

2.6. Analiza stanja digitalizacije

Snažni tehnološki napredak i digitalna povezanost, koji obilježavaju današnji svijet, omogućuju transformaciju mnogih sektora, uključujući i turizam. Digitalne tehnologije uključuju turiste u doživljaj destinacije, što stvara potrebu za novim znanjima i kompetencijama dionika u turizmu, kao i praćenje trendova u primjeni digitalne tehnologija.

Digitalna infrastruktura

Područje Zelenog istoka je uglavnom izvrsno pokriveno 4G mobilnom mrežom s izuzetkom određenih šumskih područja. Veći dio područja općine Gradec pokriveno je i 5G mobilnom mrežom, dok su na području općina Dubrava i Farkaševac 5G mrežom pokrivena glavna naselja.

Širokopojasni internet na području Zelenog istoka trenutno nije dostupan jer je projekt kojim je planirano njegovo uvođenje u sklopu okvirnog nacionalnog programa za razvoj infrastrukture širokopojasnog pristupa u područjima bez dostatnog komercijalnog interesa za ulaganja prekinut. Na području Zelenog istoka brzi internet dostupan je putem standardnog telefonskog priključka, kojim nije moguće postići najveće brzine, ali internetska veza je stabilna. Teleoperateri u ponudi imaju i 5G kućni internet, tehnologiju koja zahtijeva da se na objekt montira odgovarajuća antena, koje primljeni signal pretvaraju u bežični kućni internet, čime se omogućavaju brzine prijenosa podataka usporedive sa širokopojasnim (optičkim) internetom.

Lokalnom stanovništvu i turistima na raspolaganju su i točke s besplatnim pristupom bežičnom internetu. Točke su postavljene uglavnom u središtu sjedišta općina i postavljene su u sklopu projekata „WiFi 4 Smart Green Ring“ i „WiFi4EU“.

Digitalne usluge u turizmu

Početna točka istraživanja stanja digitalizacije na području Zelenog istoka je službena web stranica Turističke zajednice područja Zeleni istok (https://tzpzizz.hr). Na stranici su predstavljene manifestacije koje se održavaju na području Zelenog istoka, dostupni smještajni kapaciteti, osnovne informacije o samoj turističkoj zajednici i poveznica prema web stranicama općina. Također, izlistani su i ugostiteljsko-turistički objekti koji se nalaze na području turističke zajednice, a za objekte koji imaju internetske stranice[1] postavljene su odgovarajuće poveznice. Web stranica je trenutno dostupna samo na hrvatskom jeziku, što

[1] Pod pojmom „internetske stranice“ podrazumijevaju se svi oblici prezentacije na internetu, uključujući i Facebook stranice i stranice na ostalim društvenim mrežama.

je razumljivo obzirom na stanje turističke potražnje. Na web stranicama najvažnijih online turističkih agencija mogu se naći smještajni kapaciteti dostupni na području Zelenog istoka.

Turistička zajednica prisutna je na društvenim mrežama putem profila na Facebooku i Instagramu.

Prijedlozi za unaprjeđenje

Postojeća web stranica turističke zajednice predstavlja solidnu osnovu na koju se mogu dodati razna unaprjeđenja u smislu poboljšanja digitalne prisutnosti. Neka od poboljšanja su

- prijevod stranice na engleski jezik čime se povećava doseg stranice i omogućuje lakša komunikacija s međunarodnim posjetiteljima
- dodavanje stranica s informacijama o kulturnoj i prirodnoj baštini Zelenog istoka
- stavljanje poveznice na web stranici turističke zajednice prema postojećim profilima na društvenim mrežama

izrada predloženih obilazaka kulturnih i prirodnih znamenitosti Zelenog istoka i njihova objava na stranicama turističke zajednice.

2.7. Analiza organiziranosti i dostupnosti usluga u destinaciji

Usluge su koncentrirane u općinskim središtima (Dubrava, Gradec, Farkaševac) i obližnjem Vrbovcu, dok mala naselja imaju ograničen pristup.

1. Trgovine i ugostiteljstvo
    - osnovne trgovine u općinskim središtima; 20 ugostiteljskih objekata (Dubrava 12, Gradec 5, Farkaševac 3); Tržnica Gradec za prodaju proizvoda OPG-ova.
2. Zdravstvene usluge
    - ambulante opće i dentalne medicine i ljekarne u Dubravi i Gradecu; bolnička skrb u Zagrebu i Bjelovaru; turističke ambulante nema.
3. Vjerske i kulturne ustanove
    - župne crkve u Dubravi i Gradecu, pravoslavne crkve u Bolču i Kablu, Kulturni centar Dubrava, Štaglj u Kostanju, društveni domovi u naseljima.
4. Obrazovne i sportske ustanove –
    - osnovne škole, novi dječji vrtić u Dubravi (200 mjesta) i vrtić „Din-Don" u Gradecu, SRC Dubrava i nogometna igrališta u naseljima.
5. Financijske i poštanske usluge
    - poštanski uredi i bankomati u središtima; banke u Vrbovcu.
6. Javni prostori
    - Gradečki perivoj uz dvorac s platanom starom gotovo 200 godina; potrebna su odmorišta, parkirališta za posjetitelje i javni sanitarni čvorovi uz atrakcije.
7. Javne i žurne službe
    - 23 DVD-a u tri vatrogasne zajednice, policijska postaja u Vrbovcu, HGSS stanica Zagreb.

Osnovne usluge za stanovnike postoje, ali usluge usmjerene posjetiteljima (informacije, najam bicikala, signalizacija, sanitarni čvorovi) gotovo ne postoje. Njihovo uvođenje treba pratiti razvoj prvih turističkih proizvoda.

2.8. Analiza komunikacijskih aktivnosti

Turistička zajednica područja Zeleni istok Zagrebačke županije nositelj je komunikacijskih aktivnosti usmjerenih prema turističkom tržištu i internoj javnosti na području Zelenog istoka.

Prema rebalansu Plana i programa rada TZP Zeleni istok Zagrebačke županije za 2026. godinu, planirani ukupni prihodi iznose 82.800 €. Najveći dio (99,0 %) prihoda čine prihodi iz proračuna općina sastavnica, u čemu općina Dubrava sudjeluje s udjelom nešto većim od polovice, dok se preostali dio prihoda planira iz izvornih prihoda turističkih zajednica (turistička pristojba i članarina). Ovakva struktura prihoda je posljedica činjenice da je TZP Zeleni istok Zagrebačke županije počela s radom sredinom 2026. godine i nije mogla konkurirati za sredstva iz županijskog i državnog proračuna, odnosno fondova posebne namjene.

Kada je riječ o rashodima, financijski plan za 2026. godinu predviđa rashode u iznosu od 81.800,00 €. Najveći dio rashoda se odnosi na administrativne poslove (43,8 %) i razvoj turističkog proizvoda (26,9 %), dok se ostala sredstva planiraju utrošiti na aktivnosti komunikacije i oglašavanja (18,9 %), istraživanje i strateško planiranje (9,2 %) te destinacijski menadžment (1,2 %).

Glavni promocijski materijal TZP Zeleni istok Zagrebačke županije je web stranica (https://www.tzpzizz.hr). Informacije na stranici organizirane su kao jedna neprekinuta stranica koja se sastoji od sedam glavnih cjelina: 'Naslovna', 'O nama', 'Manifestacije', 'Smještajni kapaciteti', 'Vijesti iz naših općina', 'Aktualnosti' i 'Kontakt'. U dijelu 'O nama' nalaze se osnovne informacije o Zelenom istoku i poveznice prema službenim web stranicama općina sastavnica. Dio 'Manifestacije' sastoji se od informacija o glavnim manifestacijama koje se održavaju u Zelenom istoku. Na glavnoj stranici se nalazi pregled svih manifestacija, a dodatne informacije o manifestaciji se prikazuju nakon odabira. Dio 'Smještajni kapaciteti' sadrži poveznice (zajedno s adresom) prema svim smještajnim objektima na području Zelenog istoka. Osim toga sadrži i popis ugostiteljskih objekata, zajedno s njihovom adresom i internetskom stranicom. U dijelu 'Vijesti iz naših općina' nalaze se poveznice na informacije aktualnim događanjima na području općina sastavnica, dok se u dijelu 'Aktualnosti' prikazuju projekti, obavijesti i priče TZP Zeleni istok Zagrebačke županije. U posljednjem dijelu 'Kontakt' navedeni su kontakti turističke zajednice i omogućeno je slanje upita direktno s web stranice.

U sljedećem razdoblju trebalo bi poraditi na pripremi i izdavanju brošure s turističkim informacijama te povezivanju web stranice s postojećim službenim profilima na najpopularnijim društvenim mrežama (Facebook, Instagram). Objavljivanje relevantnog i privlačnog sadržaja (fotografija i videozapisa) na društvenim mrežama omogućuje promociju Zelenog istoka s relativno malim ulaganjima.

Dodatno, potrebno je razmisliti i o prijevodu barem dijela web stranice turističke zajednice na engleski jezik, čime bi se poboljšala vidljivost Zelenog istoka i prema stranim tržištima.

3. RESURSNA OSNOVA

Resursna osnova Zelenog istoka temelji se na vodi i šumi - ribnjacima, poplavnim šumama i zaštićenim područjima - te na ruralnom krajoliku, živoj tradiciji i nekolicini vrijednih kulturnih lokaliteta. Većina resursa danas je lokalnog ili regionalnog značaja i nespremna ili djelomično spremna za turističko korištenje. Njihova sustavna valorizacija prvi je korak razvoja.

3.1. Turističke atrakcije

Turistički resursi širi su pojam od atrakcija i uključuju infrastrukturu i suprastrukturu. Atrakcije su privlačni čimbenik dolaska i mogu biti primarne (temeljni motiv dolaska) ili sekundarne (nadopuna primarnom motivu), a prema spremnosti za turističko korištenje potencijalne ili realne.

3.1.1. Metodološki okvir za analizu i vrednovanje resursa

Za sistematizaciju resursno-atrakcijske osnove primijenjena je funkcionalna klasifikacija prema Kušenu (2002), uz isključivanje kategorija bez relevantnih atrakcija:

1. Prirodna baština - vodni resursi, klima, biljni i životinjski svijet, zaštićena prirodna baština
2. Antropogena baština - zaštićena kulturno-povijesna baština, kulturna baština života i rada (uključujući narodne nošnje i običaje), kulturne i vjerske ustanove, znamenite osobe i povijesni događaji
3. Manifestacije i turistička infrastruktura - manifestacije i događanja, sportsko-rekreacijski objekti, staze, putovi i ceste
4. Ostala turistička suprastruktura (ne vrednuje se)

Korišteni su registri zaštićene prirodne i kulturne baštine (Bioportal, Registar kulturnih dobara RH), planovi upravljanja zaštićenim područjima, podaci općina, intervjui i rezultati radionice. Atrakcije su vrednovane prema dvama kriterijima:

- Trenutni značaj: međunarodni (M), nacionalni (N), regionalni (R), lokalni (L)
- Spremnost za turističko korištenje (fizička i informacijska dostupnost, uključenost u proizvode i promociju, interpretacija): spremne (S), djelomično spremne (DS), nespremne (NS)

Vrednovanje je preliminarno i potrebno ga je potvrditi terenskim obilaskom.

3.1.2. Prirodna baština

Prirodna baština najveće je bogatstvo Zelenog istoka. Na području se nalaze dva zaštićena područja u nacionalnim kategorijama i više područja ekološke mreže Natura 2000, kojima upravlja JU Zeleni prsten Zagrebačke županije (s JU BBŽ za područja uz Česmu):

- Varoški lug (Općina Dubrava, većinom k.o. Mostari) - posebni zoološki rezervat (1982., 897,03 ha) s jelenom običnim, srnom, divljom svinjom, divljom mačkom, orlom štekavcem i crnom rodom, unutar kojeg je posebni rezervat šumske vegetacije Varoški lug - šuma (1988., 61,81 ha) sa starim sastojinama hrasta lužnjaka. Područje je i dio ekološke mreže (HR2000444, 866,49 ha). Postojeća „Staza prijateljstva s prirodom" (8 km, 2001.) danas je uglavnom neprohodna, a nova poučna staza (3 km) je u pripremi.

- Česma (Općina Farkaševac, Donji Markovac) - posebni rezervat šumske vegetacije (1982./1991., 50,84 ha) i područje ekološke mreže Česma - šume (HR2001323).
- Ribnjak Dubrava (HR2001327, 342,89 ha, 79 % u Zagrebačkoj županiji) - stanište velikog tresetara, crvenog i žutog mukača i vidre te važno gnjezdilište i hranilište ptica močvarica.
- Ribnjaci uz Česmu (HR1000009) - područje očuvanja značajno za ptice, čiji se dio nalazi na području Dubrave i Farkaševca; potencijal za promatranje ptica.

Uz zaštićena područja, osnova su ponude i šumski kompleksi s lovištima, ribnjak Fuka u Gradecu, vinorodni obronci Gradečkog kraja te ruralni krajolik sela.

Slika 3.1. Ribnjak s lopočima - vodna staništa Zelenog istoka

Izvor: Institut za turizam

Tablica 3.1. Pregled i vrednovanje prirodne baštine

Atrakcija	Općina	Vrsta	Značaj	Spremnost
Posebni zoološki rezervat i rezervat šumske vegetacije Varoški lug (Natura 2000 HR2000444)	Dubrava	Zaštićena prirodna baština	R	DS
Ribnjak Dubrava (Natura 2000 HR2001327)	Dubrava	Zaštićena prirodna baština / vodni resursi	R	DS
Ribnjaci uz Česmu - područje očuvanja značajno za ptice (HR1000009)	Dubrava, Farkaševac	Zaštićena prirodna baština	R	NS
Posebni rezervat šumske vegetacije Česma i Česma - šume (HR2001323)	Farkaševac	Zaštićena prirodna baština	R	NS
Poplavne šume i tok rijeke Česme, kanal Dunjara	Farkaševac	Vodni resursi	L	NS
Poljoprivredno-ribnjačarski krajolik uz Česmu	Dubrava	Krajolik	L	DS
Ribnjak Fuka i ribolovne vode (Glogovnica, Črnec)	Gradec	Vodni resursi	L	DS

Atrakcija	Općina	Vrsta	Značaj	Spremnost
Šumski kompleksi i pobrđe (Cugovec, Grabrić, Lubena)	Gradec	Biljni i životinjski svijet	L	NS
Lovišta (I/159 „Čret-Grede”, I/160 „Varoška”, I/161 „Gaj”, I/163 „Krčevine”, Česma - Bolčanski lug)	sve tri	Životinjski svijet	R	DS
Gradečki perivoj uz Biskupski dvorac (platana ~200 godina)	Gradec	Hortikulturna vrijednost	L	DS
Vinogradi i poljoprivredni krajolik Gradečkog kraja	Gradec	Krajolik, vinogorje	L	DS
Voćnjaci i povrtnjaci OPG-ova	Dubrava	Krajolik	L	DS
Ruralni krajolik sela (Kostanj, Ladina, Koritna, Kabal, Bolč)	sve tri	Krajolik	L	DS

Izvor: Plan upravljanja PU 049 Varoški lug i PU 047 Česma (JU Zeleni prsten, 2023.); Bioportal; Lovački savez Zagrebačke županije; procjena autora

3.1.3. Antropogena baština

Najvrjedniji kulturni resurs je Biskupski dvorac s perivojem u Gradecu (Z-3112), sagrađen 1821.-1828. za biskupa Maksimilijana Vrhovca uz kasnosrednjovjekovnu biskupsku utvrdu po kojoj je naselje dobilo ime. Uz dvorac se vezuju priče o biskupima Vrhovcu i Alagoviću te prvom zagrebačkom nadbiskupu Jurju Hauliku, koji je ondje ljetovao. Dvorac je danas u lošem stanju; u pripremi je projekt prenamjene u turističko-kulturni centar (3,8 mil. EUR), pa dvorac ostaje dugoročni, a ne kratkoročni nositelj ponude.+

Slika 3.2. Biskupski dvorac u Gradecu

Izvor: Institut za turizam

Sakralnu baštinu čine župna crkva sv. Margarete u Dubravi (župa iz 12. stoljeća, današnji izgled 1758.-1765.), ostaci gotičke crkve u Dubravi (Z-2301), župna crkva Ranjenog Isusa u Gradecu (prvi spomen 1325.,

Pietà iz 1720.), kapelica Rastanka sv. Apostola, crkve u Farkaševcu i Kablu te pravoslavne crkve sv. Nikole u Kablu i sv. Arhanđela u Bolču (preventivno zaštićene). Povijesno naselje Bolč evidentirano je kao kulturno-povijesna cjelina. Dubrava je mjesto Sabora na kojem je 1527. godine za kralja izabran Ivan Zapolja, a Farkaševac se prvi put spominje 1269.; njegova su sela do 1873. bila u sastavu Vojne krajine, što je prepoznatljiv sloj lokalne povijesti.

Kulturnu baštinu života i rada čine vinogradarstvo Gradečkog kraja, govedarstvo i mljekarstvo Dubrave i Farkaševca, tradicijska kuhinja koju čuvaju udruge žena te narodne nošnje, folklor i običaji (poglavlje 3.1.4.). Posebnost područja je i češka manjinska baština koju njeguje Češka beseda Zagrebačke županije.

Tablica 3.2. Pregled i vrednovanje antropogene baštine

Atrakcija	Općina	Vrsta	Značaj	Spremnost
Biskupski dvorac s perivojem (Z-3112, 1821.-1828.)	Gradec	Zaštićena kulturna baština	R	NS
Ostaci biskupske utvrde i kapelica Rastanka sv. Apostola	Gradec	Kulturno-povijesna baština	L	NS
Župna crkva Ranjenog Isusa (prvi spomen 1325., Pietà 1720.)	Gradec	Sakralna baština	L	DS
Župna crkva sv. Margarete (1758.-1765.)	Dubrava	Sakralna baština	L	DS
Ostaci gotičke crkve, 14.-19. st. (Z-2301)	Dubrava	Kulturno-povijesna baština	L	NS
Povijesna jezgra Dubrave: Sabor i izbor Ivana Zapolje 1527.	Dubrava	Povijesni događaj	R	NS
Bista Slavka Ježića, autora prve cjelovite povijesti hrvatske književnosti	Dubrava	Znamenite osobe	L	DS
Crkve u Farkaševcu i Kablu (Rastanak apostola, Krist Kralj)	Farkaševac	Sakralna baština	L	NS
Pravoslavne crkve sv. Nikole (Kabal) i sv. Arhanđela (Bolč)	Farkaševac	Sakralna baština	L	NS
Povijesno naselje Bolč i graničarska baština Vojne krajine	Farkaševac	Kulturno-povijesna cjelina	L	NS
Narodne nošnje, plesovi i običaji Gradečkog kraja (IFD Ogranak Seljačke sloge Gradečki Pavlovec)	Gradec	Nematerijalna baština	R	S
Dubravske narodne nošnje i tradicijska kuhinja (Udruga žena općine Dubrava)	Dubrava	Nematerijalna baština	L	DS
Običaji i tradicijska kuhinja Tučenika (Udruga žena Tučenik)	Gradec	Nematerijalna baština	L	DS
Češka manjinska baština (Češka beseda Zagrebačke županije)	Dubrava	Nematerijalna baština	L	DS

Atrakcija	Općina	Vrsta	Značaj	Spremnost
Folklorni program Kulturne udruge „Sveti Martin”	Dubrava	Nematerijalna baština	L	S
Vinogradarska tradicija (vinogradi od 1858.)	Gradec	Baština života i rada	L	DS
Govedarstvo i mljekarstvo (411 kućanstava u Dubravi)	Dubrava, Farkaševac	Baština života i rada	L	NS
Kulturna zbivanja u Štaglju (Kostanj)	Dubrava	Kulturna ustanova / prostor	L	DS

Izvor: Registar kulturnih dobara RH (Z = oznaka kulturnog dobra); Plan razvoja Općine Farkaševac 2021.-2027.; Općina Dubrava - Znamenitosti; „Gradec nekad i sada”; procjena autora

3.1.4. Narodne nošnje i tradicijsko odijevanje

Zeleni istok leži na dodiru triju etnografskih cjelina panonske Hrvatske - vrbovečkog prigorja (Gradec), Moslavine i porječja Česme (Dubrava) te križevačko-bjelovarskog kraja s graničarskom prošlošću (Farkaševac). Zato je tradicijsko odijevanje raznoliko, ali mu je zajedničko obilježje panonske nošnje: odjeća od bijelog domaćeg platna (lan i konoplja) tkanog na tkalačkom stanu, ukrašena tkanim i vezenim motivima te sitnim ručnim nabiranjem.

- Gradečki kraj (vrbovečko prigorje). Najbolje očuvane nošnje na području čuva Izvorno folklorno društvo - Ogranak Seljačke sloge Gradečki Pavlovec, spominjano već 1936., koje neprekidno djeluje od 1947. Društvo njeguje izvorne pjesme, plesove i običaje Gradečkog kraja u koreografiji Sidonije Knežaurek, a nastupa u nošnjama od domaćeg platna „koje se ručno sitno rozaju”. Nastupalo je na Međunarodnoj smotri folklora u Zagrebu, Đakovačkim vezovima, Vinkovačkim jesenima, smotri izvornog folklora u Sv. Ivanu Zelini i na Karnevalu kultura u Berlinu (2004.), a 2022. obilježilo je 75 godina rada. Ima podmladak predškolske i školske dobi, što je rijetkost i jamstvo prijenosa znanja.
- Dubrava. Udruga žena općine Dubrava nastupa u dubravskim narodnim nošnjama na gastronomskim manifestacijama (npr. „Kaj su jeli naši stari” u Vrbovcu) i povezuje nošnju s tradicijskom kuhinjom, koju je zabilježila u zbirci recepata „Dubravo, Dubravo, i ta tvoja jela”. Kulturna udruga „Sveti Martin” izvodi plesove i pjesme Slavonije u slavonskim nošnjama, što odražava doseljeničke slojeve stanovništva, a Češka beseda Zagrebačke županije čuva češku nošnju i običaje. Ranije aktivni KUD „Frankopan” više ne djeluje, pa izvorna dubravska nošnja danas nema folklornu skupinu koja bi je sustavno izvodila na sceni.
- Farkaševac. Tradicija sela uz Česmu vezana je uz graničarsku povijest Vojne krajine i uz suživot katoličkog i pravoslavnog stanovništva (Bolč, Kabal). Folklornu baštinu ovog kraja izvodi KUD „Stari graničar” iz susjedne Cirkvene, u kojem sudjeluju i stanovnici Farkaševca

Za širi moslavački kontekst važna je dokumentacija Gradskog muzeja Čazma, čija etnografska zbirka čuva ženske suknje - rubače od lanenog i pamučnog platna sašivene od šest pola s „šupljikavim geometrijskim motivom” u donjem dijelu, vezene ženske kape paculice s motivima rombova, opanke „remenjaše” te svečane ručnike koji su se koristili na svadbama, „kitijama” krova i sprovodima. Slični predmeti vjerojatno su sačuvani i u obiteljima Zelenog istoka, ali nisu popisani.

Narodne nošnje danas su djelomično spremna nematerijalna atrakcija: vidljive su na nastupima i manifestacijama, ali nisu interpretirane, nisu dostupne posjetitelju izvan nastupa i nisu uključene u

promociju. Imaju trostruku vrijednost za turizam: kao doživljaj (nastup, revija, radionica), kao element vizualnog identiteta destinacije (motivi veza i tkanja u brendu i suvenirima) i kao sadržaj koji povezuje tri općine. Sudionici radionice izričito su tražili da vizija „da priliku i kulturi, folkloru", a 74,4 % stanovnika smatra da turizam pozitivno utječe na očuvanje tradicije.

Tablica 3.3. Nositelji tradicijskog odijevanja i folklora na području Zelenog istoka

Nositelj	Općina	Tradicija / nošnja	Turistička uporaba danas	Značaj / spremnost
IFD Ogranak Seljačke sloge Gradečki Pavlovec	Gradec	Izvorna nošnja Gradečkog kraja od domaćeg platna; plesovi, pjesme, običaji	Nastupi na smotrama i općinskim događanjima	R / S
Udruga žena općine Dubrava	Dubrava	Dubravska nošnja; tradicijska kuhinja	Gastro-manifestacije, promocija općine	L / DS
Udruga žena Tučenik	Gradec	Običaji i kuhinja sela	Predstavljanje sela na manifestacijama	L / DS
Kulturna udruga „Sveti Martin"	Dubrava	Slavonski plesovi i nošnje	Međunarodna smotra folklora (DubravaFest)	L / S
Češka beseda Zagrebačke županije	Dubrava	Češka nošnja i običaji	Božićni koncert, smotre	L / DS

Izvor: Općina Dubrava; Prigorski.hr (2025., 2026.); Plan razvoja Općine Farkaševac; Gradski muzej Čazma - Etnografska zbirka; obrada autora

Preporuke za valorizaciju (ulaz za 2. izvještaj): popis i fotografsko dokumentiranje nošnji u udrugama i obiteljima u suradnji s Etnografskim muzejem Zagreb i Gradskim muzejem Čazma; godišnja revija narodnih nošnji Zelenog istoka kao zajednički program triju općina (npr. u sklopu Dana općina ili Adventa); radionice tkanja, veza i nabiranja za posjetitelje i škole; korištenje motiva nošnji u vizualnom identitetu i suvenirima; potpora osnivanju folklorne skupine koja bi izvodila izvornu dubravsku nošnju.

3.1.5. Manifestacije i ostale turističke atrakcije

Manifestacije su danas najspremniji dio ponude. Uglavnom su namijenjene lokalnom stanovništvu, ali su već povod za dolazak posjetitelja iz okolice. Regionalni značaj imaju Advent u Farkaševcu, Međunarodna smotra folklora u Dubravi i Međunarodna smotra njemačkih ovčara u Gradecu. Gotovo sve manifestacije organiziraju općine u suradnji s udrugama.

Slika 3.3. Advent u Farkaševcu, najposjećenija manifestacija Zelenog istoka

. Izvor: TZ Zeleni istok

Tablica 3.4. Pregled i vrednovanje manifestacija i ostalih atrakcija

Atrakcija	Općina	Termin	Značaj	Spremnost
Manifestacije				
Advent u Farkaševcu (Sarmijada, 60.000 lampica)	Farkaševac	prosinac	R	S
Ljeto u Farkaševcu; Uskrs u Farkaševcu	Farkaševac	srpanj; travanj	L	S
Praznik rada u Kablu	Farkaševac	1. svibnja	L	S
Proštenja i blagdani sela (Krist Kralj u Kablu, sv. Ivan Krstitelj u Bolču, Mala Gospa u Mačkima i dr.)	Farkaševac	tijekom godine	L	DS
Dan Općine Dubrava i DubravaFest (gulašijada, oldtimeri, biciklijada „Dubravski vitez")	Dubrava	lipanj	L	S
Međunarodna smotra folklora „Kolo tradicije i folklora"	Dubrava	lipanj	R	S
Advent u Dubravi (Dolare) i „Božićna bajka" s klizalištem na Izletištu Mlađan	Dubrava	prosinac	L	S
Božićni koncert Češke besede u crkvi sv. Margarete	Dubrava	prosinac	L	S
Susreti u Štaglju (Kostanj)	Dubrava	više puta godišnje	L	DS
Dan Općine i župe Gradec (14. rujna) i Petrovo	Gradec	rujan; lipanj	L	S
Međunarodna smotra njemačkih ovčara	Gradec		R	S
Advent u Gradecu; božićni koncert VIS-a „Gratia"	Gradec	prosinac	L	S
Biciklijade (desetak u posljednjih nekoliko godina)	sve tri	proljeće - jesen	L	DS
Ostale atrakcije				
Izletište Mlađan (turistički OPG)	Dubrava	cijela godina	R	S

Atrakcija	Općina	Termin	Značaj	Spremnost
Sportsko-rekreacijski centar Dubrava	Dubrava	cijela godina	L	S
Tržnica Gradec (proizvodi OPG-ova)	Gradec	cijela godina	L	S
Lovna ponuda (lovišta i lovačke kuće)	sve tri	lovna sezona	R	DS
Ranč i konjički klub Libertas	Farkaševac	cijela godina	L	DS

Izvor: tzpzizz.hr; „Moja Dubrava" br. 15; Plan razvoja Općine Farkaševac; Proračun Općine Gradec 2026.; procjena autora

3.1.6. Ocjena atrakcijske resursne osnove

Resursna osnova Zelenog istoka skromnija je od razvijenih kontinentalnih destinacija, ali je dovoljno raznolika za razvoj zelene izletničke i vikend-ponude. Nijedna atrakcija danas nema nacionalni značaj; regionalni značaj ima 13 atrakcija, ponajprije zaštićena područja, Advent u Farkaševcu, Izletište Mlađan i folklor Gradečkog Pavlovca.

- Najveći potencijal ima voda i šuma: Varoški lug s novom poučnom stazom, Ribnjak Dubrava i ribnjaci uz Česmu (promatranje ptica), rezervat Česma te lovišta i ribnjaci s aktivnim udrugama.
- Već privlače posjetitelje Izletište Mlađan, restorani u Dubravi i adventske manifestacije - na njima treba graditi duži boravak.
- Živa tradicija - narodne nošnje, folklor i tradicijska kuhinja spremni su za uključivanje u ponudu kroz udruge, uz malo ulaganja (revija nošnji, radionice, interpretacija).
- Kulturna baština pretežno je sakralna i lokalnog značaja; Biskupski dvorac u Gradecu traži obnovu prije turističke namjene i ostaje dugoročni projekt.
- Glavna ograničenja su nedostatak interpretacije, signalizacije, informacija i pratećih usluga (parkirališta, odmorišta, sanitarni čvorovi) te slaba povezanost atrakcija u rute.

Zaključno, priroda je spremnija od baštine, ali još nije proizvod. Sustavna ulaganja u interpretaciju, rute i suradnju s udrugama i privatnim sektorom mogu pretvoriti postojeće resurse u prepoznatljiv proizvod „zelenog istoka" Zagrebačke županije.

3.2. Turistička suprastruktura

3.2.1. Smještajni kapaciteti

U ovom poglavlju napravljena je analiza komercijalnih smještajnih kapaciteta na području Zelenog istoka temeljem podataka dostupnih iz sustava eVisitor.

Kako je već rečeno u poglavlju 2.3.1., prva turistička aktivnost na području Zelenog istoka je unutar sustava eVisitor zabilježena 2023. godine, kada se registriraju prvi komercijalni smještajni objekti. Od 2023. broj registriranih kreveta stalno raste, da bi u 2026. dosegao stanje od 18 registriranih kreveta u 3 objekta (Tablica 3.5.) Na području Zelenog istoka ne postoje hoteli i kampovi, komercijalni smještajni kapaciteti su registrirani unutar eVisitor podvrsta *Objekti u domaćinstvu*, *Kuća za odmor* i *Soba za iznajmljivanje.*

Tablica 3.5. Broj kreveta u komercijalnim smještajnim kapacitetima na području TZP Zeleni istok Zagrebačke županije u razdoblju od 2023. do 2026. godine

Godina	Broj objekata	Broj kreveta
2023.	1	4
2024.	2	12
2025.	2	12
2026.	3	18

Izvor: eVisitor; obrada autora

3.2.2. Ugostiteljski kapaciteti

Osim smještajnih objekata, na području Zelenog istoka djeluju i razni ugostiteljski objekti. Detaljan popis objekata prema vrsti i lokaciji prikazan je u tablici 3.6.

Tablica 3.6. Broj ugostiteljskih objekata na području TZP Zeleni istok Zagrebačke županije u 2026. godini, razvrstan prema vrsti objekta i općini u kojoj se objekt nalazi.

Vrsta objekta	Ukupno	Općina Dubrava	Općina Farkaševac	Općina Gradec
Restoran, pizzeria, fast-food	5	2	1	2
Kafić	12	8	2	2
Party kuća, turistički OPG	3	2	0	1

Izvor: web stranica Turističke zajednice područja Zeleni istok Zagrebačke županije (https://www.tzpzizz.hr, pristupljeno: 6. studenog 2026.)

Najveći broj objekata je registriran u Dubravi, a najmanji u Farkaševcu. Nadalje, 60 % objekata je registrirano u djelatnosti pripreme i usluživanja pića.

Gledano prema značaju za turističku ponudu, najvažniji objekti su restoran Sablić, izletište Mlađan, party kuća Sjenica i resort Raven Breg.

3.2.3. Ostala turistička suprastruktura

- Kulturni prostori - Kulturni centar Dubrava (rekonstruiran i dograđen), Kulturni centar Gradec (I. faza u provedbi), Štaglj u Kostanju, društveni domovi u naseljima.
- Sportsko-rekreacijski objekti - SRC Dubrava (glavni teren s rasvjetom, malonogometni teren s umjetnom travom, streetball), sportska dvorana škole, nogometna igrališta u naseljima; u Dubravi djeluje devet sportskih klubova.
- Izletišta, parkovi i prostori u prirodi - Izletište Mlađan, Gradečki perivoj, ribnjak Fuka, lugarnica s arboretumom u Varoškom lugu, izletište sa sjenicom i klupama uz šumu.
- Lovna infrastruktura - lovišta I/159, I/160, I/161, I/163 i Česma - Bolčanski lug s lovačkom kućom u Kablu; lovački domovi udruga.

- Biciklističke i pješačke rute - trase biciklijada (npr. „Dubravski vitez”, 30 km); staza Haganj - Črnec u pripremi.
- Konjički sadržaji - ranč KK Libertas u Bolču.

Slika 3.4. Izletište u Varoškom lugu

Izvor: Institut za turizam

4. POTENCIJALI ZA RAZVOJ I PODIZANJE KVALITETE TURISTIČKIH PROIZVODA

Preduvjet za razradu portfelja turističkih proizvoda jest analiza resursa, ponude i potražnje. Portfelj ne smije biti samo popis resursa: svaki proizvod mora imati organizatora, sadržaj, prateće usluge i tržište. Za Zeleni istok, kao novu destinaciju s 26 kreveta, realno je u razdoblju 2027.-2030. razviti mali broj prepoznatljivih proizvoda i pretvoriti jednodnevne posjete u vikend-boravke.

Portfelj u nastavku proizlazi iz resursne osnove (poglavlje 3), turističkog prometa (poglavlje 2.3), Plana upravljanja destinacijom Zagrebačke županije te rezultata 1. radionice s dionicima, na kojoj su kao prioriteti istaknuti organizacija i promocija ponude, događanja s udrugama, aktivni odmor, lov i ribolov te smještaj u prirodi. Proizvodi su podijeljeni na primarne (temeljni motiv dolaska), sekundarne (dopunjuju primarne i produljuju boravak) i tercijarne (posebni interesi, niša).

Tablica 4.1. Portfelj turističkih proizvoda Zelenog istoka

Proizvod / modalitet	Primarni	Sekundarni	Tercijarni
Izleti i kratki odmori u prirodi			
Jednodnevni izleti (izletišta, gastronomija, događanja)	●		
Vikend-odmor u kućama za odmor i na OPG-ovima	●		
Rekreacija i boravak u prirodi			
Cikloturizam (ruralne ceste, gravel, e-bicikli)		●	
Lov	●		
Rekreacijski ribolov	●		
Pješačenje i poučne staze (Varoški lug, Česma)		●	
Promatranje ptica i prirode (ribnjaci uz Česmu)			●
Konjički turizam			●
Edukacija u prirodi			
Škole u prirodi i programi za obitelji (s JU Zeleni prsten)		●	
Kulturni turizam i tradicija			
Manifestacije i događanja (Advent, smotre, Dani općina)	●		
Živa tradicija: narodne nošnje, folklor, običaji		●	
Eno-gastronomija i OPG-ovi (vino, sir, divljač, prodaja na kućnom pragu)		●	
Turizam baštine (Biskupski dvorac - nakon obnove)			●
Vjerski turizam (proštenja, sakralna baština)			●
Posebni proizvodi			
Sportske pripreme i turniri (SRC Dubrava)			●
Kinološka i druga specijalizirana događanja (smotra njemačkih ovčara)			●
Team building i druženja u prirodi			●

Izvor: obrada autora na temelju analize stanja i 1. radionice (28. 10. 2026.)

Za svaki skup proizvoda utvrđene su potrebe podizanja kvalitete, koje će se u 2. izvještaju pretočiti u mjere i projekte:

Tablica 4.2. Potrebe za podizanjem kvalitete po skupinama proizvoda

Skupina proizvoda	Stanje danas	Potrebno za podizanje kvalitete
Izleti i kratki odmori	Izletište Mlađan i restorani privlače izletnike; 26 kreveta; prosječan boravak 1,2 noćenja	Novi smještaj u prirodi (kuće za odmor, mali pansioni, glamping); paketi „vikend na pola sata od Zagreba"; informacije i kalendar događanja
Aktivni odmor	Biciklijade i ruralne ceste bez označenih ruta; staze u pripremi	Mreža označenih biciklističkih i pješačkih ruta povezana sa županijskom; odmorišta, najam i servis bicikala; digitalne karte
Lov i ribolov	Pet lovačkih udruga s lovištima, četiri ribolovne udruge	Uređenje lovačkih kuća i ribnjaka za prihvat gostiju; paketi lov + smještaj + gastronomija; standardi odgovornog lova
Edukacija u prirodi	Zaštićena područja bez interpretacije; staza Varoški lug neprohodna	Nova poučna staza i interpretacijski centar s JU Zeleni prsten; promatračnice uz ribnjake; programi za škole; upravljanje posjećivanjem
Manifestacije i tradicija	Brojne lokalne manifestacije; Advent i smotre regionalnog dosega; nošnje vidljive samo na nastupima	Profiliranje 2-3 manifestacije za tržište; zajednički kalendar; revija nošnji i radionice; brojanje posjetitelja; uključivanje udruga kao pružatelja doživljaja
Eno-gastronomija i OPG	Tržnica Gradec, vinogradi, OPG-ovi bez organizirane ponude za posjetitelje	Kušaonice i prodaja na imanju, oznaka lokalnih proizvoda, jelovnici s lokalnim namirnicama, edukacija i potpore OPG-ovima
Kulturna baština	Dvorac u lošem stanju; sakralna baština bez interpretacije	Dugoročna obnova i prenamjena dvorca; interpretacija priče o biskupima i Saboru 1527.; info ploče i otvorenost crkava u terminima

Zajednički preduvjeti za sve proizvode su organizacija ponude i umrežavanje dionika, edukacija i potpora iznajmljivačima i OPG-ovima, brend i promocija te pouzdani podaci o posjetiteljima. Upravo te potrebe sudionici radionice navode kao prve zadatke TZ-a.

5. POKAZATELJI ODRŽIVOSTI

5.1. Obvezni pokazatelji održivosti

5.1.1. Zakonska obveza izrade pokazatelja i objave njihovih rezultata

Pravilnikom o pokazateljima za praćenje razvoja i održivosti turizma (NN 112/24) definirana je izrada obveznih i specifičnih pokazatelja, nužnih za izradu Plana upravljanja destinacijom. Izračun vrijednosti obveznih i odabranih specifičnih pokazatelja te njihova vizualizacija objavljuju se u pravilu u svibnju tekuće godine za prethodnu godinu. Do uspostave integriranog informacijskog sustava turizma objavljuju se na mrežnim stranicama turističke zajednice. Popis i metodološka tablica obveznih pokazatelja nalaze se u Prilogu II., a specifičnih u Prilogu IV. Pravilnika.

Za TZ Zeleni istok ovo je prvi ciklus izračuna, pa izračunate vrijednosti predstavljaju **polazne (bazne) vrijednosti** s kojima će se uspoređivati sva sljedeća mjerenja. Izračun je ograničen vrlo malim turističkim prometom (377 noćenja u 2025.) i nedostatkom podataka na razini općina, što je navedeno uz svaki pokazatelj. Učestalost izrade pokazatelja temeljenih na primarnim istraživanjima ovisi o kategoriji indeksa turističke razvijenosti (ITR).

5.1.2. Metodološka objašnjenja obveznih pokazatelja

Tablica 5.1. sažima definiciju svakog obveznog pokazatelja, izvor podataka i ograničenja u Zelenom istoku. Detaljna metodologija izračuna jednaka je onoj propisanoj u Prilogu II. Pravilnika.

Tablica 5.1. Obvezni pokazatelji - definicija, izvori podataka i ograničenja

Oznaka	Pokazatelj	Izvor podataka	Učestalost	Ograničenja u Zelenom istoku
ZL-1	Broj turističkih noćenja na 100 stalnih stanovnika u vrhu turističke sezone	eVisitor; DZS (Popis 2021.)	Godišnje	Nema
ZL-2	Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom	Anketa lokalnog stanovništva	prema ITR-u	Mali uzorak (N = 91); Farkaševac podzastupljen
ZT-1	Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji	Anketa turista i jednodnevnih posjetitelja	prema ITR-u	TOMAS nema uzorak na području; potrebno vlastito istraživanje
PD-1	Udio atrakcija pristupačnih osobama s invaliditetom	Evidencija JTI, obilazak terena	svake 2 godine	Ne postoji evidencija JTI
SD-1	Broj organiziranih turističkih ambulanti	TZ, Dom zdravlja ZŽ	Godišnje	Nema
UVR-1	Omjer potrošnje vode po noćenju i po stanovniku	Isporučitelj vodne usluge; eVisitor; DZS	svake 2 godine	Zanemariv udio turizma; potrebni mjesečni podaci
GO-1	Omjer komunalnog otpada po noćenju i po stanovniku	Pružatelji javne usluge; eOnto; eVisitor	svake 2 godine	Zanemariv udio turizma; potrebni mjesečni podaci
BR-1	Udio zaštićenih područja u površini destinacije	Bioportal; JU Zeleni prsten	prema Pravilniku	Granice područja prelaze granice općina
UEN-1	Omjer potrošnje električne	HEP ODS; eVisitor	prema	Zanemariv udio turizma;

Oznaka	Pokazatelj	Izvor podataka	Učestalost	Ograničenja u Zelenom istoku
	energije po noćenju i po stanovniku		Pravilniku	potrebni mjesečni podaci
UPK-1	Uspostavljen sustav za prilagodbu klimatskim promjenama i procjenu rizika	Županijski program; procjene rizika općina	prema Pravilniku	Nema
TP-1	Ukupan broj dolazaka turista u mjesecu s najvećim opterećenjem	eVisitor	Godišnje	Nema
TP-2	Prosječna duljina boravka turista	eVisitor	Godišnje	Nema
PGS-1	Broj zaposlenih u djelatnostima smještaja te pripreme i usluživanja hrane	DZS / HZMO	Godišnje	Podaci po prebivalištu ili sjedištu poslodavca
PGS-2	Poslovni prihod gospodarskih subjekata u djelatnosti I	FINA	Godišnje	Obrti i paušalisti nisu obuhvaćeni
TI-1	Identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija	Plan upravljanja; registri	prema Pravilniku	Nema
OUD-1	Status implementacije aktivnosti iz plana upravljanja	TZ	Godišnje	Primjenjivo nakon usvajanja Plana
OUP-1	Broj noćenja po hektaru izgrađenog građevinskog područja	eVisitor; prostorni planovi	prema Pravilniku	Potrebni podaci o izgrađenom GP-u

Izvor: Pravilnik o pokazateljima za praćenje razvoja i održivosti turizma (NN 112/24), Prilog II.; obrada autora

5.1.3. Rezultati obveznih pokazatelja održivosti

Rezultati izračuna pokazatelja održivosti rađeni su, ovisno o pokazatelju, za posljednju godinu u kojoj su bili dostupni podaci potrebni za izračun pokazatelja. Izvori podataka za izračun pokazatelja su bili ili sekundarni izvori podataka ili primarno istraživanje lokalnog stanovništva.

Primarno istraživanje lokalnog stanovništva je provedeno u rujnu i listopadu 2026. godine putem anketnog upitnika koji je bio dostupan na webu. Ukupan broj ispitanika koji su popunili upitnik bio je 91. Među ispitanicima koji su popunili upitnik, ispitanika kojima je turizam glavni ili dodatni izvor prihoda bilo je troje (3,3 %).

Važno je istaknuti da rezultati pokazatelja odražavaju trenutno stanje, te će njihova interpretacija biti moguća nakon sljedećeg mjerenja. Rezultati su kako slijedi:

P.1. Broj turističkih noćenja na stotinu stalnih stanovnika u vrhu turističke sezone (ZL-1)

Pokazateljem se procjenjuje intenzitet turizma mjerenjem broja turističkih noćenja na 100 stalnih stanovnika tijekom najopterećenijeg mjeseca u godini. Izračunava se dijeljenjem broja turističkih noćenja u vršnom mjesecu s brojem noćenja stanovnika u vršnom mjesecu podijeljenim sa 100.

Broj turističkih noćenja na stotinu stalnih stanovnika u vrhu turističke sezone u 2025. godini: 0,024. Temeljem navedenog podatka može se zaključiti da ne postoji opterećenje lokalne zajednice fizičkim turističkim prometom.

P.2. Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom (ZL-2)

Pokazateljem se mjeri udio stalnih stanovnika destincije koji su zadovoljni razvojem turizma u destinaciji. Vrijednost pokazatelja izračunava se temeljem odgovora na pitanje *Koliko ste sveukupno zadovoljni razvojem turizma u Vašem mjestu,* iz ankete lokalnog stanovništva. Na navedeno pitanje ispitanici su mogli dati odgovor od 1 (*U potpunosti nezadovoljan/na*) do 5 (*U potpunosti zadovoljan/na*). Kao ispitanici koji su zadovoljni razvojem turizma identificirani su oni ispitanici koji su dali odgovor 4 ili 5.

Udio ispitanika zadovoljnih razvojem turizma u mjestu	Udio
Svi ispitanici	16,5 %
Ispitanici kojima je turizam je glavni ili dodatni izvor prihoda	0,0 %
Ispitanici koji nemaju prihoda od turizma	17,0 %

Iz navedenih podataka može se vidjeti da je udio ispitanika zadovoljnih razvojem turizma 16,5 %, s tim da kod ispitanika koji ostvaruju prihod od turizma nema zadovoljnih razvojem turizma.

Važno je napomenuti da su rezultati istraživanja prikupljeni na prigodnom, a ne na slučajnom uzorku i kao takvi u sebi imaju ugrađenu pristranost. Također, prikupljeni uzorak je relativno mali što ukazuje na manju pouzdanost rezultata, ali dobiveni rezultati ukazuju na nisku razinu zadovoljstva turizmom u mjestu.

P.3. Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji (ZT-1)

Pokazateljem se procjenjuje zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja boravkom u destinaciji, koristeći skalu od 0 do 100, te njihovu spremnost na preporuku. Izračun temeljen na indeksu zadovoljstva i neto spremnosti na preporuku.

Pokazatelj nije izračunat jer nije prikupljen niti jedan popunjeni anketni listić.

P.4. Udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom (PD-1)

Pokazateljem se mjeri udio turističkih atrakcija koje su dostupne osobama s invaliditetom, uključujući fizičku i digitalnu pristupačnost. Računa se kao omjer broja pristupačnih atrakcija i ukupnog broja atrakcija.

Pokazatelj nije izračunat zbog nedostatka podataka.

P.5. Broj organiziranih turističkih ambulanti (SD-1)

Pokazateljem se prati broj organiziranih turističkih ambulanti koje osiguravaju zdravstvenu zaštitu turistima tijekom sezone.

U destinaciji nema uspostavljenih turističkih ambulanti.

P.6. Omjer potrošnje vode po turističkom noćenju u odnosu na prosječnu potrošnju vode po stalnom stanovniku destinacije (izraženo po osobi i po noćenju) (UVR-1)

Pokazateljem se analizira utjecaj turizma na vodne resurse uspoređujući prosječnu potrošnju vode po turističkom noćenju s prosječnom potrošnjom po stanovniku. Izračun temeljen na podacima o isporučenoj vodi u smještajnim objektima.

Obzirom da je u 2025. godini potrošnja vode u mjesecu u kojem je ostvareno najmanje noćenja turista (lipanj, 10 noćenja) bila manja od potrošnje vode u mjesecu u kojem je ostvareno najviše noćenja (prosinac, 65 noćenja), izračunata potrošnja vode po noćenju turista je negativna što je nemoguće.
Napomena: pokazatelj je izračunat na temelju podataka za općine Dubrava i Gradec.

P.7. Omjer količine komunalnog **otpada nastale po noćenju turista i količine otpada koje generira stanovništvo u destinaciji (tone) (GO-1)**

Pokazatelj prati utjecaj turizma na okoliš usporedbom količine otpada generiranog po turističkom noćenju i otpada stanovništva. Izračunava se kao omjer količine otpada nastalog u turističkim smještajima i ukupnog komunalnog otpada u destinaciji tijekom mjeseci s najnižom i najvišom turističkom aktivnošću.

U 2025. godini najmanje noćenja turista ostvareno je u lipnju, a najviše u prosincu. Kada se sve vrijednosti uvrste u formulu za izračun količine otpada nastale po ostvarenom noćenju turista i lokalnog stanovništva, dobije se da lokalno stanovništvo po noćenju generira 0,35 kg otpada, dok turisti generiraju 271,5 kg otpada (omjer 1: 769,1). Obzirom na mali broj turističkih noćenja, izračunati podatak nije realan.

Napomena: pokazatelj je izračunat na temelju podataka za općinu Dubrava i Gradec.

P.8. Udio zaštićenih područja **u destinaciji u ukupnoj površini destinacije (ukupno i pojedinačno po kategoriji zaštite) (BR-1)**

Pokazateljem se prati udio zaštićenih prirodnih područja i ekološke mreže Natura 2000 unutar destinacije. Podaci se prikupljaju za različite kategorije zaštite te se iskazuju kao udio (%) u odnosu na površinu destinacije.

Udio zaštićenih područja u ukupnoj površini destinacije iznosi 0,4%, pri tome su u izračun uključene samo nacionalne kategorije zaštite. Ako se u izračun uključe i područja koja su dio ekološke mreže Natura 2000, onda je udio zaštićenih područja u ukupnoj površini destinacije 23,3 %.

Vrsta zaštićenog područja	Površina (ha)	Udio u ukupnoj površini TZP
Posebni rezervat šumske vegetacije	111,38	0,4 %
Ekološka mreža Natura 2000	6.486,72	23,3 %

Izvor podataka za ovaj pokazatelj je Bioportal.

P.9. Omjer potrošnje električne energije po turističkom noćenju u odnosu na potrošnju električne energije stalnog stanovništva destinacije (UEN-1)

Pokazateljem se mjeri sezonalno energetsko opterećenje turizma usporedbom potrošnje električne energije po turističkom noćenju s potrošnjom stanovništva. Izračunava se kao omjer finalne potrošnje električne energije u turističkim smještajima i potrošnje po stanovniku destinacije.

U 2025. godini najmanje noćenja turista ostvareno je u lipnju, a najviše noćenja je ostvareno u prosincu. Kada se sve vrijednosti uvrste u formulu za izračun potrošnje turista i lokalnog stanovništva po ostvarenom noćenju, dobije se da je prosječna potrošnja električne energije po noćenju lokalnog stanovništva 4,4 kWh, a po noćenju turista 1.837,2 kWh (više od 400 puta veća). Obzirom na mali broj turističkih noćenja, izračunati podatak nije realan jer je razlika u potrošnji električne energije rezultat činjenice da se u zimskom razdoblju povećava potrošnja radi grijanja.

Napomena: pokazatelj je izračunat na temelju podataka za općinu Dubrava.

P.10. Uspostavljen sustav za prilagodbu klimatskim promjenama i procjenu rizika (UPK-1)

Pokazatelj procjenjuje postoji li u destinaciji sustav za prilagodbu klimatskim promjenama, temeljem postojanja strateških dokumenata, projekata i mjera.

Sustav za prilagodbu klimatskim promjenama i procjenu klimatskih rizika na području destinacije je djelomično uspostavljen.

U 2026. godini općine Farkaševac i Gradec su donijele *Akcijski plan energetski i klimatski održivog razvitka općina Kloštar Ivanić, Farkaševac i Gradec (SECAP)* unutar kojeg postoje poglavlja o ublažavanju učinaka klimatskih promjena i procjene rizika i ranjivosti na klimatske promjene. Za općinu Dubrava ne postoji dokument koji se bavi prilagodbom klimatskim promjenama.

P.11. Ukupan broj dolazaka turista u mjesecu s najvećim opterećenjem (TP-1)

Pokazatelj je definiran kao broj turista koji su ostvarili dolazak i noćenje u destinaciji tijekom mjeseca s najvećim turističkim opterećenjem. Podatak omogućuje praćenje turističke potražnje i njenog utjecaja na destinaciju.

Prema podacima sustava eVisitor, mjesec s najvećim opterećenjem na području Zelenog istoka je prosinac, u kojem je u 2025. godini ostvareno 48 dolazaka.

P.12. Prosječna duljina boravka turista u destinaciji (TP-2)

Pokazatelj se računa dijeljenjem ostvarenog broja noćenja s ostvarenim brojem dolazaka u destinaciji. Pruža uvid u trendove duljine boravka i omogućuje planiranje turističke ponude i upravljanje resursima.

Prema podacima sustava eVisitor, prosječna duljina boravka turista na području Zelenog istoka je u 2025. godini iznosila 1,2 noćenja.

P.13. Broj zaposlenih u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (PGS-1)

Pokazatelj prati ukupan broj zaposlenih na mjesečnoj razini u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane prema važećoj nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti (NKD). Ovaj pokazatelj odražava ekonomske trendove u turističkom sektoru, budući da rast ili pad broja zaposlenih može ukazivati na promjene u poslovanju gospodarskih subjekata.

Prema podatcima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje (HZMO), na području Zelenog istoka je u djelatnostima pružanja usluge smještaja te pripreme i usluživanja hrane i pića (djelatnost klasificirane u nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti kao 55 i 56) u 2025. bilo zaposleno 97 osoba.

P.14. Poslovni prihod gospodarskih subjekata (obveznika poreza na dobit) u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (PGS-2)

Pokazatelj je definiran kao godišnji poslovni prihod gospodarskih subjekata u sektoru turizma i ugostiteljstva prema NKD-u. Rast ili pad prihoda može ukazivati na promjene u poslovnom položaju poduzeća i ukupnom stanju turističkog tržišta.

Prema podacima Financijske agencije (FINA), za gospodarske subjekte (obveznike poreza na dobit) u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane na području Zelenog istoka vrijednost pokazatelja za 2024. godinu je 2.971.076 €.

P.15. Identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija (TI-1)

Pokazatelj je broj kategoriziranih turističkih resursa destinacije, uključujući prirodne (nacionalni parkovi, rezervati, pejzaži) i kulturno-povijesne atrakcije (muzeji, spomenici, nematerijalna baština). Pokazatelj omogućava bolju organizaciju turističke ponude i očuvanje prirodnih i kulturnih resursa destinacije.

Na području TZP Zeleni istok Zagrebačke županije, temeljem popisa Registra kulturnih dobara Republike Hrvatske, evidentirano je 7 zaštićenih kulturnih dobara.

Vrsta zaštićenog kulturnog dobra	Broj
Nepokretna pojedinačna	6
Kulturno-povijesna cjelina	1
UKUPNO zaštićenih kulturnih dobara	7

Izvor: Registar kulturnih dobara RH

U kategorijama prirodnih dobara u nacionalnim kategorijama zaštite evidentirana su dva prirodna dobra i to dva posebna rezervata: Varoški Lug (Specijalni zoološki rezervat u gospodarskoj jedinici Varoški lug) i Česma (Šumski predjel Česma).

P.16. Status implementacije aktivnosti iz plana upravljanja destinacijom (OUD -1)

Pokazateljem se prati provedba aktivnosti definiranih u strateškim dokumentima destinacije. Ključni elementi uključuju dostupnost strateških dokumenata, njihovu vidljivost online te postotak provedenih aktivnosti. Pokazatelj je važan za ocjenu učinkovitosti destinacijskog upravljanja i održivog razvoja.

Pokazatelj nije izračunat jer još ne postoji plan upravljanja destinacijom.

P.17. Broj ostvarenih noćenja u smještajnim objektima destinacije po hektaru izrađenog građevinskog područja JLS (OUP-1)

Pokazatelj je definiran kao ukupan broj turističkih noćenja u destinaciji unutar godine dana po hektaru izgrađenog građevinskog područja. Ovim pokazateljem prati se prostorni pritisak turizma na urbanizirane zone, posebno u zonama stanovanja i ugostiteljsko-turističke namjene.

Vrijednost pokazatelja za 2025. godinu iznosi 0,29 noćenja po hektaru.
Napomena: pokazatelj je izračunat na temelju podataka za općine Dubrava i Gradec.

5.2. Specifični pokazatelji održivosti

Pravilnik o pokazateljima za praćenje razvoja i održivosti turizma (NN 112/24), navodi 50 specifičnih pokazatelja održivosti koje destinacije mogu, ali ne moraju izračunavati.

U slučaju Zelenog istoka, izračunata su četiri specifčna pokazatelja.

5.2.1. Metodološka objašnjenja odabranih specifičnih pokazatelja održivosti

Tablica 5.2. sažima definiciju odabranih sprecifičnih pokazatelja, izvor podataka i ograničenja u Zelenom istoku. Detaljna metodologija izračuna jednaka je onoj propisanoj u Prilogu II. Pravilnika.

Tablica 5.2. Odabrani specifični pokazatelji održivosti - definicija, izvori podataka i ograničenja

Oznaka	Pokazatelj	Izvor podataka	Učestalost	Ograničenja u Zelenom istoku

Oznaka	Pokazatelj	Izvor podataka	Učestalost	Ograničenja u Zelenom istoku
SZL-1	Utjecaj turizma na kvalitetu života lokalnog stanovništva	Anketa lokalnog stanovništva	prema ITR-u	Mali uzorak (N = 91); Farkaševac podzastupljen
SZL-3	Udio stanovnika koji imaju pozitivno, odnosno negativno mišljenje o utjecaju turizma na identitet mjesta	Anketa lokalnog stanovništva	prema ITR-u	Mali uzorak (N = 91); Farkaševac podzastupljen
SPGS-1	Produktivnost rada u Području I Djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	FINA	Godišnje	Obrti i paušalisti nisu obuhvaćeni
SPGS-2	Bruto dodana vrijednost ostvarena u Području I Djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	FINA	Godišnje	Obrti i paušalisti nisu obuhvaćeni

Izvor: Pravilnik o pokazateljima za praćenje razvoja i održivosti turizma (NN 112/24), Prilog II.; obrada autora

5.2.2. Rezultati odabranih specifičnih pokazatelja održivosti

Kao i kod obveznih pokazatelja održivosti, izračuni odabranih specifičnih pokazatelja održivosti rađeni su za posljednju godinu za koju su bili dostupni podatci. Izvori podataka bili su primarno istraživanje stavova lokalnog stanovništva (poglavlje 5.1.3.) te podaci iz sekundarnih izvora podataka.

Važno je istaknuti da vrijednosti pokazatelja odražavaju trenutno stanje te će njihova interpretacija biti moguća nakon sljedećeg mjerenja. Rezultati su kako slijedi:

SP.1. Utjecaj turizma na kvalitetu života lokalnog stanovništva (SZL-1)

Pokazateljem se prati udio (%) stalnih stanovnika koji pozitivno percipiraju utjecaj turizma na kvalitetu života. Povoljna percepcija potiče podršku turističkom razvoju, dok negativna ukazuje na potrebu prilagodbi.

Vrijednost pokazatelja izračunava se temeljem odgovora na pitanje *Razmislite kako sve turizam utječe na svakodnevni život u Vašem mjestu – na lokalno gospodarstvo, okoliš, dostupnost javnih sadržaja, sigurnost u mjestu, društveni život, cijene i slično iz ankete lokalnog stanovništva*. Kao ispitanici s pozitivnom percepcijom identificiraju se oni koji su na pitanje dali odgovor „Pomaže u održanju kvalitete života“ ili „Pomaže u unapređenju kvalitete života“.

Pitanje je bilo dio istraživanja stavova lokalnog stanovništva o turizmu.Vrijednost pokazatelja je 65,9 %.

Udio ispitanika s pozitivnom percepcijom turizma	Udio
Svi ispitanici	65,9 %
Ispitanici kojima je turizam je glavni ili dodatni izvor prihoda	100,0 %
Ispitanici koji nemaju prihoda od turizma	64,8 %

Iz navedenih podataka može se zaključiti da lokalna zajednica ima pozitivnu percepciju utjecaja turizma na kvalitetu života lokalnog stanovništva. Pozitivna percepcija je izraženija kod ispitanika koji imaju koristi od turizma, ali i ispitanici koji nemaju prihod od turizma imaju pozitivnu percepciju o utjecaju turizma.

SP.2. Udio stanovnika koji imaju pozitivno, odnosno negativno mišljenje o utjecaju turizma na identitet mjesta (SZL-3)

Pokazateljem se mjeri udio (%) stanovnika koji smatraju da turizam pozitivno ili negativno utječe na autentičnost i očuvanje tradicije mjesta.

Vrijednost pokazatelja izračunava se temeljem odgovora na pitanje *Prema Vašem mišljenju, kako turistički razvoj utječe na duh Vašeg mjesta, na njegovu autentičnost* i *Prema Vašem mišljenju, kako turistički razvoj utječe na očuvanje tradicije, običaja i kulture Vašeg mjesta.* Na oba pitanja ispitanici su mogli dati odgovor od 1 (ima izrazito negativni utjecaj) do 5 (ima izrazito pozitivni utjecaj). Kao ispitanici s pozitivnom mišljenjem identificiraju se oni koji su na dali odgovor 4 ili 5, a kao ispitanici s negativnim mišljenjem identificiranu su ispitanici koji su dali odgovor 1 ili 2.

Odgovori na pitanja mogu se sažeto prikazati kao:

Utjecaj turizma na autentičnost mjesta (C1)	Pozitivan	Negativan
Svi ispitanici	71,4 %	7,7 %
Ispitanici kojima je turizam je glavni ili dodatni izvor prihoda	100,0 %	0,0 %
Ispitanici koji nemaju prihoda od turizma	70,5 %	8,0 %

Utjecaj turizma na očuvanje tradicije, običaja i kulture (C2)	Pozitivan	Negativan
Svi ispitanici	74,7 %	7,7 %
Ispitanici kojima je turizam je glavni ili dodatni izvor prihoda	100,0 %	0,0 %
Ispitanici koji nemaju prihoda od turizma	73,9 %	8,0 %

Ispitanici imaju pozitivno mišljenje o utjecaju turizma na autentičnost mjesta, više od 70 % ispitanika smatra da turizam pozitivno djeluje na duh mjest i njegovu autentičnost, dok negativno mišljenje ima 7,7 % ispitanika.

Sličan je rezultat i kod pitanja o utjecaju turizma na očuvanje tradicije, običaja i kulture mjesta. Nešto više ispitanika, skoro 75 %, imaju pozitivan stav o utjecaju turizma, dok 8 % ispitanika ima negativan stav o utjecaju turizma na očuvanje tradicije, običaja i kulture mjesta.

SP.3. Produktivnost rada u Području I Djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (SPGS-1)

Pokazateljem se prati produktivnost rada u području I Djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane kao najvažnijoj turističkoj djelatnosti prema ukupnom prihodu po zaposlenom temeljem podataka iz Registra godišnjih financijskih izvještaja. Pokazatelj omogućava analizu gospodarske aktivnosti s obzirom na produktivnost zaposlenih.

Pokazatelj se računa dijeljenjem ukupnog prihoda s brojem zaposlenih prema satima rada za gospodarske subjekte u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane. Izvor podataka su podaci Financijske agencije (FINA). Za područje Zelenog istoka vrijednost pokazatelja u 2024. je bila 61.370 €.

SP.4. Bruto dodana vrijednost ostvarena u Području I Djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (SPGS-2)

Pokazatelj omogućava praćenje generiranja novostvorene vrijednosti na razini JLS koju ostvaruju gospodarski subjekti – pravne osobe u Području I Djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane.

Pokazatelj se računa na temelju podataka Financijske agencije (FINA), a za područje Zelenog istoka vrijednost pokazatelja u 2023. godini je bila 1.131.927 €.

6. RAZVOJNI SMJER S MJERAMA I AKTIVNOSTIMA

Zeleni istok nema vlastiti strateški dokument razvoja turizma, pa se razvojni smjer u ovom Planu definira prvi put. Polazište su nalazi analize stanja i pokazatelja održivosti (poglavlja 2-5), usklađenost s Planom upravljanja destinacijom Zagrebačke županije i razvojnim dokumentima općina te rezultati 1. strateške radionice s dionicima (Dubrava, 28. listopada 2026.) i ankete lokalnog stanovništva (N = 90). Vizija, ciljevi i ciljne vrijednosti u ovom poglavlju prijedlog su za raspravu i potvrdu na 2. radionici.

6.1. Razvojne potrebe i prilike (SWOT analiza)

SWOT analiza sistematizira ključne snage, slabosti, prilike i prijetnje razvoja turizma Zelenog istoka. Preliminarni SWOT izrađen je na temelju analize stanja i predstavljen na 1. radionici, gdje su ga sudionici dopunili kroz upitnike i raspravu u grupama. U izradi su korišteni:

- strateški i razvojni dokumenti na lokalnoj, županijskoj i nacionalnoj razini;
- statistički podaci (DZS, eVisitor, evidencija TZ Zeleni istok);
- planovi upravljanja zaštićenim područjima JU Zeleni prsten;
- anketa lokalnog stanovništva (24. 9. - 25. 10. 2026., N = 90);
- rezultati 1. strateške radionice (14 sudionika iz javnog sektora, udruga i privatnog sektora).

Tablica 6.1. SWOT analiza Zelenog istok

SNAGE	SLABOSTI
- Očuvana priroda, mir i tišina - Zaštićena područja (Varoški lug, Česma, Ribnjak Dubrava) - Blizina Zagreba (≈ 35 min), brza cesta D12 - Lovna i ribolovna područja s aktivnim udrugama - Ljudi otvoreni za razvoj - Izvornost, tradicija i narodne nošnje - Postojeći magneti za izletnike - Prepoznatljive manifestacije - Tri općine kao jedno područje - Poljoprivreda i OPG-ovi	- Neorganizirana turistička ponuda - Nedostatak smještaja (26 kreveta) - Nedostatak znanja i iskustva - Niska poduzetnička motivacija - Nepostojeći brend i slaba vidljivost - Ograničena sredstva i administrativni teret - Depopulacija i starenje - Nespremna kulturna baština - Neravnomjerna razvijenost općina - Slab javni prijevoz - Nedostatak podataka o posjetiteljima
PRILIKE	**PRIJETNJE**
- Rast turizma u Zagrebačkoj županiji - Potražnja za kratkim odmorima u prirodi - Aktivni odmor - Odgovorni lovni i ribolovni turizam - Smještaj u prirodi i prazne kuće - Fondovi EU, nacionalni i LEADER pozivi - Suradnja sa Zagrebačkom županijom - Povezivanje sa susjednim destinacijama - Uključivanje udruga - Eno-gastro ponuda i prodaja na kućnom pragu - Edukacija u prirodi	- Manjak radne snage i iseljavanje - Nedostatna i nestabilna financijska potpora - Konkurencija susjednih destinacija - Suše i klimatske promjene - Izostanak potražnje - Gubitak podrške stanovnika - Pritisak na zaštićena područja - Produbljivanje razlika među općinama

Izvor: analiza stanja; 1. radionica (28. 10. 2026.); anketa lokalnog stanovništva (2026.)

Zeleni istok odlikuje se očuvanom prirodom - šumama hrasta lužnjaka, ribnjacima i zaštićenim područjima Varoški lug i Česma - na pola sata vožnje od Zagreba. Sudionici radionice upravo su mir, tišinu, šume i ribnjake najčešće naveli kao najveću snagu (7 od 10 odgovora). Uz prirodu, snage su aktivne lovačke i ribolovne udruge, živa tradicija i narodne nošnje te magneti za jednodnevne posjetitelje poput Izletišta Mlađan i Adventa u Farkaševcu.

Istodobno, turizam je tek u začetku. Najveća slabost, prema sudionicima radionice, jest neorganizirana ponuda („još uvijek nismo organizirani"), a tek zatim nedostatak smještaja (26 kreveta). Dionicima nedostaje znanja i iskustva za pokretanje ponude, a destinacija je nepoznata na tržištu. Manjak radne snage i iseljavanje najčešće su navedena prijetnja, a niska razina zadovoljstva stanovnika razvojem turizma (16,7 %) upozorava da stanovnici trebaju što prije osjetiti konkretne, prije svega financijske, koristi.

Tablica 6.2. Snage

Čimbenik	Obrazloženje	Izvor
S1 Očuvana priroda, mir i tišina	Šume, ribnjaci, krajolik i prirodna raznolikost; najčešće navedena snaga na radionici (7 od 10).	Radionica, analiza stanja
S2 Zaštićena područja	PZR Varoški lug (897 ha), PRŠV Česma, Ribnjak Dubrava i Ribnjaci uz Česmu (Natura 2000); 23,3 % površine u zaštiti; partner JU Zeleni prsten.	Analiza stanja, pokazatelj BR-1
S3 Blizina Zagreba	Oko 35 minuta vožnje, brza cesta D12 i čvor Farkaševac; povoljno za izlete i vikend-boravke.	Analiza stanja
S4 Lovna i ribolovna područja s aktivnim udrugama	Pet lovačkih udruga s lovištima (npr. LU „Golub", 80 godina), četiri ribolovne udruge, ribnjaci.	Radionica, analiza stanja
S5 Ljudi otvoreni za razvoj	Sudionici ističu lokalno stanovništvo kao snagu; 66,7 % stanovnika smatra da turizam održava ili unapređuje kvalitetu života.	Radionica, anketa
S6 Izvornost, tradicija i narodne nošnje	IFD Gradečki Pavlovec (od 1947.), udruge žena, KU „Sveti Martin", Češka beseda; 74,4 % stanovnika vidi pozitivan utjecaj turizma na tradiciju.	Radionica, anketa, analiza stanja
S7 Postojeći magneti za izletnike	Izletište Mlađan i restorani u Dubravi već privlače jednodnevne posjetitelje.	Analiza stanja
S8 Prepoznatljive manifestacije	Advent u Farkaševcu, Međunarodna smotra folklora u Dubravi, Međunarodna smotra njemačkih ovčara u Gradecu, DubravaFest.	Analiza stanja
S9 Tri općine kao jedno područje	Zajednička TZ omogućuje veću i raznolikiju ponudu nego svaka općina zasebno.	Radionica
S10 Poljoprivreda i OPG-ovi	Snažna poljoprivredna tradicija, vinogradi Gradeca i Tržnica Gradec kao osnova za eno-gastro ponudu.	Analiza stanja, radionica

Tablica 6.3. Slabosti

Čimbenik	Obrazloženje	Izvor
W1 Neorganizirana turistička ponuda	Nema tržišno spremnih proizvoda, ruta ni paketa; najčešće navedena slabost (6 od 10).	Radionica, analiza stanja
W2 Nedostatak smještaja	26 kreveta u tri općine, bez hotela i kampa; 14,5 noćenja po	Analiza stanja,

Čimbenik	Obrazloženje	Izvor
	krevetu godišnje.	radionica
W3 Nedostatak znanja i iskustva	Dionici ne znaju kako, gdje i na koji način pokrenuti smještaj ili ponudu OPG-a.	Radionica
W4 Niska poduzetnička motivacija	Malo inicijativa za ulaganje u turizam; 96,7 % stanovnika nema prihod od turizma.	Radionica, anketa
W5 Nepostojeći brend i slaba vidljivost	Destinacija je nepoznata na tržištu; promidžba je najčešće naveden prvi zadatak TZ-a.	Analiza stanja, radionica
W6 Ograničena sredstva i administrativni teret	Mali proračun TZ-a; složena registracija i prijave na natječaje.	Analiza stanja, radionica
W7 Depopulacija i starenje	Pad broja stanovnika od 14,7 % (2011.-2021.); mnoga sela imaju manje od 200 stanovnika.	Analiza stanja
W8 Nespremna kulturna baština	Baština je pretežno sakralna i lokalnog značaja; Biskupski dvorac u lošem je stanju; nošnje vidljive samo na nastupima.	Analiza stanja
W9 Neravnomjerna razvijenost općina	Farkaševac ima 2 kreveta i 3 ugostiteljska objekta, Dubrava 10 kreveta i 12 objekata.	Analiza stanja
W10 Slab javni prijevoz	Posjetitelji ovise o automobilu.	Analiza stanja
W11 Nedostatak podataka o posjetiteljima	Jednodnevni posjetitelji se ne broje; eVisitor bilježi promet tek od kolovoza 2024.	Analiza stanja

Tablica 6.4. Prilike

Čimbenik	Obrazloženje	Izvor
O1 Rast turizma u Zagrebačkoj županiji	Noćenja u županiji porasla su 14 % u 2024.; istok županije još je neiskorišten.	Analiza stanja
O2 Potražnja za kratkim odmorima u prirodi	Zagrepčani traže mir i „spori" turizam vikendom; priroda je drugi motiv dolaska u Sjevernu Hrvatsku (30,4 %).	Analiza stanja, TOMAS
O3 Aktivni odmor	Biciklističke i pješačke staze povezane sa županijskom mrežom; staze Varoški lug, Česma i Haganj - Črnec u pripremi.	Analiza stanja, radionica
O4 Odgovorni lovni i ribolovni turizam	Uređenje ribnjaka i lovačkih kućica za smještaj i ponudu u prirodi.	Radionica
O5 Smještaj u prirodi i prazne kuće	Kuće za odmor, mali pansioni i glamping u očuvanim selima.	Analiza stanja, radionica
O6 Fondovi EU, nacionalni i LEADER pozivi	LAG Prigorje i LAG Moslavina kao izvor sredstava za projekte i dionike.	Analiza stanja, radionica
O7 Suradnja sa Zagrebačkom županijom	Najčešće navedeni partner na radionici (4 sudionika); brend i kampanje TZ Zagrebačke županije.	Radionica
O8 Povezivanje sa susjednim destinacijama	Zajedničke rute i promocija s TZ Vrbovec, Čazma, Križevci i Ivanić-Grad.	Radionica
O9 Uključivanje udruga	Više od 60 udruga i klubova kao nositelja događanja, lovne i ribolovne ponude i tradicije.	Radionica, analiza stanja
O10 Eno-gastro ponuda i prodaja na kućnom pragu	Proizvodi OPG-ova, vino i lokalna kuhinja kao dodatni prihod stanovnicima.	Radionica, analiza stanja

Čimbenik	Obrazloženje	Izvor
O11 Edukacija u prirodi	Programi za škole i obitelji uz ribnjake i rezervate, u suradnji s JU Zeleni prsten.	Analiza stanja

Tablica 6.5. Prijetnje

Čimbenik	Obrazloženje	Izvor
T1 Manjak radne snage i iseljavanje	Najčešće navedena prijetnja (7 od 10); ugrožava ugostiteljstvo i nove usluge.	Radionica, analiza stanja
T2 Nedostatna i nestabilna financijska potpora	Dionici traže više potpore države i županije; TZ ovisi o proračunima općina.	Radionica, analiza stanja
T3 Konkurencija susjednih destinacija	Zagorje, Samobor, Sv. Ivan Zelina i susjedne TZ imaju razvijeniju ponudu.	Radionica, analiza stanja
T4 Suše i klimatske promjene	Snižavanje razine podzemnih voda ugrožava šume i ribnjake.	Radionica, PU 049
T5 Izostanak potražnje	Bez prepoznatljive ponude destinacija ostaje na jednodnevnim izletnicima s malom potrošnjom.	Radionica
T6 Gubitak podrške stanovnika	Samo 16,7 % stanovnika zadovoljno je razvojem turizma; bez vidljivih koristi podrška može oslabiti.	Anketa, radionica
T7 Pritisak na zaštićena područja	Rast posjeta bez upravljanja (npr. vožnja quadovima u Varoškom lugu) može ugroziti Natura 2000 područja.	PU 049; prijedlog autora
T8 Produbljivanje razlika među općinama	Razvoj koncentriran u jednoj općini može smanjiti podršku ostalih.	Analiza stanja

Strateške implikacije (TOWS matrica)

Križanjem čimbenika SWOT analize dobivaju se četiri strateška smjera koji su ulaz za ciljeve, prioritete i mjere Plana.

Tablica 6.6. TOWS matrica

Smjer	Strateška implikacija	Čimbenici
SO - iskoristiti snage za prilike	Razviti proizvod „vikend u prirodi pola sata od Zagreba”: ribnjaci, šume, lov i ribolov, izletišta i OPG-ovi, uz promociju kroz kampanje TZ Zagrebačke županije.	S1, S3, S4 · O2, O3, O7
WO - prilikama ublažiti slabosti	Program poticaja i edukacije za male iznajmljivače i OPG-ove, financiran iz LEADER i županijskih sredstava, s brojčanim ciljem novih kreveta.	W2, W3, W6 · O5, O6
ST - snagama odgovoriti na prijetnje	Umjesto natjecanja sa susjedima povezati se u zajedničke rute; događanja i doživljaje graditi na udrugama i tradiciji, koje ne ovise o tržištu rada.	S4, S6, S9 · T1, T3 · O8, O9
WT - smanjiti slabosti i izbjeći prijetnje	Usmjeriti se na mali broj proizvoda i vidljive koristi za stanovnike (prodaja na kućnom pragu, prihod OPG-ova), uvesti brojanje posjetitelja i upravljanje posjećivanjem zaštićenih područja.	W1, W11 · T6, T7

6.2. Identificiranje općih načela i ciljeva turizma

6.2.1. Vizija razvoja turizma

Radnu verziju vizije predstavljenu na 1. radionici podržalo je 6 od 8 sudionika koji su odgovorili na pitanje, a nitko joj se nije usprotivio. Dva sudionika naglasila su da vizija traži stalan rad i uključivanje šire zajednice, a jedan je tražio da „da priliku i kulturi, folkloru". Dorađena vizija zato dodaje živu tradiciju, zajedništvo triju općina i korist za lokalnu zajednicu.

VIZIJA „ZELENI ISTOK 2030."
„Zeleni istok je prostor ribnjaka i šumskih prostranstava na pola sata od Zagreba: mjesto za odmor, rekreaciju i učenje u prirodi, uz domaći stol, živu tradiciju i gostoljubivost malih sela, koje tri općine zajedno razvijaju na dobrobit svojih stanovnika."

Kraća inačica za promociju: *„Zeleni istok - priroda, tradicija i domaći stol na pola sata od Zagreba."*

Tablica 6.7. Stupovi vizije

Stup	Sadržaj	Glavni resursi
Odmor	Mir ribnjaka i šuma, kuće za odmor, mali pansioni i smještaj u prirodi	Ribnjaci, šume, očuvana sela
Rekreacija	Biciklizam, pješačenje, ribolov i lov	Staze, ribnjaci, lovišta, udruge
Učenje u prirodi	Poučne staze, škole u prirodi, promatranje ptica	Varoški lug, Česma, Ribnjak Dubrava
Domaći stol	OPG-ovi, izletišta, vino i prodaja na kućnom pragu	Izletište Mlađan, restorani, Tržnica Gradec, vinogradi
Živa tradicija	Folklor, narodne nošnje, običaji i manifestacije koje vode udruge	IFD Gradečki Pavlovec, udruge žena, Advent, smotre

Ostvarenje vizije temelji se na sljedećim pretpostavkama:

1. TZ Zeleni istok kao organizator i povezivač ponude, a ne samo promotor, s jasnom podjelom uloga između TZ-a, općina i udruga.
1. Mali broj razvojnih točaka oko kojih se koncentrira ulaganje: Varoški lug i ribnjaci (Dubrava), Gradec s perivojem, vinogradima i tržnicom, Česma i Bolč (Farkaševac).
2. Suradnja lokalnih pružatelja usluga - iznajmljivača, OPG-ova, ugostitelja, lovačkih i ribolovnih udruga te kulturnih udruga u zajedničkim paketima.
3. Osnovna marketinška infrastruktura - vizualni identitet, mrežna stranica, društvene mreže i uključenost u kampanje TZ Zagrebačke županije.
4. Korištenje prednosti IV. skupine razvijenosti pri prijavama na nacionalne, EU i LEADER pozive za osnovnu turističku infrastrukturu (staze, odmorišta, interpretacija).
5. Partnerstva sa susjednim destinacijama (Vrbovec, Čazma, Križevci, Ivanić-Grad) i JU Zeleni prsten.

6.2.2. Kvalitativni ciljevi razvoja

Iz vizije i SWOT analize proizlaze četiri strateška cilja. Ciljevi su usklađeni sa strukturom ciljeva planova upravljanja susjednih kontinentalnih destinacija, kako bi se olakšala suradnja i zajedničke prijave na izvore financiranja.

Cilj 1. Stvaranje poticajnog okruženja za razvoj održivog turizma.

Turizam Zelenog istoka oslanja se na prirodu, tradiciju i lokalnu zajednicu. Preduvjet razvoja je osnovna turistička infrastruktura u prirodi (staze, odmorišta, signalizacija, interpretacija), koja istodobno poboljšava kvalitetu života stanovnika, te upravljanje posjećivanjem zaštićenih područja u suradnji s JU Zeleni prsten. Posebna se pažnja posvećuje očuvanju i interpretaciji baštine, uključujući narodne nošnje i običaje.

Cilj 2. Razvoj autentičnih turističkih proizvoda temeljenih na prirodi i tradiciji. Fokus je na malom broju proizvoda koji odgovaraju resursima i potražnji: boravak u prirodi i smještaj u kućama za odmor, aktivni odmor, lov i ribolov, edukacija u prirodi, manifestacije i živa tradicija te domaći stol. Jačanjem lokalnih lanaca vrijednosti, povezivanjem OPG-ova, ugostitelja, iznajmljivača i udruga, koristi od turizma ostaju u zajednici.

Cilj 3. Učinkovito upravljanje destinacijom i jačanje dionika.
Nova turistička zajednica treba izgraditi sustav suradnje triju općina i dionika, osnažiti znanje i motivaciju iznajmljivača, OPG-ova i udruga te uspostaviti praćenje pokazatelja održivosti i broja posjetitelja od samog početka.

Cilj 4. Stvaranje prepoznatljivosti Zelenog istoka.
Kroz vizualni identitet, digitalnu prisutnost i zajedničku promociju s TZ Zagrebačke županije i susjednim destinacijama, Zeleni istok treba postati prepoznat kao zelena izletnička i vikend-destinacija u blizini Zagreba.

Tablica 6.8. Strateški ciljevi i prioriteti

Cilj	Prioriteti
Cilj 1. Stvaranje poticajnog okruženja za razvoj održivog turizma	Prioritet 1.1. Turistička infrastruktura u prirodi i suprastruktura u skladu s pokazateljima održivosti Prioritet 1.2. Očuvanje, interpretacija i dostupnost prirodne i kulturne baštine
Cilj 2. Razvoj autentičnih turističkih proizvoda temeljenih na prirodi i tradiciji	Prioritet 2.1. Smještaj u prirodi i lokalni lanci vrijednosti Prioritet 2.2. Razvoj proizvoda aktivnog odmora, lova, ribolova i edukacije u prirodi Prioritet 2.3. Manifestacije i živa tradicija
Cilj 3. Učinkovito upravljanje destinacijom i jačanje dionika	Prioritet 3.1. Organizacija i umrežavanje ponude Prioritet 3.2. Edukacija i potpora dionicima Prioritet 3.3. Praćenje održivosti i posjetitelja
Cilj 4. Stvaranje prepoznatljivosti Zelenog istoka	Prioritet 4.1. Vizualni identitet i digitalna prisutnost Prioritet 4.2. Zajednička promocija s TZ Zagrebačke županije i susjednim destinacijama

6.3. Strateška uporišta razvoja i prioriteti

Sudionici 1. radionice kao prioritet za prve tri godine najčešće su naveli organizaciju i promociju ponude, događanja s udrugama te aktivni odmor, lov, ribolov i smještaj u prirodi. Na 2. radionici (16. 11. 2026.) i u naknadnom dogovoru s općinama popis projekata sveden je na one koji imaju nositelja i realne izvore financiranja (poglavlje 8), pa su smjernice usklađene s tim popisom. Razvoj je podijeljen na razvoj

podijeljen na osam smjernica (strateških uporišta): prve tri su preduvjeti koje TZ mora osigurati prije razvoja proizvoda, a ostalih pet su proizvodna uporišta.

Tablica 6.9. Strateška uporišta (smjernice) razvoja

Smjernica	Što obuhvaća	Veza sa SWOT-om	Prioritet
Preduvjeti i potpora			
1. Organizacija i suradnja	TZ kao organizator ponude: umrežavanje iznajmljivača, OPG-ova, ugostitelja i udruga; suradnja triju općina, županije, susjednih TZ-a, LAG-ova i JU Zeleni prsten.	W1, S9, O7, O8	1
2. Edukacija i potpora dionicima	Informiranje i savjetovanje o pokretanju smještaja i ponude, pomoć pri administraciji i prijavama na natječaje LAG-ova i Zagrebačke županije; forum dionika.	W3, W4, W6, O6	1
3. Brend i promocija	Vizualni identitet, mrežna stranica, društvene mreže, promotivne brošure i letci, kampanje s TZ Zagrebačke županije, promocija vikend-ponude u Zagrebu.	W5, O7	1
Razvoj proizvoda			
4. Smještaj u prirodi	Kuće za odmor, mali pansioni, OPG smještaj i glamping kao privatna ulaganja uz potporu LAG-ova; povezivanje smještaja u zajedničke pakete ponude.	W2, O5	1
5. Ribnjaci, ribolov i lov	Odgovorni lovni i ribolovni turizam i promatranje prirode; lovačke i ribolovne udruge kao pružatelji doživljaja u zajedničkim paketima ponude; programi uz ribnjake.	S4, O4	1
6. Događanja, tradicija i udruge	Manifestacije koje vode općine i udruge (Advent u Farkaševcu, DubravaFest), folklor, narodne nošnje i običaji; nova zajednička manifestacija „Tri kraja - jedna priča"; energetska obnova Biskupskog dvorca i Kulturni centar Gradec.	S6, S8, O9	1
7. Aktivni odmor i edukacija u prirodi	Poučne staze Varoški lug i Brod uz Česmu, šetnica Dunjara i javna turistička infrastruktura u Dubravi; sportsko-rekreacijska infrastruktura; škole u prirodi; povezivanje sa županijskom mrežom ruta.	S1, S2, O3, O11, T7	1 / 2
8. Eno-gastro i OPG	Izletišta, vino Gradeca, prodaja na kućnom pragu, lokalna kuhinja i divljač; Regionalni centar za razvoj stočarstva kao gospodarska osnova.	S10, O10, T6	2

Prioritet 1 = početak 2027.-2029.; prioritet 2 = priprema od 2027., glavnina provedbe 2029.-2030.

Odgovori sudionika upućuju na četiri prva koraka TZ-a, poredana prema broju spominjanja:

1. Promidžba i marketing
    - vizualni identitet, mrežna stranica i društvene mreže te uključivanje u kampanje TZ Zagrebačke županije.
1. Edukacija i informiranje
    - radionice o pokretanju smještaja i ponude OPG-a te pomoć pri registraciji i prijavama na natječaje.

2. Povezivanje dionika
    - redoviti sastanci iznajmljivača, OPG-ova, ugostitelja i udruga, prodaja na kućnom pragu i jača suradnja s općinama.
3. Financijska potpora
    - program malih potpora za uređenje smještaja i ponude, uz sufinanciranje iz LEADER i županijskih izvora.

U Planu se ti koraci provode kroz forum dionika i zajedničke pakete ponude (aktivnosti 3.1.1. i 3.1.2.), vizualni identitet i promociju (aktivnosti 4.1.1. i 4.2.1.) te informiranje dionika o pozivima LAG-ova i Zagrebačke županije (Mjera 3.2.). Program malih potpora i zasebni program edukacija nisu uvršteni kao projekti TZ-a, nego se dionici upućuju na postojeće izvore potpore.

6.4. Identificiranje kvantitativnih ciljeva Plana upravljanja

Kvantitativni ciljevi postavljeni su u odnosu na polazne vrijednosti iz poglavlja 5 i realne mogućnosti nove destinacije s vrlo malom bazom. Zbog male baze, postotne promjene su velike, a apsolutne vrijednosti skromne. Ciljne vrijednosti predstavljene su sudionicima 2. radionice (16. 11. 2026.) i povezane s projektima iz poglavlja 8; cilj za smještaj predložili su sami sudionici 1. radionice.

Tablica 6.11. Kvantitativni ciljevi Plana upravljanja do 2030.

Pokazatelj	Polazna vrijednost	Cilj 2030.	Izvor praćenja
Broj turističkih kreveta	26 (2026.)	najmanje 60 (do 2029.)	eVisitor, evidencija TZ
Broj noćenja	377 (2025.)	1.500	eVisitor (TP)
Prosječna duljina boravka	1,2 noćenja	1,6 noćenja	eVisitor (TP-2)
Noćenja po krevetu godišnje	14,5	25	eVisitor
Jednodnevni posjetitelji na praćenim manifestacijama i izletištima	ne prati se	polazna vrijednost 2027.; rast 50 % do 2030.	brojanje TZ-a
Zadovoljstvo stanovnika turizmom (ZL-2)	16,7 %	35 %	anketa stanovnika
Udio stanovnika koji turizam vide kao korist za kvalitetu života (SZL-1)	66,7 %	najmanje 70 %	anketa stanovnika
Označene tematske pješačke i rekreacijske rute	0	najmanje 3 (po jedna u svakoj općini: Varoški lug, Brod uz Česmu, Tučenski lug)	TZ, općine
Manifestacije profilirane i promovirane izvan područja	0	3	TZ
Pružatelji usluga uključeni u zajedničke pakete (OPG-ovi, iznajmljivači, udruge)	0	15	TZ
Godišnja revija narodnih nošnji Zelenog istoka	ne postoji	održava se godišnje od 2028.	TZ, udruge („Tri kraja- jedna priča”)

Kvalitativno, do 2030. očekuje se: uspostavljena platforma suradnje triju općina i dionika pri TZ-u (forum dionika); jasno pozicioniranje Zelenog istoka kao zelene izletničke i vikend-destinacije unutar brenda Zagrebačke županije; zajednička manifestacija „Tri kraja - jedna priča" s revijom narodnih nošnji održava se svake godine od 2028.; provedeni ili projektno pripremljeni ključni projekti, poučne staze Varoški lug i Brod uz Česmu, javna turistička infrastruktura u Dubravi, multifunkcionalni SRC Dubrava i energetska obnova Biskupskog dvorca.

6.5. Mjere i aktivnosti

Strateški ciljevi razvoja turizma Zelenog istoka integriraju gospodarske, okolišne i sociokulturne aspekte razvoja. Prioriteti definirani u poglavlju 6.2.2. (Tablica 6.8.) u operacionalizaciji postaju mjere istog naziva. Zeleni istok mala je destinacija s tri općine, novom turističkom zajednicom i ograničenim proračunima. Zato Plan ne uvodi zasebnu razinu aktivnosti: svaka aktivnost ujedno je jedan projekt s nositeljem, rokovima i procijenjenom vrijednošću. Time se izbjegava preopširan akcijski plan, olakšava praćenje provedbe (pokazatelj OUD-1) i jasno je tko je odgovoran za svaki korak.

Popis obuhvaća 19 aktivnosti, odnosno projekata, usuglašenih s dionicima na 2. radionici (16. 11. 2026.) i u naknadnom preliminarnom dogovoru s općinama i TZ-om. Mjere 3.2. i 3.3. provode se kroz redovan rad TZ-a i zakonsku obvezu praćenja pokazatelja, pa za njih nisu definirani zasebni projekti.

Tablica 6.12. Ciljevi, mjere i aktivnosti (projekti) Plana upravljanja

Mjera	Aktivnost / projekt
Cilj 1. Stvaranje poticajnog okruženja za razvoj održivog turizma	
Mjera 1.1. Turistička infrastruktura u prirodi i suprastruktura u skladu s pokazateljima održivosti	1.1.1. Multifunkcionalni SRC Dubrava 1.1.2. Javna turistička infrastruktura Dubrava 1.1.3. Šetnica na nasipu kanala Dunjara 1.1.4. Šumska cesta Tučenski lug 1 1.1.5. Klupska zgrada NK „Graničar" Tučenik 1.1.6. Rekonstrukcija Zagrebačke ulice 1.1.7. Dječja igrališta Šanac, Zvekovac i Nova Kapela
Mjera 1.2. Očuvanje, interpretacija i dostupnost prirodne i kulturne baštine	1.2.1. Poučno-edukativna staza Varoški lug 1.2.2. Tematsko-poučna staza Brod uz Česmu 1.2.3. Energetska (kružna) obnova Biskupskog dvorca 1.2.4. Kulturni centar Gradec - I. faza
Cilj 2. Razvoj autentičnih turističkih proizvoda temeljenih na prirodi i tradiciji	
Mjera 2.1. Smještaj u prirodi i lokalni lanci vrijednosti	2.1.1. Regionalni centar za razvoj stočarstva
Mjera 2.2. Razvoj proizvoda aktivnog odmora, lova, ribolova i edukacije u prirodi	2.2.1. Programi škola u prirodi
Mjera 2.3. Manifestacije i živa tradicija	2.3.1. Manifestacije Farkaševca i DubravaFest 2.3.2. Profiliranje manifestacija i „Tri kraja - jedna priča"
Cilj 3. Učinkovito upravljanje destinacijom i jačanje dionika	
Mjera 3.1. Organizacija i umrežavanje ponude	3.1.1. Forum dionika i platforma suradnje 3.1.2. Zajednički paketi i promotivni materijali

Mjera	Aktivnost / projekt
Mjera 3.2. Edukacija i potpora dionicima	Provodi se kroz redovne aktivnosti TZ-a
Mjera 3.3. Praćenje održivosti i posjetitelja	Provodi se kroz zakonsku obvezu godišnjeg izračuna pokazatelja održivosti i ankete stanovnika i posjetitelja
Cilj 4. Stvaranje prepoznatljivosti Zelenog istoka	
Mjera 4.1. Vizualni identitet i digitalna prisutnost	4.1.1. Vizualni identitet i digitalna prisutnost
Mjera 4.2. Zajednička promocija s TZ Zagrebačke županije i susjednim destinacijama	4.2.1. Promocija vikend-ponude „pola sata od Zagreba”

Izvor: obrada autora

7. SMJERNICE I PREPORUKE ZA DIONIKE RAZVOJA

Provedba Plana ovisi o suradnji triju općina, TZ-a i dionika. Zeleni istok nema velikih investitora ni razvijen privatni turistički sektor, pa najveći dio projekata nose javni dionici, a uloga TZ-a je organizirati ponudu i povezati dionike. U nastavku su smjernice za svaku skupinu dionika, povezane s mjerama i aktivnostima Plana.

7.1. Smjernice i preporuke za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave

Općine Dubrava, Gradec i Farkaševac nositelji su gotovo svih infrastrukturnih projekata. Preporučuje se da ulaganja u sportsku, rekreacijsku i komunalnu infrastrukturu planiraju tako da istodobno služe stanovnicima i posjetiteljima: staze, šetnice, igrališta i javni prostori trebaju biti povezani, označeni i pristupačni. Za destinaciju IV. skupine razvijenosti posebno je važno sustavno se prijavljivati na nacionalne, EU i LEADER pozive te pripremati projektnu dokumentaciju unaprijed, kako bi se projekti mogli prijaviti čim se pozivi otvore. Općine bi trebale imenovati po jednu osobu za koordinaciju s TZ-om, uključiti TZ u planiranje projekata koji utječu na turizam te osigurati sufinanciranje zajedničkih aktivnosti, osobito manifestacije „Tri kraja - jedna priča". Zagrebačka županija preporučuje se kao partner u sufinanciranju projekata od posebnog značaja i u povezivanju Zelenog istoka sa županijskom mrežom biciklističkih ruta.

Ključne mjere i aktivnosti:

- Turistička i rekreacijska infrastruktura (Mjera 1.1.): dovršetak i stavljanje u funkciju SRC-a Dubrava, javne turističke infrastrukture u Dubravi, šetnice Dunjara i dječjih igrališta (aktivnosti 1.1.1.-1.1.7.)
- Baština i interpretacija (Mjera 1.2.): poučne staze Varoški lug i Brod uz Česmu te energetska obnova Biskupskog dvorca i Kulturni centar Gradec (aktivnosti 1.2.1.-1.2.4.)
- Gospodarska osnova (Mjera 2.1.): Regionalni centar za razvoj stočarstva (aktivnost 2.1.1.)
- Manifestacije (Mjera 2.3.): održavanje i unaprjeđenje manifestacija u Farkaševcu i DubravaFesta te sufinanciranje zajedničke manifestacije (aktivnosti 2.3.1. i 2.3.2.)

7.2. Smjernice i preporuke za turističke zajednice

TZ Zeleni istok treba biti organizator i povezivač ponude, a ne samo promotor. Prve godine rada trebaju biti usmjerene na osnovne preduvjete: suradnju s općinama i dionicima, vizualni identitet i digitalnu prisutnost te povezivanje pružatelja usluga u zajedničku ponudu. TZ preuzima i ulogu organizatora nove zajedničke manifestacije „Tri kraja - jedna priča", koja treba postati prepoznatljivi događaj destinacije.

TZ je odgovoran i za praćenje provedbe Plana: godišnji izračun pokazatelja održivosti, brojanje posjetitelja na manifestacijama i izvješće o provedbi. Preporučuje se bliska suradnja s TZ Zagrebačke županije u promociji te sa susjednim turističkim zajednicama (Vrbovec, Čazma, Križevci, Ivanić-Grad) u razmjeni iskustava.

Ključne mjere i aktivnosti:

- Organizacija i umrežavanje ponude (Mjera 3.1.): forum dionika i platforma suradnje triju općina; zajednički paketi pružatelja usluga i promotivni materijali (aktivnosti 3.1.1. i 3.1.2.)
- Manifestacije i živa tradicija (Mjera 2.3.): profiliranje triju manifestacija i organizacija manifestacije „Tri kraja - jedna priča" (aktivnost 2.3.2.)
- Edukacija u prirodi (Mjera 2.2.): programi škola u prirodi uz JU Zeleni prsten (aktivnost 2.2.1.)

- Prepoznatljivost (Mjere 4.1. i 4.2.): vizualni identitet, mrežna stranica i društvene mreže; promocija vikend-ponude u suradnji s TZ Zagrebačke županije (aktivnosti 4.1.1. i 4.2.1.)
- Praćenje održivosti (Mjera 3.3.): godišnji izračun pokazatelja i izvješće o provedbi Plana

7.3. Smjernice i preporuke za druge dionike u turizmu i upravljanju turizmom u destinaciji

JU Zeleni prsten Zagrebačke županije ključan je partner u uređenju poučnih staza i programima edukacije u zaštićenim područjima (Varoški lug, Česma). Preporučuje se da sudjeluje u planiranju staza od početka, kako bi posjećivanje bilo usklađeno s ciljevima očuvanja prirode.

Iznajmljivači, OPG-ovi i ugostitelji trebaju se uključiti u forum dionika i zajedničke pakete ponude te koristiti potpore LAG-ova (LAG Prigorje, LAG Moslavina) za uređenje smještaja i ponude. Kulturne udruge, KUD-ovi i udruge žena nositelji su programa žive tradicije i manifestacija, a lovačke i ribolovne udruge mogući su pružatelji doživljaja u prirodi. Škole i sportski klubovi korisnici su nove sportske i edukacijske infrastrukture.

Ključne mjere i aktivnosti:

- Očuvanje prirodnih vrijednosti (Mjera 1.2.): suglasnosti i suradnja JU Zeleni prsten na poučnim stazama (aktivnosti 1.2.1. i 1.2.2.)
- Edukacija u prirodi (Mjera 2.2.): sudjelovanje JU Zeleni prsten, škola i OPG-ova u programima škola u prirodi (aktivnost 2.2.1.)
- Živa tradicija (Mjera 2.3.): sudjelovanje IFD Gradečki Pavlovec, KU „Sveti Martin" i udruga žena u manifestaciji „Tri kraja - jedna priča" i reviji narodnih nošnji (aktivnost 2.3.2.)
- Umrežavanje ponude (Mjera 3.1.): uključivanje pružatelja usluga u zajedničke pakete (aktivnost 3.1.2.)

8. POPIS PROJEKATA

Popis i obrazloženje projekata utemeljeni su na razvojnim potrebama Zelenog istoka, planiranim projektima općina i rezultatima dviju radionica s dionicima. Budući da su aktivnosti i projekti izjednačeni, svaki projekt odgovara jednoj aktivnosti iz Tablice 6.12. i sadrži sljedeće elemente:

- Naziv projekta
- Cilj projekta
- Opis projekta
- Posebni značaj za destinaciju
- Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti
- Nositelj
- Lokacija provedbe
- Planirani rokovi početka i završetka provedbe projekta
- Provedbeni koraci i okvirni rokovi
- Procijenjena vrijednost
- Okvirni izvori financiranja
- Status izrade potrebne studijske/projektne dokumentacije

Najveći dio projekata odnosi se na javni sektor, no njihova uspješnost ovisi o suradnji s privatnim sektorom, udrugama i lokalnom zajednicom.

8.1. Cilj 1: Stvaranje poticajnog okruženja za razvoj održivog turizma

Mjera 1.1. Turistička infrastruktura u prirodi i suprastruktura u skladu s pokazateljima održivosti

Naziv projekta	Aktivnost / projekt 1.1.1 Rekonstrukcija, izgradnja i opremanje održivog multifunkcionalnog sportsko-rekreacijskog centra Dubrava
Cilj projekta	Unaprijediti Sportsko-rekreacijski centar Dubrava u multifunkcionalni centar za stanovnike i posjetitelje te stvoriti uvjete za sportske turnire, pripreme i događanja koja u Dubravu dovode jednodnevne posjetitelje.
Opis projekta	Projekt nastavlja ulaganja u SRC Dubrava, u kojem su već uređeni teren s rasvjetom i streetball igralište (312.000 eura) te provedena energetska obnova objekata. Obuhvaća izgradnju novih tribina uz nogometni teren, zaštitnu mrežu oko cijelog nogometnog terena, novi teniski teren, dva stola za stolni tenis te male tribine uz igralište s umjetnom travom. Centar koriste sportski klubovi i Športska zajednica Općine Dubrava, a uz bolje uvjete može ugostiti regionalne turnire i sportske pripreme. Za destinaciju bez većih smještajnih kapaciteta takva su događanja važan izvor jednodnevnih posjetitelja i potražnje za ugostiteljskim uslugama.
Posebni značaj za destinaciju	NE

Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	• Umjereni doprinos pokazateljima: Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom (ZL-2); Utjecaj turizma na kvalitetu života lokalnog stanovništva (SZL-1) • Manji doprinos pokazatelju: Ukupan broj dolazaka turista u mjesecu s najvećim opterećenjem (TP-1)
Nositelj	Općina Dubrava
Lokacija provedbe	SRC Dubrava, naselje Dubrava
Planirani rokovi početka i završetka provedbe projekta	I. 2026.. - XII. 2027.
Provedbeni koraci i okvirni rokovi	• Odluka o financiranju po podnesenoj prijavi -III.2027. • Javna nabava i ugovaranje radova – VI.2027. • Izgradnja tribina i zaštitne mreže – 2028. • Teniski teren, stolovi za stolni tenis i male tribine uz igralište s umjetnom travom – 2028. • Stavljanje u funkciju i uključivanje u ponudu sportskih priprema i turnira - XII. 2028.
Procijenjena vrijednost	862.000 eura
Okvirni izvori financiranja	• Ministarstvo turizma i sporta - programi ulaganja u sportsku infrastrukturu
Status izrade potrebne studijske/projektne dokumentacije	Projektna dokumentacija izrađena za prijavu na natječaj (prijava podnesena)

Naziv projekta	**Aktivnost / projekt 1.1.2** **Razvoj javne turističke infrastrukture u Općini Dubrava**
Cilj projekta	Urediti prvu organiziranu točku za posjetitelje u središtu Dubrave koja povezuje rekreaciju, učenje o prirodi i interpretaciju baštine te služi kao prostor za manifestacije.
Opis projekta	Projekt obuhvaća četiri funkcionalne cjeline s pratećim sadržajima: (1) edukativno-rekreacijsku pješačku i tematsku stazu, (2) odmorište s pratećom infrastrukturom, (3) interpretacijsko-edukativnu točku za posjetitelje i (4) edukativno-interpretacijski park bioraznolikosti. Prema okvirnoj skici, prostor oko župne crkve uključuje ulaz u park, šetnicu, središnju fontanu s cvjetnom gredicom, pozornicu (amfiteatar) i pergolu sa sjenom, uz info točke i digitalni vodič te pristupačnost svim posjetiteljima. Pozornica će služiti manifestacijama poput Adventa u Dubravi i DubravaFesta.
Posebni značaj za destinaciju	NE
Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	• Značajni doprinos pokazateljima: Identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija (TI-1); Udio atrakcija pristupačnih osobama s invaliditetom (PD-1) • Umjereni doprinos pokazateljima: Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji (ZT-1); SZL-1
Nositelj	Općina Dubrava (partner: TZ Zeleni istok - interpretacija i digitalni vodič)

Lokacija provedbe	Središte naselja Dubrava
Planirani rokovi početka i završetka provedbe projekta	I. 2027. - XII. 2028.
Provedbeni koraci i okvirni rokovi	• Dovršetak projektne dokumentacije i prijava na natječaj - I. kv. 2027. • Odluka o financiranju - III. kv. 2027. • Izvođenje radova - IV. kv. 2027. - VI. 2028. • Izrada interpretacijskih sadržaja i digitalnog vodiča (TZ Zeleni istok) - do IX. 2028. • Otvorenje i uključivanje u program manifestacija - XII. 2028.
Procijenjena vrijednost	250.000 eura
Okvirni izvori financiranja	Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova EU
Status izrade potrebne studijske/projektne dokumentacije	Idejno rješenje (skica); dokumentacija za prijavu u pripremi

Naziv projekta	**Aktivnost / projekt 1.1.3 Šetnica na nasipu kanala Dunjara**
Cilj projekta	Urediti pješačku i rekreacijsku šetnicu uz vodu kao sadržaj za stanovnike i jednodnevne posjetitelje Farkaševca.
Opis projekta	Uređenje šetnice na nasipu kanala Dunjara, od jezera do mosta u Ivančanima, s odmorištima, klupama, koševima za otpad i informativnom pločom. Šetnica se povezuje s tematsko-poučnom stazom uz stari tok Česme (1.2.2) i budućim lokalnim rutama, čime Farkaševac dobiva povezanu mrežu sadržaja u prirodi.
Posebni značaj za destinaciju	NE
Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	• Umjereni doprinos pokazateljima: SZL-1; ZL-2 • Manji doprinos pokazatelju: TI-1
Nositelj	Općina Farkaševac (u suradnji s Hrvatskim vodama kao upraviteljem kanala)
Lokacija provedbe	Farkaševac - Ivančani, nasip kanala Dunjara
Planirani rokovi početka i završetka provedbe projekta	I. 2028. - XII. 2029.
Provedbeni koraci i okvirni rokovi	• Suglasnost Hrvatskih voda i izrada projektne dokumentacije - do IX. 2028. • Prijava na izvore financiranja - IV. kv. 2028. • Izvođenje radova - 2029. • Postavljanje oznaka i uključivanje u karte ruta TZ-a - XII. 2029.
Procijenjena vrijednost	200.000 eura

Okvirni izvori financiranja	• Strateški plan ZPP RH 2023.-2027. / LEADER (LAG) • Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova EU - programi održivog razvoja lokalne zajednice • Proračun Općine Farkaševac
Status izrade potrebne studijske/projektne dokumentacije	Prema dostupnim podacima projektna dokumentacija nije izrađena

Naziv projekta	**Aktivnost / projekt 1.1.4** **Šumska cesta Tučenski lug 1 (870 m)**
Cilj projekta	Poboljšati pristup šumi Tučenski lug za gospodarenje šumama i lovištima te za rekreacijsko korištenje.
Opis projekta	Izgradnja šumske ceste duljine 870 m u Tučenskom lugu. Cesta olakšava pristup šumskim predjelima i lovištima, a nakon dovršetka može se koristiti i za pješačenje i vožnju biciklom, uz oznake koje postavlja TZ u suradnji s Općinom.
Posebni značaj za destinaciju	NE
Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	• Manji doprinos pokazatelju: TI-1 (dostupnost prirodnih atrakcija)
Nositelj	Općina Gradec
Lokacija provedbe	Tučenski lug, Općina Gradec
Planirani rokovi početka i završetka provedbe projekta	2026. - XII. 2027.
Provedbeni koraci i okvirni rokovi	• Dovršetak radova - 2027. • Postavljanje oznaka za rekreacijsko korištenje u suradnji s TZ-om - XII. 2027.
Procijenjena vrijednost	160.000 eura
Okvirni izvori financiranja	• Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju u Hrvatskoj. • Proračun Općine Gradec
Status izrade potrebne studijske/projektne dokumentacije	Izvedbeni projekt (projekt u provedbi)

Naziv projekta	**Aktivnost / projekt 1.1.5** **Razvoj rekreacijske infrastrukture - Klupska zgrada NK „Graničar" Tučenik**
Cilj projekta	Osigurati suvremene uvjete za rad nogometnog kluba i sportska događanja u Tučeniku.
Opis projekta	Izgradnja klupske zgrade uz nogometno igralište u Tučeniku sa svlačionicama, sanitarnim čvorom i prostorom za okupljanje. Zgrada poboljšava uvjete za klupske aktivnosti, turnire i lokalna događanja te služi kao prostor za okupljanje mještana.

Posebni značaj za destinaciju	NE
Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	• Umjereni doprinos pokazatelju: SZL-1 • Manji doprinos pokazatelju: ZL-2
Nositelj	Općina Gradec (partner: NK „Graničar" Tučenik)
Lokacija provedbe	Tučenik, Općina Gradec
Planirani rokovi početka i završetka provedbe projekta	I. 2027. - XII. 2028.
Provedbeni koraci i okvirni rokovi	• Dovršetak projektne dokumentacije - II. kv. 2027. • Prijava na izvore financiranja - III. kv. 2027. • Izgradnja i opremanje - 2028.
Procijenjena vrijednost	685.402 eura
Okvirni izvori financiranja	• Ministarstvo turizma i sporta - programi ulaganja u sportsku infrastrukturu • Proračun Općine Gradec
Status izrade potrebne studijske/projektne dokumentacije	U pripremi

Naziv projekta	**Aktivnost / projekt 1.1.6 Rekonstrukcija Zagrebačke ulice s nogostupom**
Cilj projekta	Povećati sigurnost pješaka i povezati središte Dubrave s javnim sadržajima.
Opis projekta	Rekonstrukcija Zagrebačke ulice u Dubravi s izgradnjom nogostupa. Projekt povezuje središte naselja s Kulturnim centrom Dubrava, SRC-om i budućom javnom turističkom infrastrukturom (1.1.2) te podiže kvalitetu javnog prostora za stanovnike i posjetitelje.
Posebni značaj za destinaciju	NE
Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	• Umjereni doprinos pokazatelju: SZL-1 • Manji doprinos pokazatelju: PD-1
Nositelj	Općina Dubrava
Lokacija provedbe	Zagrebačka ulica, Dubrava
Planirani rokovi početka i završetka provedbe projekta	2026. - XII. 2027.
Provedbeni koraci i okvirni rokovi	• Dovršetak radova - 2027.
Procijenjena vrijednost	1.000.000 eura
Okvirni izvori financiranja	• Hrvatske ceste
Status izrade potrebne studijske/projektne dokumentacije	Izvedbeni projekt (projekt u provedbi)

Naziv projekta	Aktivnost / projekt 1.1.7 Uređenje rekracijske infrastrukture za djecu - Dječji park Šanac, „Igralište snova" Zvekovac i „Oaza dječjeg smijeha" Nova Kapela
Cilj projekta	Urediti sigurna i opremljena dječja igrališta kao sadržaj za obitelji, stanovnike i posjetitelje.
Opis projekta	Uređenje i opremanje triju dječjih igrališta u Općini Dubrava: Dječjeg parka Šanac u Dubravi, „Igrališta snova" u Zvekovcu i „Oaze dječjeg smijeha" u Novoj Kapeli. Uz certificiranu opremu predviđeni su zelenilo, klupe i sjena. Igrališta povećavaju privlačnost mjesta za obitelji s djecom, ciljnu skupinu izletničkog turizma.
Posebni značaj za destinaciju	NE
Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	• Umjereni doprinos pokazateljima: SZL-1; ZL-2
Nositelj	Općina Dubrava
Lokacija provedbe	Šanac, Zvekovac, Nova Kapela
Planirani rokovi početka i završetka provedbe projekta	2026. - XII. 2027.
Provedbeni koraci i okvirni rokovi	• Dovršetak Dječjeg parka Šanac - 2026./2027. • Uređenje igrališta u Zvekovcu i Novoj Kapeli - do XII. 2027.
Procijenjena vrijednost	155.000 eura (Šanac 81.726 eura; Zvekovac 23.583 i Nova Kapela -49.856
Okvirni izvori financiranja	• Ministarstvo demografije i iseljeništva • Proračun Općine Dubrava
Status izrade potrebne studijske/projektne dokumentacije	Šanac: izvedbena dokumentacija (u provedbi); Zvekovac i Nova Kapela: troškovnik

Mjera 1.2. Očuvanje, interpretacija i dostupnost prirodne i kulturne baštine

Naziv projekta	Aktivnost / projekt 1.2.1 Poučno-edukativna staza Varoški lug (3 km)
Cilj projekta	Omogućiti organizirani i kontrolirani posjet posebnom zoološkom rezervatu Varoški lug te njegovu interpretaciju za škole, obitelji i ljubitelje prirode.
Opis projekta	Uređenje poučno-edukativne staze duljine 3 km kroz posebni zoološki rezervat Varoški lug, s interpretacijskim pločama, uređenim hodnim površinama, odmorištem i točkom za promatranje prirode. Staza usmjerava posjetitelje i štiti osjetljive dijelove rezervata, u skladu s planom upravljanja koji provodi JU Zeleni prsten Zagrebačke županije. Staza je temelj programa škola u prirodi (2.2.1) i jedna od tri planirane tematske rute (po jedna u svakoj općini).
Posebni značaj za destinaciju	NE

Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	• Značajni doprinos pokazatelju: TI-1 • Umjereni doprinos pokazateljima: ZT-1; Udio zaštićenih područja u destinaciji (BR-1) - upravljanje posjećivanjem zaštićenog područja
Nositelj	Općina Dubrava (partneri: JU Zeleni prsten Zagrebačke županije, Hrvatske šume)
Lokacija provedbe	Posebni zoološki rezervat Varoški lug, Općina Dubrava
Planirani rokovi početka i završetka provedbe projekta	I. 2027. - XII. 2028.
Provedbeni koraci i okvirni rokovi	• Izrada glavnog projekta i ishođenje suglasnosti JU Zeleni prsten - do VI. 2027. • Prijava na izvore financiranja - III. kv. 2027. • Izvođenje radova i postavljanje interpretacije - 2028. • Otvorenje i uključivanje u programe škola u prirodi - XII. 2028.
Procijenjena vrijednost	82.213 eura (65.770 eura bez PDV-a prema idejnom projektu)
Okvirni izvori financiranja	• TZ Zagrebačke Županije • Općina Dubrava
Status izrade potrebne studijske/projektne dokumentacije	Idejni projekt izrađen

Naziv projekta	**Aktivnost / projekt 1.2.2 Tematsko-poučna staza Brod uz stari tok Česme (Natura 2000)**
Cilj projekta	Interpretirati poplavne šume i stari tok Česme te razviti ponudu za promatranje prirode u Farkaševcu.
Opis projekta	Uređenje tematsko-poučne staze uz stari tok rijeke Česme na lokalitetu Brod, unutar područja ekološke mreže Natura 2000, s interpretacijskim pločama, odmorištima i točkom za promatranje ptica. Staza se povezuje sa šetnicom na nasipu kanala Dunjara (1.1.3) i rezervatom šumske vegetacije Česma.
Posebni značaj za destinaciju	NE
Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	• Značajni doprinos pokazatelju: TI-1 • Umjereni doprinos pokazateljima: BR-1; ZT-1
Nositelj	Općina Farkaševac (partner: JU Zeleni prsten Zagrebačke županije)
Lokacija provedbe	Brod, stari tok Česme, Općina Farkaševac
Planirani rokovi početka i završetka provedbe projekta	I. 2028. - XII. 2030.
Provedbeni koraci i okvirni rokovi	• Ocjena prihvatljivosti za ekološku mrežu i izrada projektne dokumentacije - 2028. • Prijava na izvore financiranja - 2028./2029. • Izvođenje radova i interpretacija - 2029.-2030.
Procijenjena vrijednost	300.000 eura

Okvirni izvori financiranja	• Strateški plan ZPP RH 2023.-2027. / LEADER • Fond za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost • Proračun Općine Farkaševac
Status izrade potrebne studijske/projektne dokumentacije	Prema dostupnim podacima projektna dokumentacija nije izrađena

Naziv projekta	**Aktivnost / projekt 1.2.3** **Energetska (kružna) obnova Biskupskog dvorca u Gradecu**
Cilj projekta	Zaustaviti propadanje Biskupskog dvorca, zaštićenog kulturnog dobra, i energetski ga obnoviti kao preduvjet za buduće kulturno i turističko korištenje.
Opis projekta	Biskupski dvorac s perivojem u Gradecu (Z-3112) najvrjednije je kulturno dobro Zelenog istoka, povezano s pričom o zagrebačkim biskupima Vrhovcu, Alagoviću i Hauliku, ali je u lošem stanju. Projekt obuhvaća cjelovitu energetsku obnovu prema načelima kružnog gospodarstva: obnovu ovojnice i krovišta, ponovnu uporabu postojećih materijala, učinkovite instalacije i obnovljive izvore energije, uz uvjete nadležnog konzervatorskog odjela. U projekt su preusmjerena sredstva prvotno planirana za prenamjenu dvorca u turističko-kulturni centar. Obnova je preduvjet za kasnije otvaranje dvorca posjetiteljima.
Posebni značaj za destinaciju	DA
Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	• Značajni doprinos pokazatelju: TI-1 • Umjereni doprinos pokazateljima: Udio stanovnika s pozitivnim mišljenjem o utjecaju turizma na identitet mjesta (SZL-3); Omjer potrošnje električne energije (UEN-1) - energetska učinkovitost
Nositelj	Općina Gradec (partner: Ministarstvo kulture i medija - Konzervatorski odjel u Zagrebu)
Lokacija provedbe	Biskupski dvorac s perivojem, Gradec
Planirani rokovi početka i završetka provedbe projekta	I. 2027. - XII. 2030.
Provedbeni koraci i okvirni rokovi	• Odluka o financiranju po podnesenoj prijavi - 2027. • Javna nabava i ugovaranje radova - 2027. • Radovi na konstrukciji, ovojnici i krovištu - 2028.-2029. • Instalacije i obnovljivi izvori energije - 2029.-2030. • Završetak obnove i plan budućeg korištenja dvorca - XII. 2030.
Procijenjena vrijednost	3.811.907 eura
Okvirni izvori financiranja	• Program Konkurentnost i kohezija 2021.-2027. - energetska obnova zgrada i kulturne baštine • Ministarstvo kulture i medija - zaštita i očuvanje kulturnih dobara • Fond za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost • Zagrebačka županija; Proračun Općine Gradec

Status izrade potrebne studijske/projektne dokumentacije	Projektna dokumentacija izrađena; projekt prijavljen na natječaj

Naziv projekta	**Aktivnost / projekt 1.2.4 Kulturni centar Gradec - I. faza**
Cilj projekta	Osigurati prostor za kulturna događanja, rad udruga i manifestacije u Gradecu.
Opis projekta	Izgradnja (I. faza) Kulturnog centra Gradec, prostora za kulturne programe, folklorne i druge udruge te manifestacije. Centar je dio kulturne infrastrukture na kojoj se temelji stup vizije „Živa tradicija" i može ugostiti godišnju reviju narodnih nošnji (2.3.2).
Posebni značaj za destinaciju	DA
Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	• Značajni doprinos pokazatelju: SZL-3 • Umjereni doprinos pokazateljima: ZL-2; SZL-1
Nositelj	Općina Gradec
Lokacija provedbe	Gradec
Planirani rokovi početka i završetka provedbe projekta	2026. - XII. 2028
Provedbeni koraci i okvirni rokovi	• Dovršetak radova I. faze - 2027. • Opremanje i stavljanje u funkciju – I. 2028. • Priprema II. faze - 2028.
Procijenjena vrijednost	1.7000.000 eura
Okvirni izvori financiranja	• Ministarstvo kulture i medija • Proračun Općine Gradec
Status izrade potrebne studijske/projektne dokumentacije	Izvedbeni projekt (projekt u provedbi)

8.2. Cilj 2: Razvoj autentičnih turističkih proizvoda temeljenih na prirodi i tradiciji

Mjera 2.1. Smještaj u prirodi i lokalni lanci vrijednosti

Naziv projekta	**Aktivnost / projekt 2.1.1 Regionalni centar za razvoj stočarstva**
Cilj projekta	Ojačati stočarstvo kao gospodarsku osnovu područja i stvoriti uvjete za lokalne proizvode koji se mogu uključiti u gastronomsku ponudu.
Opis projekta	Regionalni centar za razvoj stočarstva u Dubravi strateški je gospodarski projekt Općine. Za turizam je važan posredno: jača lokalnu proizvodnju mlijeka, sira i mesa, na kojoj se temelji stup vizije „Domaći stol", i otvara mogućnost edukativnih posjeta i suradnje s OPG-ovima i ugostiteljima.

Posebni značaj za destinaciju	DA
Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	• Umjereni doprinos pokazateljima: Bruto dodana vrijednost u Području I (SPGS-2); Broj zaposlenih u djelatnostima smještaja i usluživanja hrane (PGS-1) - posredno
Nositelj	Općina Dubrava
Lokacija provedbe	Dubrava
Planirani rokovi početka i završetka provedbe projekta	I. 2027. - XII. 2030.
Provedbeni koraci i okvirni rokovi	• Dovršetak projektne dokumentacije i financijske konstrukcije - 2027. • Prijava na izvore financiranja - 2027./2028. • Izgradnja i opremanje - 2028.-2030.
Procijenjena vrijednost	≈ 10.000.000 eura
Okvirni izvori financiranja	• EU fondovi (Strateški plan ZPP RH 2023.-2027., Program Konkurentnost i kohezija 2021.-2027.) • Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ribarstva • Proračun Općine Dubrava
Status izrade potrebne studijske/projektne dokumentacije	U pripremi;

Mjera 2.2. Razvoj proizvoda aktivnog odmora, lova, ribolova i edukacije u prirodi

Naziv projekta	**Aktivnost / projekt 2.2.1 Programi škola u prirodi uz ribnjake i rezervate**
Cilj projekta	Razviti jednodnevne i višednevne programe edukacije u prirodi za škole i obitelji, s naglaskom na tržište Zagreba.
Opis projekta	Izrada programa škola u prirodi temeljenih na Varoškom lugu, Ribnjaku Dubrava i Česmi: vođeni obilasci, radionice o pticama, šumi i vodi, posjeti OPG-ovima i ribnjačarstvu. Programi se izrađuju sa JU Zeleni prsten i nude osnovnim školama u Zagrebu i Zagrebačkoj županiji.
Posebni značaj za destinaciju	NE
Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	• Umjereni doprinos pokazateljima: ZT-1; Prosječna duljina boravka turista (TP-2) • Manji doprinos pokazatelju: SZL-1
Nositelj	TZ Zeleni istok (partneri: JU Zeleni prsten Zagrebačke županije, osnovne škole, OPG-ovi)
Lokacija provedbe	Varoški lug, Ribnjak Dubrava, Česma
Planirani rokovi početka i završetka provedbe projekta	I. 2028. - XII. 2030.

Provedbeni koraci i okvirni rokovi	• Izrada programa sa JU Zeleni prsten - 2028. • Pilot-provedba s dvije do tri škole - proljeće 2029. • Promocija školama i redovna provedba - 2029.-2030.
Procijenjena vrijednost	30.000 eura (procjena izrađivača)
Okvirni izvori financiranja	• Proračun TZ Zeleni istok • Fond HTZ-a za turistički nedovoljno razvijena područja i kontinent • LEADER (LAG)
Status izrade potrebne studijske/projektne dokumentacije	Nije potrebna projektna dokumentacija; potreban je program

Mjera 2.3. Manifestacije i živa tradicija

Naziv projekta	**Aktivnost / projekt 2.3.1** **Manifestacije: Ljeto, Advent i Uskrs u Farkaševcu, Praznik rada u Kablu te DubravaFest**
Cilj projekta	Održati i unaprijediti kvalitetu postojećih manifestacija koje privlače posjetitelje iz šireg područja.
Opis projekta	Općina Farkaševac godišnje organizira Ljeto, Advent i Uskrs u Farkaševcu te Praznik rada u Kablu; Advent u Farkaševcu (Sarmijada, 60.000 lampica) ima regionalni doseg. Općina Dubrava organizira DubravaFest. Projekt obuhvaća podizanje kvalitete programa, sadržaje temeljene na lokalnoj tradiciji i proizvodima, smanjenje otpada te brojanje posjetitelja.
Posebni značaj za destinaciju	NE
Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	• Značajni doprinos pokazateljima: ZL-2; SZL-3 • Manji doprinos pokazatelju: Broj noćenja na 100 stalnih stanovnika (ZL-1)
Nositelj	Općina Farkaševac; Općina Dubrava (DubravaFest)
Lokacija provedbe	Farkaševac, Kabal, Dubrava
Planirani rokovi početka i završetka provedbe projekta	I. 2027. - XII. 2030. (godišnje)
Provedbeni koraci i okvirni rokovi	• Godišnji program manifestacija usklađen u zajedničkom kalendaru TZ-a - do XII. svake godine • Provedba manifestacija - tijekom godine • Brojanje posjetitelja i analiza - nakon svake manifestacije
Procijenjena vrijednost	512.000 eura (Farkaševac 103.000 eura godišnje; DubravaFest procjena izrađivača 25.000 eura godišnje; ukupno 2027.-2030.)
Okvirni izvori financiranja	• Proračuni Općine Farkaševac i Općine Dubrava • TZ Zeleni istok • Fond HTZ-a za turistički nedovoljno razvijena područja i kontinent; sponzori

Status izrade potrebne studijske/projektne dokumentacije	Nije potrebna projektna dokumentacija

Naziv projekta	Aktivnost / projekt 2.3.2 Profiliranje tri manifestacije za tržište i nova zajednička manifestacija „Tri kraja - jedna priča”
Cilj projekta	Profilirati tri manifestacije za tržište izvan područja i pokrenuti zajedničku manifestaciju triju općina koja oblikuje identitet Zelenog istoka.
Opis projekta	Profiliranje uključuje tematizaciju, određivanje ciljnih skupina, unaprjeđenje programa i promociju izvan područja za tri manifestacije, uključujući DubravaFest. Nova manifestacija „Tri kraja - jedna priča” zajednička je za Dubravu, Gradec i Farkaševac, a organizator je TZ. Povezuje folklor, narodne nošnje, običaje, domaću kuhinju i prirodne vrijednosti triju općina. Predlaže se da se domaćin izmjenjuje svake godine i da manifestacija uključi godišnju reviju narodnih nošnji Zelenog istoka.
Posebni značaj za destinaciju	NE
Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	• Značajni doprinos pokazatelju: SZL-3 • Umjereni doprinos pokazateljima: ZL-2; ZT-1
Nositelj	TZ Zeleni istok
Lokacija provedbe	Izmjenično Dubrava, Gradec i Farkaševac
Planirani rokovi početka i završetka provedbe projekta	I. 2027. - XII. 2030.
Provedbeni koraci i okvirni rokovi	• Koncept manifestacije i profiliranje triju manifestacija - 2027. • Prvo izdanje „Tri kraja - jedna priča” s revijom narodnih nošnji - 2028. • Godišnja provedba i promocija izvan područja - 2029.-2030.
Procijenjena vrijednost	80.000 eura (procjena izrađivača)
Okvirni izvori financiranja	• Proračun TZ Zeleni istok • Proračuni općina • Fond HTZ-a za turistički nedovoljno razvijena područja i kontinent • Zagrebačka županija; LEADER (LAG)
Status izrade potrebne studijske/projektne dokumentacije	Nije potrebna projektna dokumentacija; potreban je koncept manifestacije

8.3. Cilj 3: Učinkovito upravljanje destinacijom i jačanje dionika

Mjera 3.1. Organizacija i umrežavanje ponude

Naziv projekta	Aktivnost / projekt 3.1.1 Forum dionika i platforma suradnje triju općina

Cilj projekta	Uspostaviti trajan sustav suradnje TZ-a, triju općina i dionika te TZ-u dati ulogu organizatora i povezivača ponude.
Opis projekta	Forum dionika okuplja iznajmljivače, OPG-ove, ugostitelje i udruge dva puta godišnje. Radna skupina općina i TZ-a koordinira projekte iz Plana, zajedničke prijave na natječaje i zajednički kalendar događanja. TZ vodi popis pružatelja usluga i redovito ih informira o natječajima i potporama.
Posebni značaj za destinaciju	NE
Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	• Značajni doprinos pokazatelju: Status implementacije aktivnosti iz plana upravljanja destinacijom (OUD-1) • Umjereni doprinos pokazatelju: ZL-2
Nositelj	TZ Zeleni istok (partneri: općine Dubrava, Gradec i Farkaševac)
Lokacija provedbe	Cijela destinacija
Planirani rokovi početka i završetka provedbe projekta	I. 2027. - XII. 2030.
Provedbeni koraci i okvirni rokovi	• Osnivanje radne skupine općina i TZ-a - I. kv. 2027. • Prvi forum dionika i zajednički kalendar događanja - II. kv. 2027. • Forum dva puta godišnje - 2027.-2030.
Procijenjena vrijednost	12.000 eura (procjena izrađivača)
Okvirni izvori financiranja	• Proračun TZ Zeleni istok • Proračuni općina
Status izrade potrebne studijske/projektne dokumentacije	Nije potrebna projektna dokumentacija

Naziv projekta	**Aktivnost / projekt 3.1.2** **Zajednički paketi pružatelja usluga i promotivni materijali**
Cilj projekta	Povezati pružatelje usluga u zajedničke pakete ponude i u 2027. izraditi prve promotivne brošure i letke.
Opis projekta	TZ povezuje iznajmljivače, OPG-ove, ugostitelje te lovačke, ribolovne i kulturne udruge u pakete ponude (vikend u prirodi, ribolov, škole u prirodi, manifestacije). Cilj je do 2030. uključiti 15 pružatelja usluga. U 2027. izrađuju se brošure i letci s ponudom pružatelja i kartom destinacije.
Posebni značaj za destinaciju	NE
Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	• Umjereni doprinos pokazateljima: TP-2; ZT-1 • Manji doprinos pokazatelju: SPGS-2
Nositelj	TZ Zeleni istok (partneri: iznajmljivači, OPG-ovi, ugostitelji, udruge)
Lokacija provedbe	Cijela destinacija
Planirani rokovi početka i završetka provedbe projekta	I. 2027. - XII. 2030.

Provedbeni koraci i okvirni rokovi	• Izrada brošura i letaka - 2027. • Prva tri paketa ponude - 2028. • Proširenje na 15 uključenih pružatelja usluga - do 2030.
Procijenjena vrijednost	25.000 eura (od toga brošure i letci u 2027. oko 8.000 eura)
Okvirni izvori financiranja	• Proračun TZ Zeleni istok • Fond HTZ-a za turistički nedovoljno razvijena područja i kontinent
Status izrade potrebne studijske/projektne dokumentacije	Nije potrebna projektna dokumentacija

Mjera 3.2. Edukacija i potpora dionicima

Provodi se kroz redovne aktivnosti TZ-a: informiranje i savjetovanje iznajmljivača, OPG-ova i udruga te sudjelovanje u edukacijama TZ Zagrebačke županije i LAG-ova (bez zasebnog projekta).

Mjera 3.3. Praćenje održivosti i posjetitelja

Provodi se kroz zakonsku obvezu godišnjeg izračuna pokazatelja održivosti i ankete stanovnika i posjetitelja (vidi poglavlje 9; bez zasebnog projekta).

8.4. Cilj 4: Stvaranje prepoznatljivosti Zelenog istoka

Mjera 4.1. Vizualni identitet i digitalna prisutnost

Naziv projekta	**Aktivnost / projekt 4.1.1** **Vizualni identitet, mrežna stranica, društvene mreže i digitalni sadržaji**
Cilj projekta	Izgraditi prepoznatljiv identitet Zelenog istoka i osnovnu digitalnu prisutnost destinacije.
Opis projekta	Dovršetak vizualnog identiteta i mrežne stranice destinacije (u provedbi) te redovno vođenje društvenih mreža. Digitalni sadržaji uključuju karte ruta, kalendar događanja, fotografije i video. Identitet se usklađuje s brendom Zagrebačke županije.
Posebni značaj za destinaciju	NE
Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	• Umjereni doprinos pokazateljima: ZT-1; TP-1
Nositelj	TZ Zeleni istok
Lokacija provedbe	Cijela destinacija
Planirani rokovi početka i završetka provedbe projekta	2026. - XII. 2030.
Provedbeni koraci i okvirni rokovi	• Dovršetak vizualnog identiteta - I. kv. 2027. • Digitalne karte ruta i kalendar događanja - 2027. • Redovno vođenje društvenih mreža i izrada sadržaja - 2027.-2030.
Procijenjena vrijednost	40.000 eura (procjena izrađivača)

Okvirni izvori financiranja	• Proračun TZ Zeleni istok • Fond HTZ-a za turistički nedovoljno razvijena područja i kontinent
Status izrade potrebne studijske/projektne dokumentacije	Vizualni identitet i mrežna stranica u izradi

Mjera 4.2. Zajednička promocija s TZ Zagrebačke županije i susjednim destinacijama

Naziv projekta	**Aktivnost / projekt 4.2.1** **Promocija vikend-ponude „pola sata od Zagreba"**
Cilj projekta	Pozicionirati Zeleni istok kao zelenu izletničku i vikend-destinaciju za stanovnike Zagreba i okolice.
Opis projekta	Promotivne kampanje usmjerene na Zagreb i okolicu: digitalno oglašavanje, uključivanje u kampanje TZ Zagrebačke županije, predstavljanje ponude na događanjima u Zagrebu te studijska putovanja novinara i kreatora sadržaja. Kampanje predstavljaju pakete ponude (3.1.2) i manifestacije (2.3.1 i 2.3.2).
Posebni značaj za destinaciju	NE
Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	• Umjereni doprinos pokazateljima: TP-1; ZL-1
Nositelj	TZ Zeleni istok (partner: TZ Zagrebačke županije)
Lokacija provedbe	Zagreb i okolica (tržište); cijela destinacija
Planirani rokovi početka i završetka provedbe projekta	I. 2027. - XII. 2030.
Provedbeni koraci i okvirni rokovi	• Uključivanje u kampanje TZ Zagrebačke županije - 2027. • Vlastita digitalna kampanja vikend-ponude - godišnje od 2028. • Studijska putovanja i predstavljanja u Zagrebu - 2028.-2030.
Procijenjena vrijednost	30.000 eura (procjena izrađivača)
Okvirni izvori financiranja	• Proračun TZ Zeleni istok • TZ Zagrebačke županije (zajedničke kampanje) • Fond HTZ-a za turistički nedovoljno razvijena područja i kontinent
Status izrade potrebne studijske/projektne dokumentacije	Nije potrebna projektna dokumentacija

8.5. Projekti od posebnog značaja za razvoj destinacije

Sukladno Zakonu o turizmu i Pravilniku o pokazateljima za praćenje razvoja i održivosti turizma (NN 112/24), projekt od posebnog značaja za razvoj destinacije je projekt koji je kao takav naveden u planu upravljanja destinacijom i pridonosi njegovoj provedbi te strateškom cilju razvoja turizma. Takav projekt:

- pridonosi strateškom i/ili posebnom cilju definiranom aktima strateškog planiranja za razvoj turizma,

- predviđa značajan i mjerljiv, izravni ili neizravni pozitivni financijski učinak na sektor turizma i povezane sektore,
- započinje s provedbom u razdoblju važenja plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen,
- ima minimalno izrađenu studijsku/projektnu dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobravanje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave,
- ima minimalnu vrijednost od 1.000.000,00 eura.
-

Tablica 8.3. Popis projekata od posebnog značaja za razvoj destinacije

Oznaka	Projekt	Nositelj	Vrijednost (EUR)
1.2.3	Energetska (kružna) obnova Biskupskog dvorca u Gradecu	Općina Gradec	3.811.907
1.2.4	Kulturni centar Gradec - I. faza	Općina Gradec	1.311.812
2.1.1	Regionalni centar za razvoj stočarstva	Općina Dubrava	≈ 10.000.000

Izvor: obrada autora

Sredstva prvotno planirana za prenamjenu Biskupskog dvorca u turističko-kulturni centar preusmjerena su na njegovu energetsku obnovu, pa je energetska obnova dvorca uvrštena među projekte od posebnog značaja. Rekonstrukcija Zagrebačke ulice u Dubravi (oko 1 mil. eura) može se uvrstiti u ovu skupinu ako njezina konačna vrijednost premaši prag od 1.000.000 eura.

9. MJERENJE NAPRETKA I IZVJEŠĆE O PROVEDBI

9.1. Podrška i implementacija Plana upravljanja destinacijom

Plan upravljanja destinacijom Zeleni istok donosi se u skladu sa Zakonom o turizmu i pripadajućim pravilnicima. Nakon usvajanja postaje obvezujući dokument za upravljanje razvojem turizma na području općina Dubrava, Gradec i Farkaševac. Provedba zahtijeva koordinirani pristup svih dionika, a s obzirom na veličinu destinacije, ključno je da odgovornosti budu jasne i da broj projekata ostane primjeren kapacitetima općina i TZ-a.

Ključni dionici u provedbi Plana:

- TZ Zeleni istok koordinira provedbu Plana, organizira forum dionika, vodi projekte ciljeva 3 i 4, prati pokazatelje održivosti i izrađuje godišnje izvješće o provedbi.
- Općine Dubrava, Gradec i Farkaševac nositelji su infrastrukturnih projekata i projekata zaštite baštine. Osiguravaju sufinanciranje, projektnu dokumentaciju i prijave na izvore financiranja.
- Zagrebačka županija i TZ Zagrebačke županije partneri su u sufinanciranju većih projekata, povezivanju sa županijskom mrežom ruta i zajedničkoj promociji.
- JU Zeleni prsten Zagrebačke županije partner je u projektima u zaštićenim područjima i programima edukacije u prirodi.
- LAG Prigorje i LAG Moslavina izvori su potpore za manje projekte općina, udruga i OPG-ova.
- Iznajmljivači, OPG-ovi, ugostitelji i udruge pružatelji su usluga i doživljaja te nositelji programa žive tradicije.

Za nesmetanu i kvalitetnu provedbu Plana nužno je sljedeće:

- Koordinacija i partnerska suradnja - redoviti sastanci radne skupine općina i TZ-a te forum dionika dva puta godišnje (aktivnost 3.1.1.).
- Redovito praćenje napretka - godišnje ažuriranje statusa svakog projekta i izračun pokazatelja održivosti.
- Financijska održivost - pravovremena priprema projektne dokumentacije i sustavne prijave na nacionalne, EU i LEADER pozive; usklađivanje proračuna općina i TZ-a s Planom.
- Prilagodba Plana - projekti koji ne dobiju financiranje prijavljuju se na sljedeći odgovarajući poziv; ako se okolnosti značajno promijene, Plan se revidira (preporučuje se revizija sredinom razdoblja, 2028.).

Tablica 9.1. Godišnji ciklus praćenja provedbe Plana

Razdoblje	Aktivnost	Odgovoran
siječanj - ožujak	Izrada izvješća o provedbi Plana za prethodnu godinu i dostava predstavničkim tijelima općina do 31. ožujka	TZ Zeleni istok (Turističko vijeće)
ožujak - travanj	Izračun obveznih i specifičnih pokazatelja održivosti za prethodnu godinu (eVisitor, DZS, FINA, komunalna poduzeća)	TZ Zeleni istok
svibanj - listopad	Brojanje posjetitelja i anketa posjetitelja na manifestacijama i izletištima (ZT-1)	TZ Zeleni istok, organizatori manifestacija
rujan - listopad	Anketa lokalnog stanovništva (ZL-2, SZL-1, SZL-3), najmanje svake druge godine	TZ Zeleni istok

Razdoblje	Aktivnost	Odgovoran
studeni - prosinac	Ažuriranje statusa projekata (OUD-1), forum dionika i usklađivanje programa rada TZ-a i proračuna općina s Planom	TZ Zeleni istok, općine

Izvor: obrada autora

Napredak prema kvantitativnim ciljevima prati se usporedbom s polaznim vrijednostima iz poglavlja 5 i ciljnim vrijednostima iz Tablice 6.11. Zbog vrlo male baze pojedinačne godišnje promjene treba tumačiti oprezno, a ocjenu uspješnosti temeljiti na višegodišnjem trendu.

9.2. Izvješće o provedbi

Redovito praćenje i izvješćivanje o provedbi Plana osiguravaju da se projekti provode prema planu, a prepreke pravovremeno uoče. Svaki projekt podliježe godišnjoj provjeri statusa (nije započeo, u pripremi, u provedbi, završen, odgođen), s kratkim obrazloženjem odstupanja. U slučaju prepreka, neželjenih posljedica ili potrebe za izmjenama, nositelji projekata dužni su o tome pravovremeno obavijestiti TZ, a TZ predstavnička tijela općina.

Turističko vijeće TZ Zeleni istok, kao tijelo odgovorno za provedbu Plana, dužno je predstavničkim tijelima općina Dubrava, Gradec i Farkaševac dostaviti izvješće o provedbi Plana za prethodnu godinu do 31. ožujka tekuće godine. Izvješće sadrži pregled statusa projekata, vrijednosti pokazatelja održivosti i napretka prema kvantitativnim ciljevima, uočene izazove te prijedloge prilagodbe Plana.

10. ZAKLJUČAK

Zeleni istok je nova i turistički nerazvijena destinacija s očuvanom prirodom, ribnjacima i šumama, živom tradicijom i blizinom Zagreba. Upravo je neotkrivenost njegova prednost: turizam se od početka može razvijati u skladu s načelima održivosti i potrebama lokalne zajednice.

Plan upravljanja postavlja viziju Zelenog istoka kao prostora za odmor, rekreaciju i učenje u prirodi, uz domaći stol i živu tradiciju, koji tri općine zajedno razvijaju na dobrobit svojih stanovnika. Viziju ostvaruju četiri strateška cilja, deset mjera i 19 projekata ukupne procijenjene vrijednosti oko 19,1 mil. eura. Najveći dio ulaganja odnosi se na infrastrukturu i baštinu, dok su projekti TZ-a male vrijednosti, ali presudni za organizaciju ponude i prepoznatljivost destinacije.

Uspjeh Plana ovisit će o tri pretpostavke: suradnji triju općina i TZ-a, sposobnosti pripreme projekata i prijava na izvore financiranja te uključenosti lokalnih dionika u zajedničku ponudu. Redovito praćenje pokazatelja i godišnje izvješće o provedbi omogućit će pravovremene prilagodbe, kako bi Zeleni istok do 2030. postao prepoznatljiva zelena izletnička i vikend-destinacija u blizini Zagreba.

LITERATURA I IZVORI

- 01portal (2026.): Okroša - Dubrava je danas veliko gradilište.
- Bioportal - Informacijski sustav zaštite prirode. bioportal.hr
- Glasnik Zagrebačke županije br. 21/2024 - odluke o osnivanju i Statut TZ područja Zeleni istok.
- Gradski muzej Čazma: Etnografska zbirka. muzejcazma.eu
- Informator (2025.): Zagrebačka županija 2024. u turizmu rekordno.
- Institut za turizam (2026.): Anketa lokalnog stanovništva Zelenog istoka (24. 9. - 25. 10. 2026., N = 90); Zapisnik 1. radionice (28. 10. 2026.).
- Institut za turizam i HTZ: TOMAS Hrvatska 2025./2026. Zagreb.
- JU Zeleni prsten Zagrebačke županije (2023): Plan upravljanja PU 049 Varoški lug; Plan upravljanja PU 047 Česma (2023.-2032.).
- Kušen, E. (2002): Turistička atrakcijska osnova. Zagreb: Institut za turizam.
- Lovački savez Zagrebačke županije: Adresar članova. lszz.hr
- Ministarstvo turizma i sporta (2024): Smjernice i upute za izradu plana upravljanja destinacijom. mint.gov.hr
- Ministarstvo turizma i sporta (2024): Smjernice za provedbu istraživanja stavova lokalnog stanovništva. mint.gov.hr
- Općina Dubrava: Provedbeni program 2021.-2025.; Plan razvoja 2024.-2030.; Udruge; Znamenitosti; glasilo „Moja Dubrava" br. 15 (2026.). opcina-dubrava.hr
- Općina Farkaševac: Plan razvoja 2021.-2027.; Godišnji izvještaj o izvršenju Proračuna za 2025. opcina-farkasevac.hr
- Općina Gradec: Proračun za 2026. (proracun.hr); Udruge (staro.gradec.hr); „Gradec nekad i sada"; Istraživanje zadovoljstva lokalnog stanovništva turizmom (2026.). gradec.hr
- Pravilnik o pokazateljima za praćenje razvoja i održivosti turizma (NN 112/24).
- Prigorski.hr (2025., 2026.): Međunarodna smotra folklora u Dubravi; Osnovana TZ područja „Zeleni istok".
- Radio Vrbovec (2022): „75 godina IFD-a Ogranka seljačke sloge Gradečki Pavlovec". radiovrbovec.hr
- Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske. Ministarstvo kulture i medija.
- Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine (NN 2/2023).
- Super portal (2025., 2026.): Dubrava, Gradec i Farkaševac osnovali zajedničku turističku zajednicu; 10. sjednica Općinskog vijeća Farkaševca.
- Športska zajednica Općine Dubrava: Članice. dubrava-sport.hr
- TZ Zeleni istok: eVisitor (2023.-2025.); evidencija smještaja i ugostiteljskih objekata; tzpzizz.hr
- Zakon o turizmu (NN 156/23).

Prilog

Istraživanje zadovoljstva lokalnog stanovništva turizmom

Istraživanje zadovoljstva lokalnog stanovništva turizmom na području TZP Zeleni istok Zegrebačke županije provedeno je u razdoblju od 24. rujna do 31. listopada 2026. godine putem online anketnog upitnika, napravljenog na temelju metodološkog okvira propisanog metodološkim smjernicama za istraživanje stavova lokalnog stanovništva o turizmu i utjecaju turizma na kvalitetu života. Istraživanje je provedeno na uzorku od 91 ispitanika.

Osnovne socio-demografske karakteristike osoba koje su pristupile anketiranju prikazane su na slici 1.

Slika 1. Osnovne socio-demografske karakteristike anketiranih osoba: (a) spol, (b) duljina stanovanja u mjestu, (c) dobna skupina, (d) završena škola.

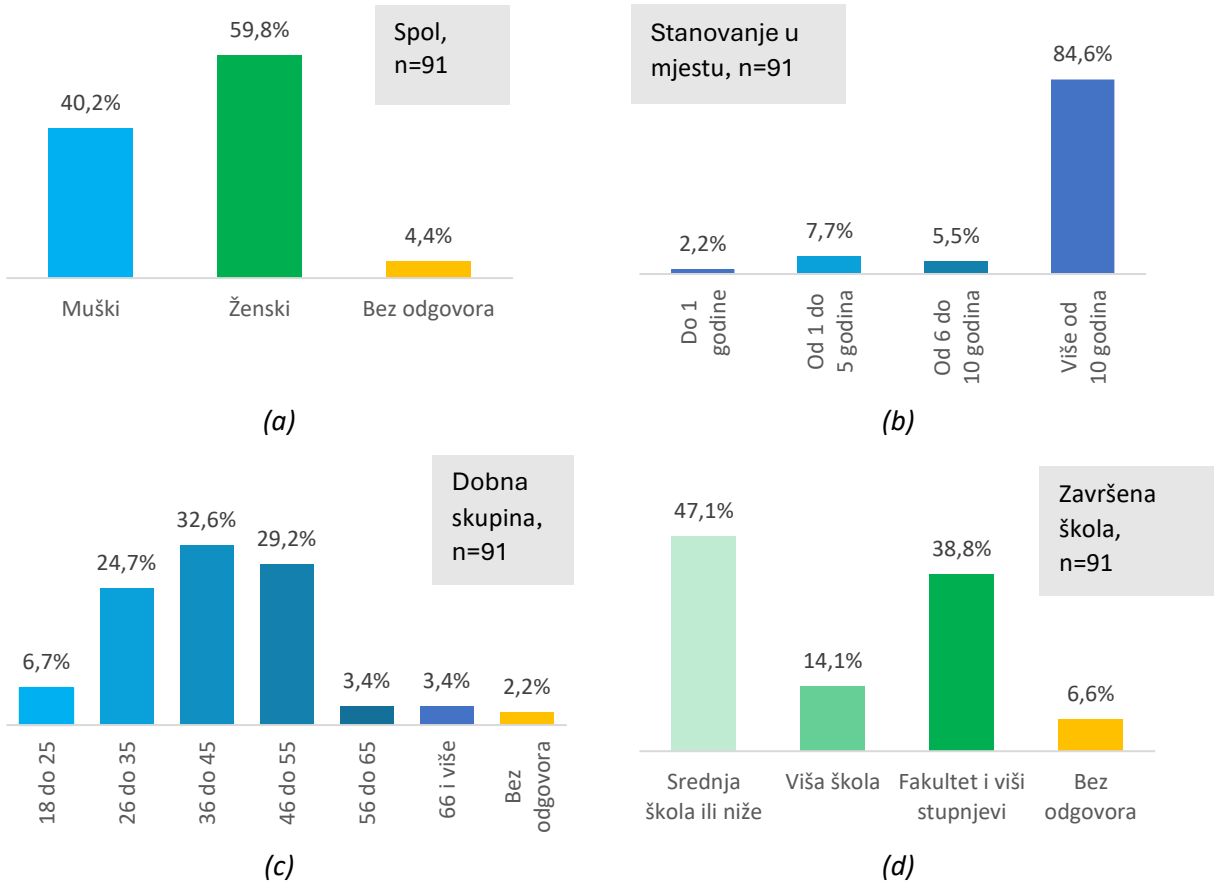

Napomena: Prikazana je struktura samo onih ispitanika koji su odgovorili na pitanje. Za ispitanike koji nisu odgovorili prikazana je udio u ukupnom broju ispitanika.
Izvor: obrada autora

Kako se može vidjeti na slici 1., u uzorku je više žena od muškaraca, a skoro 85 % ispitanika živi u mjestu više od 10 godina. Ispitanici su uglavnom osobe srednje dobi, a otprilike je podjednak broj ispitanika koji su završili srednju školu i fakultet je približno jednak.

Na slici 2 je prikazana broj ispitanika prema općini prebivališta. Najveći broj ispitanika ima prebivalište u općini Gradec (62 ispitanika, 68 %), u općini Dubrava prebivalište ima 24 ispitanika (26 %) , a samo 5 ispitanika (6 %) ima prebivalište u općini Farkaševac.

Slika 2. Broj ispitanika prema općini prebivališta.

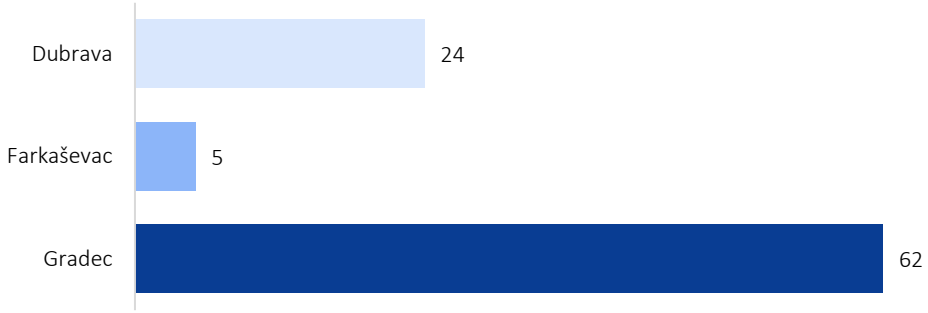

Izvor: obrada autora

U daljnjoj analizi koristit će se varijable Spol, Prebivalište i tri izvedene varijable:

- Boravak – varijabla je izvedena iz duljine stanovanja u mjestu; ispitanici su podijeljeni u dvije grupe: Do 10 godina (ispitanici koji u mjestu prebivališta borave kraća od 10 godina) i 10 godina i više (ispitanici koji u mjestu prebivališta borave 10 godina i više)
- Dob – varijabla je izvedena iz dobne skupine, ispitanici su podijeljeni u tri grupe: Mladi (ispitanici mlađi od 35 godina), Srednja dob (ispitanici stari između 36 i 55 godina) i Zrela dob (ispitanici stariji od 55 godina)
- Obrazovanje – varijabla je izvedena iz završene škole, ispitanici su podijeljeni u dvije grupe: Srednja škola (ispitanici koji su završili srednju školu) te Fakultet i viša škola (ispitanici koji su završili fakultet ili višu školu).

Rezultati ispitanika iz općine Farkaševac (u varijabli Prebivalište) te iz grupe Zrela dob u varijabli Dob će nisu statistički relevantni zbog malog broja ispitanika unutar grupe (5 ispitanika iz Farkaševca, 6 ispitanka unutar grupe Zrela dob). Među svim ispitanicima je samo troje ispitanika izjavilo da ostvaruju prihode od turizma stoga se u daljnjoj analizi neće posebno promatrati rezultati za ispitanike koji ostvaruju, odnosno ne ostvaruju prihode od turizma.

Slika 3. Udio ispitanika koji su zadovoljni razvojem turizma u mjestu prema socio-demografskim varijablama.

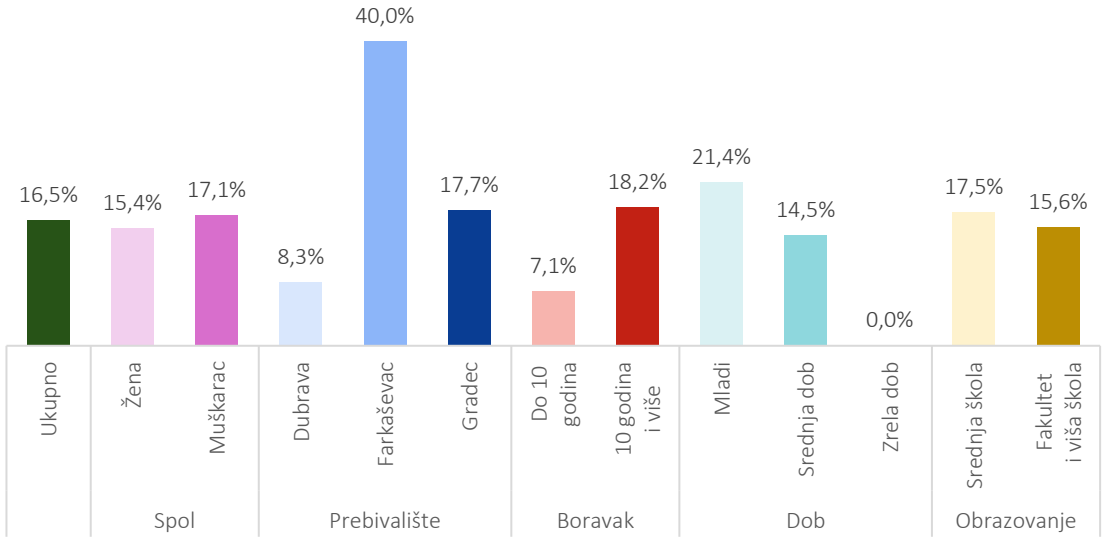

Izvor: obrada autora

Na pitanje o zadovoljstvu razvojem turizma u mjestu ispitanici su mogli odgovoriti ocjenom od 1 (*U potpunosti nezadovoljan/na*) do 5 (*U potpunosti zadovoljan*). Na slici 3. je prikazan udio ispitanika s pozitivnim stavom (odgovor 4 ili 5) prema razvoju turizma u mjestu među svim ispitanicima te prema varijablama Spol, Prebivalište, Boravak, Dob i Obrazovanje.

Udio ispitanika s pozitivnim stavom među svim ispitanicima je 16,5 %. Između žena i muškaraca nema statistički značajne razlike u stavu. Gledano prema prebivalištu, najpozitivniji stav prema razvoju turizma imaju u Farkaševcu, no tu uzorak nije statistički relevantan. Ispitanici iz Gradeca imaju dosta pozitivniji stav prema razvoju turizma od ispitanika iz Dubrave. Nadalje, ispitanici s kraćim boravkom u mjestu prebivališta su kritičniji prema razvoju turizma u mjestu, od ispitanika koji u mjestu borave 10 godina i više. Mlađi ispitanici imaju pozitivniji stav prema razvoju turizma od ispitanika srednje i zrele dobi. Konačno, gledano prema obrazovanju, nema razlike između ispitanika koji su završili srednju školu i ispitanika koji su završili fakultet ili višu školu.

U upitniku su bila i tri pitanja koja se koriste za izračun specifičnih pokazatelja održivosti *Utjecaj turizma na kvalitetu života lokalnog stanovništva* (SZL-1) i *Udio stanovnika koji imaju pozitivno odnosno negativno mišljenje o utjecaju turizma na identitet mjesta* (SZL-3):

- pitanje o utjecaju turizma na kvalitetu svakodnevnog života,
- pitanje o utjecaju turističkog razvoja na autentičnost mjesta i
- pitanje o utjecaju turističkog razvoja na očuvanje tradicije, običaja i kulture mjesta.

Na pitanju o utjecaju turizma na kvalitetu svakodnevnog života u mjestu ispitanici su mogli dati jedan od četiri odgovora: *Smanjuje kvalitetu života*, *Pomaže u održanju kvalitete života*, *Pomaže u unapređenju kvalitete života* i *Nema nikakav učinak*. Pozitivnu percepciju utjecaju turizma na kvalitetu života u mjestu imaju ispitanici koji su dali odgovor *Pomaže u održanju kvalitete života*, odnosno *Pomaže u unapređenju kvalitete života*.

Slika 4. Udio ispitanika s pozitivnom percepcijom utjecaja turizma na kvalitetu života u mjestu prema socio-demografskim varijablama.

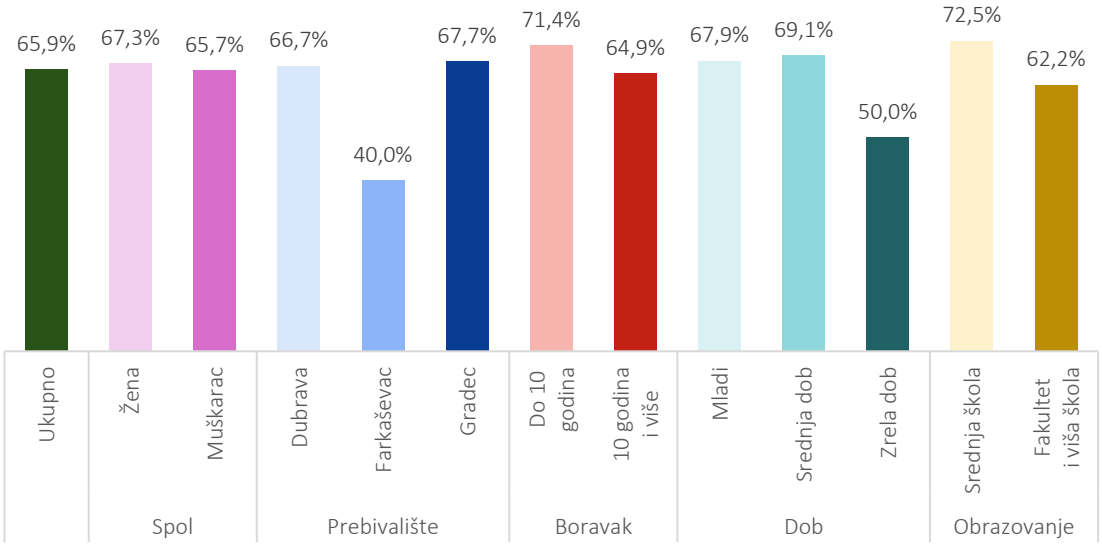

Izvor: obrada autora

Na slici 4. prikazan je udio ispitanika s pozitivnom percepcijom utjecaja turizma na kvalitetu života u mjestu, ukupno i po svim socio-demografskim varijablama. Skoro dvije trećine ispitanika (65,9 %) imaju pozitivnu percepciju utjecaja turizma na kvalitetu života u mjestu.

Gledano prema socio-demografskim varijablama, kod Spola, Prebivališta i Dobi nema statistički značajnih razlika (grupe Farkaševac i Zrela dob nisu statistički relevantne zbog malog uzorka). Nešto je veća razlika na varijabli Boravak, gdje ispitanici koji u mjestu prebivališta borave kraće od 10 godina imaju nešto pozitivniji stav, te na varijabli Obrazovanje, gdje je kod ispitanika sa završenom srednjom školom veći udio ispitanika s pozitivnom percepcijom u odnosu na ispitanike sa završenom višom školom ili fakultetom.

Posljednja dva pitanja u anketi su bila pitanja o utjecaju turističkog razvoja na duh i autentičnost mjesta te o utjecaju turističkog razvoja na očuvanje tradicije, običaja i kulture mjesta. Na oba pitanja su ispitanici su mogli odgovoriti s ocjenom od 1 (ima izrazito negativan utjecaj) do 5 (ima izrazito pozitivan utjecaj). Pozitivnu percepciju utjecaja turizma imaju ispitanici koji su na pitanje odgovorili s 4 ili 5, dok negativnu percepciju utjecaja turizma imaju ispitanici koji su na pitanje odgovorili s 1 ili 2.

Na slici 5. prikazan je udio ispitanika s pozitivnom percepcijom utjecaja turizma na duh i autentičnost mjesta prema socio-demografskim varijablama. Udio ispitanika s pozitivnom percepcijom među svim ispitanicima je 71,4 %, dok je udio ispitanika s negativnom percepcijom 7,7 %.

Slika 5. Udio ispitanika s pozitivnom percepcijom utjecaja turizma na duh i autentičnost mjesta prema socio-demografskim varijablama.

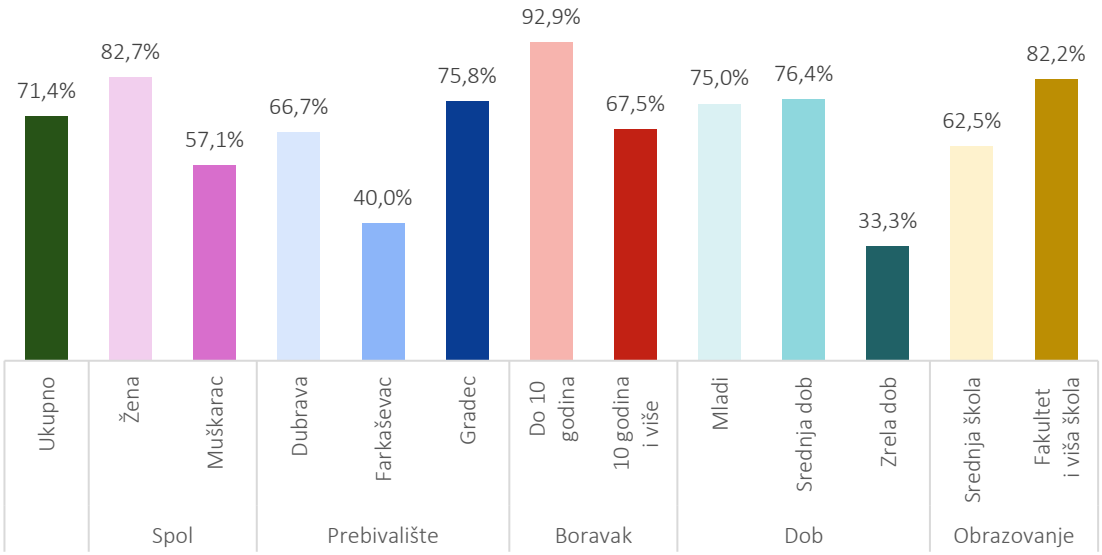

Izvor: obrada autora

Za razliku od pitanja o utjecaju turizma na kvalitetu života u mjestu, na ovom pitanju se mogu primjetiti razlike između grupa u promatranim socio-demografskim varijablam: žene imaju pozitivniju percepciju od muškaraca, ispitanici iz Gradeca imaju pozitivniju percepciju od ispitanika iz ostalih općina, skoro svi ispitanici koji u mjestu prebivališta borave kraće od 10 godina imaju pozitivnu percepciju utjecaja turizma, dok ispitanici sa završenim fakultetom ili višom školom imaju pozitivniju percepciju od ispitanika sa završenom srednjom školom. Jedino nema značajnije razlike između mlađih ispitanika i ispitanika srednje dobi.

Konačno, na slici 6. prikazan je udio ispitanika s pozitivnom percepcijom utjecaja turizma na očuvanje tradicije, običaja i kulture mjest prema socio-demografskim varijablama. Udio ispitanika s pozitivnom percepcijom među svim ispitanicima je 74,7 %, dok je udio ispitanika s negativnom percepcijom 7,7 %.

Slika 6. Udio ispitanika s pozitivnom percepcijom utjecaja turizma na očuvanje tradicije, običaja i kulture mjesta prema socio-demografskim varijablama.

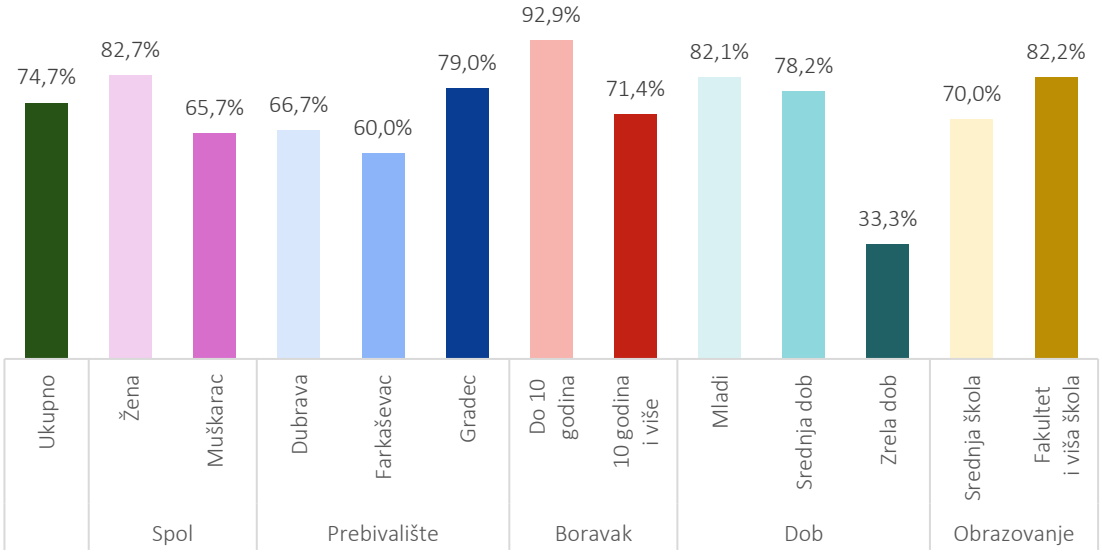

Izvor: obrada autora

Gledano prema socio-demografskim varijablama, nema velike razlike u odnosu na udio ispitanika s pozitivnom percepcijom utjecaja turizma na duh i autentičnost mjesta. Značajna razlika između grupa je zabilježena kod svih promatranih varijabli, s izuzetkom varijable Dob, gdje je nešto veći udio ispitanika mlađe dobi s pozitivnom percepcijom utjecaja turizma, ali razlika u odnosu na udio ispitanika srednje dobi s pozitivnom percepcijom nije statistički značajna.

Kao zaključak istraživanja zadovoljstva lokalnog stanovištva turizmom može se istaknuti da stanovnici nisu zadovoljni razvojem turizma, ali da prepoznaju turizam kao nešto što ima pozitivan utjecaj na kvalitetu života u mjestu, duh i autentičnost mjesta te na očuvanje tradicij, običaja i kulture mjesta.